Anul XXIV
33
(1 007)
Sîmbătă
15 august
1981
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

PRESTIGIOSUL JUBILEU

Presa — o instituție a opiniei publice dar și o instituție de opinie, unul dintre cele mai sensibile instrumente și laboratoare de conștiință, un mijloc specific de manifestare a democrației și, în același timp, o rezultantă, o consecință logică a acesteia, un permanent și extrem de divers, extrem de ramificat șantier al realității, cu puncte totdeauna fierbinți în actualitate. Presa mil[illegible]ată — ale cărei tradiții sînt strîns legate de însăși istoria mișcării noastre revoluționare și muncitorești, de istoria partidului comunist și, încă mai demult, de însuși acel spirit patriotic și mereu viu, mereu înălțător care a caracterizat mișcarea generală a poporului nostru în lupta sa pentru independență, pentru înfăptuirea idealurilor de libertate națională și socială, a progresului și civilizației sale.

Întemeierea presei românești, operă de profundă conștiință politică și patriotică, legată de numele și activitatea unor mari corifei ai culturii noastre naționale a cunoscut, ca reverberație în timp, o nouă și cuprinzătoare condiție a sa, esențială odată cu înfăptuirea actului revoluționar care a dat țării o nouă fizionomie moral-politică și socială și a adus transformări radicale în toate domeniile de activitate. Sub incidența noilor realități și în același timp constituindu-se într-o oglindă a lor transformatoare, iluminată și limpezită cu timpul, curățată de inerente umbre și erori, pusă în dreptul său legitim de către partid și devenind, mai cu seamă după Congresul al IX-lea al partidului, un factor viu, tot mai activ în construirea noii societăți, presa românească s-a identificat cu însăși istoria edificării noastre socialiste în toate planurile vieții materiale și spirituale.

Istoria de o jumătate de secol a ziarului „Scînteia", organ al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, constituie una dintre cele mai elocvente dovezi în acest sens. Jubileul său, semnificativ și prestigios, un jubileu al întregii noastre publicistici de fapt, poartă amprenta unui adevăr care se verifică zilnic, la scară de masă, și anume că, prin natura și calitatea sa indiscutabilă, de presă de partid, comunistă, viața, temeinicia și eficiența sa, cu constante de ordin umanist, revoluționar, au avut și au totdeauna o acoperire în real, în faptele însești ale oamenilor, în lupta, munca și creația lor pentru înflorirea multilaterală a patriei, pentru înfăptuirea neabătută a politicii partidului și statului. Rolul său mobilizator, educativ, de informare și formare totodată a conștiințelor, de îndemn permanent la acțiune, de pe pozițiile cele mai înaintate ale științei, progresului și civilizației, rolul său de a sonda și a da un larg circuit noului, experiențelor celor mai de seamă prin care se recomandă noi atitudini și noi înțelesuri, superioare, ale muncii și creației, iată, într-o foarte sumară paletă de preocupări, în ce a constat și constă truda literei gîndite și tipărite cu adresă exactă spre cititor, spre inima și mintea sa.

Ziua presei românești, o zi consacrată prin însăși data apariției în urmă cu cincizeci de ani a prestigiosului nostru cotidian „Scînteia" are, așadar, în acest an, privilegiul de a fi consemnată și rostită odată cu jubileul la care participăm. Evident, motivele noastre de satisfacție sînt deosebite și poartă o multitudine de accente și semnificații și mai ales pe acelea prin care, după Congresul al IX-lea al partidului, viața și munca noastră, a tuturor, s-au ridicat la dimensiuni noi și au cunoscut o tot mai apropiată și tot mai exactă unitate între gînd, năzuință și faptă. Dacă ar fi să luăm un singur domeniu, acela al lărgirii și perfecționării neîntrerupte a democrației noastre socialiste, și vom vedea că presa cu deosebire „Scînteia" și-a adus o recunoscută și necesară contribuție. În domeniul culturii, al creației, al științei, de asemeni. Și, după cum cunoaștem, toate acestea au fost și sînt posibile datorită atenției și grijii deosebite pe care le acordă presei partidul și, în mod special, secretarul său general. În recentul său volum „Rolul presei în opera de edificare a socialismului", tovarășul Nicolae Ceaușescu realizează, așa cum sugestiv ne-o spune și titlul, un excelent demers asupra profilului moral-politic și social al presei, asupra condiției, locului și rolului său în muncă și viața poporului, a țării aflată în continuă deschidere spre prezent și viitor. Desprindem din acest volum întreaga experiență pe care am traversat-o dar mai desprindem și caracteristicile noi prin care această profesie — care este a vieții de fapt — își poate onora cu promptitudine sarcinile și îndatoririle cu care a fost investită. Elaborarea și adoptarea Legii presei, desființarea cenzurii — un act pe care, în motivarea sa, îl putem numi revoluționar — ca și alte și alte asemenea măsuri înfăptuite la indicația și sugestia secretarului general al partidului au făcut ca tabloul general al presei românești să conțină tot mai multe accente, tot mai multe tonuri vii și concrete din realitate și, așa cum dinsul sublinia, să-și sporească în mod necesar eficiența. Toate acestea constituie și un deziderat și totodată, fapt care, în contextul noii etape de dezvoltare, se integrează organic în deviza generală prin care întreaga țară, întregul popor trebuie să se ridice la nivelul unei noi calități a muncii și vieții, astfel încît, pornind mereu de la realitate și întorcîndu-se iarăși la ea, la viața din care emană și pe care se sprijină, presa să-și cîștige acea permanentă și eficientă validare în timp, grație căreia merită orice investiție de pasiune, știință și talent.

Aducînd omagiile noastre ziarului „Scînteia", la jubileul celor cincizeci de ani ai săi, ne gîndim firește la dimensiunile pe care le are în conștiința milioanelor de oameni presa și la îndatoririle pe care le avem în opera de propășire a patriei, de înaintare a ei spre comunism. Și înțelegem că printr-un efort de calitate, nou, ne vom consacra cu și mai multă putere nobilei și înflăcăratei misiuni.

Luceafărul

TRAIASCA ÎNTIIUL PREȘEDINTE AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA, TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU!

Scînteia

ORGAN AL COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Marea Adunare Națională, consacrînd prin votul său unanim voința națiunii noastre socialiste, l-a ales pe secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, președinte al României

Discursul solemn al președintelui Nicolae Ceaușescu

JURĂMÎNTUL PREȘEDINTELUI REPUBLICII

CEREMONIA ALEGERII

Aură

Acum cînd vine celălalt mileniu
și se alege aur de nisip,
aură peste orice chip —
o umbră trece ca de geniu.

La țărmuri încă de-un deceniu
eu caut stării-arhetip,
revolta mea să i-o dedic
dar trec utopic și ingenuu

Nu vastității o să-i cer
și-adîncurilor de coral
acel perfect ascuns mister
în timpul viu și mineral,
și ochiului văzînd din cer
oceanul ca pe-un simplu val.

Gheorghe Pituț

Multicoloră ziua...

Din piraiele subterane urcă treptat
multicoloră ziua de august și fluturi
precum o eșarfă în crengile înțepenite
cu degetele în soare ale piersicilor.

O salută cohortele gălbui ale grîului,
merele ostenite pe trunchiuri, porumbul
încălzit la rădăcină de invocații
inocente și sincere.

Smerit triumful i-l cîntă poetul
veghind în imensitatea cîmpiei explozia
ploilor iuți înghițite pe rînd
de gîtlejul cel lacom al plantelor.

Însul său de acum este însuși torentul
tumultuos dispărut sub livezi către mătci
nevăzute de unde pleacă prin țevile
ruginii ale piersicilor toate regenerările.

Grigore Arbore

Perspectiva monumentală

Silueta subțiratică și longilină a lui Paul Anghel, uscată parcă de o febră arhaică și cu neputință de exorcizat, fața smeadă tăiată de misterioase cute, ochii înconjurați de cercuri cordiale și vinețiî, par a fi ale unui compus de extracție rasială necunoscută, picat prin accident într-o contemporaneitate care nu-i seamănă. În acest iacut sadovenian viețuind într-un soi de inactualitate adîncă în timp și inclasificabilă, cu optica lui de sus și îmbrățișînd totul cu inițiere, evenimentele vieții curente par a se răsfrînge prin enorme ocheane care le reduc la esențial, expurgate de tot ce este incidental și provizoriu. Omul, abstras din timp și făcînd impresia, atîta vreme cît stă, că percepe rumori arhaice pe care alții nu le înțeleg, se modifică radical de îndată ce se mișcă. Lentoarea de specimen al unei ginte vechi, inadaptabile la mediu, se preface într-o vitalitate care e de mirare în acest trup subțire, vorbind în fond limba unei energii imanente incalculabile. Totul este la el „vină", asalt, anxietate corporală izvorînd din sentimentul că nimic nu este terminat și că atîta vreme cît universul se mișcă, omul nu poate înțepeni în sterila contemplație introspectivă. Pasul lung, prinzînd autobuzul din mers, înșotind prietenii în peripatetizări grăbite, chipul mișcător proiectat pe fereastra multicoloră a biroului unde cărțile lasă omului imperceptibile culoare de acces, așezate cum sînt peste tot, mîinile în continuă alarmă, hainele din textile moi spre a lăsa mișcării libertatea deplină — acestea alimentează întîia impresie de vitalitate, care este extraordinară. Venind psihologiceste dintr-un ev cu lumile clarificate, omul este ca atare de o politețe impecabilă și ceremonioasă, care ar putea lăsa impresia unui diplomat englez dacă n-am ști că această civilitate afectuoasă nu e un produs de moment ci un dat genetic, precum culoarea părului. Paul Anghel are, în raporturile umane, acel tact și acel savoir-faire nativ care sînt pecetea unei civilizații vechi, în care obiceiurile s-au reprodus prin exercițiu de atîtea ori încît și-au rarefiat conținutul momentan, prefăcîndu-se în ritual.

Optica lui literară, „ideologia", weltanshauung-ul în fine nu sînt din altă oatgorie, întrucît Paul Anghel este din categoria acelora care, impermeabili la demonologie, afirmă cosmosul și nu îl neagă.

El pornește de la ideea că în cultură fenomenele sînt determinate și armonice atîta vreme cît se răsfrîng într-o conștiință integratoare, năzuind să fie un astfel de interpret al ramificațiilor globale, pentru care „golurile", pata albă" catastrofele sînt procese iluzorii, rezolvate din perspectiva întregului. Ceea ce ar pu-

Artur Silvestri

Continuare din pag. a 2-a

Centenarul GEORGE ENESCU

Rădăcini

JURNAL DE POET

Am trecut zilele acestea prin Bucovina ui Eminescu și Enescu, prin satele din care s-au ridicat aceste genii ale neamului nostru și ale umanității. Am văzut la Ipotești în casa restaurată, de fapt refăcută cu pricepere, în care s-a născut poetul, arborele familiei patriarhale, din care a învlăstărit ca din rădăcina lui Iesei de pe peretele Voronețului, geniul acestui rostitor în grai nepieritor al marilor adevăruri. În casa cu cerdac de la Liveni în care se naște Enescu, aceeași familie veche întinsă peste veacuri în Moldova voievodală țărănească și monarhală.

Eminescu se naște între unsprezece copii, are unsprezece frați, iar Enescu opt. Aceste genii nici nu se năsteau dacă duhul familiilor lor al părinților lor n-ar fi fost unul de sacrificiu, de angajare, jertfitoare la greu unei familii adevărate. Din tihna creatoare și neodihna jertfitoare a acestei Moldove ce stă în veacuri pe familii uriașe a apărut acum o sută de ani în zodia leului, pruncul Gheorghe să asculte pădurile și prohodirile, nunțile și horele acestui pămînt românesc, păstrătorul unei civilizații de pîlduitoare austerități și noblețe.

Într-un sat bucovineam am văzut acum o femeie grea care aștepta să nască pe cel de-al treisprezecelea copil într-o casă țărănească așa cum sînt acestea în care s-au născut Eminescu Mihai, Enescu George, Luchian Ștefan, Iorga Nicolae, aici în preajma odihnei lui Ștefan cel Mare de la Putna. Poate că în familiile acestea numeroase deja s-au născut alte genii, sînt sigur alți oameni adevărați care vor ști să viețuiască în duhul jertfitor al părinților lor, al poporului nostru bimilenar. Lumea în care a apărut Enescu este vie, casele sînt pline de copii, viața își urmează cursul în spiritul strămoșilor.

Ioan Alexandru

MĂRTURII (I)

„Nasc și la Moldova oameni" — spunea eruditul cronicar Miron Costin, completat în zilele noastre tot de un moldovean, Nicolae Iorga, care exprima un nou și adînc adevăr : „Aici, pe pămîntul Moldovei, există o facultate dovedită — a rosti idei în premieră".

Și numai în acel colț nordic al Moldovei, din fostul județ Dorohoi, contopit în actualul județ Botoșani, s-au născut, în a doua jumătate a secolului trecut, patru genii ale poporului român : Mihai Eminescu (1850), Ștefan Luchian (1867), Nicolae Iorga (1871) și George Enescu (1881). Primul ca titan al gîndirii, dar și al versului românesc. Al doilea, ca întemeietor al picturii noastre moderne. Al treilea, ca neasemuit istoric al neamului său și al lumii întregi. Iar născutul în Livenii Dorohoiului, ca unul ce-a exprimat sensibilitatea românească în sunete ce ating muzica sferelor. Ultimii trei, deopotrivă subjugați de geniul lui Eminescu, purtau acestuia o adevărată devoțiune, rodul acelei filiații spirituale, ilustrată la Luchian prin cunoașterea tuturor poemelor luceafărului din Ipoești, la Nicolae Iorga prin aceea că l-a avut pe înaintașul său drept mentor unic al întregii vieți, iar la George Enescu pentru că a interpretat, creator, cîteva din versurile siderale

N. Vasilescu-Capsali

Continuare din pag. a 4-a

Premiile ACADEMIEI

RAȚIUNEA DOMINANTĂ

„Într-o perioadă în care nu numai „Occidentalismul", dar chiar „Europocentrismul" sînt puse în discuție, în favoarea unei viziuni mai limpezi, dacă nu mai echitabile, a aportului fiecărei civilizații și culturi — oricît de „regionale" și „exotice" — la progresul umanității, se afirmă — la noi ca și în alte școli sud-est europene, lăsate pînă de curînd în „conul de umbră" al istoriografiei universale — ipoteza unei prelungiri în timp a destinului și operei umanismului" (Virgil Cândea, **Rațiunea dominantă. Contribuții la istoria umanismului românesc**, ed. Dacia, 1979, p. 328).

Aparent paradoxal, în anumite perioade istorice, ceea ce poate afirma plenar destinul și rolul unei națiuni în istorie este nu atît studiul istoriei propriu-zise, cît studiul istoriei culturii acestuia. Prin specificul ei, de subtilitate, de putere de pătrundere și statuare indirecte a potențelor creatoare naționale, prin abilitatea (și hotărîrea, în același timp) cu care ajunge să depășească, nu o dată, contextul istoric dat, — cultura și studiul ei capătă un rol decisiv pentru formarea unei concepții adevărate asupra națiunii respective. Ceea ce istoria propriu-zisă

Dan C. Mihăilescu

Continuare în pag. a 7-a

UN CONCEPT DE LUCRU AL COMPARATISMULUI

Cu începuturi mai vechi în istoria culturii românești — stau mărturie primele inițiative ale lui C. Dobrogeanu-Gherea, ca să nu mai vorbim de izbutirile meritorii aparținînd lui Nicolae Iorga, Mihail Dragomirescu, Tudor Vianu ori Vladimir Streinu — protocronismul înregistrează dezvoltări notabile în anii noștri ; cercetări cutezătoare, întreprinse în spațiul istoriei literaturii de Edgar Papu, Paul Anghel, George Munteanu, Mihai Ungheanu, Dan Zamfirescu și mulți alții, justifică afirmația cu prisosință. Împrejurările favorizante interferează, îndeosebi în deceniile din urmă, pe de o parte, numeroase intervenții salutare în diverse domenii ale vieții internaționale, așadar prestigiul crescînd al contribuției românești în manifestările științifice și social-politice, pe de alta, înflorirea fără precedent a comparatismului ca metodologie de sine stătătoare. Cunoașterea în ritm accelerat și în proporții de masă a limbilor străine a făcut posibile, în perimetrul literaturii comparate, spre exemplu, consfătuirile naționale, simpozioanele pe probleme, curente, epoci sau personalități și participarea la conferințele și congresele asociațiilor corespunzătoare din străinătate, acțiuni soldate cu apariția unui număr impresionant de lucrări de profil, dintre care vrednică a fi amintită nu este numai cuprinzătoarea **Istorie și teorie a comparatismului românesc**, publicată de Editura Academiei Republicii Socialiste România în 1972, sub conducerea lui Alexandru Dima și Ovidiu Papadima.

Depășind sfera limitativă a conceptului de literatură universală cu sorgintea în Herder sau Goethe, elitarismul discriminator al națiunilor avansate cu rol însemnat în arena istoriei, pornind adică de la virtualitatea contribuției tuturor popoarelor, mari și mici, la alcătuirea patrimoniului universal, toate aceste studii întemeiate pe metodologii variate, nu puține de referință științifică, au subliniat intenționat trăsături distinctive ale spiritualității românești, certificîndu-le cu argumente peremptorii, teoretice și factologice. Evidențierea aportului propriu prin integrarea în ample zone referențiale a condus însă la maturizarea constiinței valorilor naționale, la nevoia afirmării lor pe treptele cuvenite în istoria culturii universale ; realizarea acestui deziderat a fost multă vreme întîrziată de tablouri exclusivist sincronice sau postcronice care au menținut statutul de cvasi-dependență față

Stan Velea

Continuare în pag. a 5-a

TÎNĂR ÎN AGORA

Ce mai e cu veșnicia la sat?

De dincolo de Sibiu, urcînd pe apa Săliștei cu gîndul secret de a-i da de izvoare, vorbele rămîn numai pentru tine, nu le mai întorni către vecinii de drum pentru că ești sigur că nu le-ai comunica nimic : din peisajul dumnezeiesc al dealurilor reînverzite după ploaia de vară — geometrizat după legile strungii de oi — cresc — efectiv cresc, așa de integrate par peisajului — așezări atît de frumoase încît senzația de vis este pregnantă și, bineînțeles, toropitoare. Orășenii din noi, orășenii care sîntem — bine îndrăgostiți de valorile, nu-i așa, perene ale satului — se minunează. Și dacă și-un țăran a putut spune el despre girafă că așa animal nu există, am putea spune și noi despre aceste sate (sate ?) că le vedem dar tot dăm din cap a neîncredere. Și mirarea noastră este abia la început : televizoare portabile la stînă și bita pe care se însemnează cota de lapte și rîndul la stînă coexistă, nunțile — la care oamenii se îmbracă cu straie de-alea din bătrîni — au loc la căminul cultural (dar tot așa vine întreg satul și întreg satul cîntă, care din fluier care din gură), stîna e stînă și casa-i casă (și casa este cu centrală proprie și cu băi în faianță divers colorată), măgarul e la stînă și Dacia și Aro stau în garaj (deși mai urcă atunci cînd e cu grabă și pînă-n deal), oamenii sînt oameni și spun despre ei, simplu, că sînt ciobani (și dacă sînt ciobani sînt ambițioși și să te ferească, nu știu cine, dar să te ferească să vorbești despre oile poienarilor în fața celor din Jina sau invers.

Iar pe ulițele satului, ca în orice sat, copii. Copii mulți. Mîncînd înghețată, mingiind cai, coborînd din Dacii. Copii. Foarte mulți copii, la Poiana Sibiului. Întrebarea pregătită de acasă — ce mai e cu veșnicia satului — o luăm cu noi, la București, într-o străiță de cioban.

Constantin Stan

REFLEX

O dimineață cu febră

Febra aurului a produs rupturi în reliefu podgoriei și a măcinat, cale de aproximativ o generație, mințile și inimile acelor oameni care locuiau parcă în pantă universul și-l mai aplecau și ei pe cît puteau, gata să se uite și să se repeadă fix la cîte un nor sau la cîte o stea ce li se părea lor mai pe-aproape și să scormonească, să sape cu unghiile în ea, doar, doar vor dă de ceva și se vor trezi deodată bogați. Poveștile cu ploi cu bani de aur și nopți ce se scuturi cîteodată zornăind peste acoperișuri cu bucăți mici și lucitoare din prețiosul metal își făceuși din nou apariția iar povestitorii se jurau pe propriii lor ochi că văzuseră chiar ei colo și colo toate acestea și că, în satul vecin — totdeauna realitatea asta imaginară se petrecea în altă parte, într-o vecinătate de loc sau destin — în satul vecin ,bunăoară, a mai plouat și cu singe după aceea și că s-au auzit și niște valete pe sus, iar niște cai cînd păsteau s-au smucit deodată din piedici și au început să necheze cumplit. Sculpau innebuniți nu fire sau ghemotoace de iarbă din gură, ci numai bănuți mici de aur și foc.

Imaginația lucra, nu glumă, și nici folclorul nu era

A.I. Zăinescu

Continuare în pag. a 7-a

ACCENT

Prejudecăți și pre-judecăți

● *Citești o carte, scrisă de un autor stimabil. O găsești surprinzător de slabă fără nici o noimă, impiedicată stilistic, incoerentă ideatic, dezlînată compoziționai. Scrii un articol, în care se demonstrează toate acestea.*

Efectul: de ce? Nu cumva...? Așa, din senin? La cartea precedentă îl lăudase, iar acum... Trebuie să fie ceva la mijloc! I-a văzut Ics cînd s-au certat, acum cîteva zile la restaurantul „Scriitorul genial".

— Sigur?

— Mai mult ca sigur! Mi-a spus Zvonescu, a cărui cinste e dincolo de orice îndoială. Etc. etc. etc.

Concluzia: e limpede, are ceva cu bietul om, îl dușmănește, nu poate să-l înghită.

— Urmarea: Păi, așa se face critica, domnule? Cu patimă, din motive subiective? Și, de fapt, cu ce drept scrie el critică? Are vreo carte tipărită? Nu. Atunci? Ionescu sau Filion, da, chiar și Ristea, dar el?!

Evident că niciunul dintre cei care emit cu ușurință astfel de idei nu citește cartea în discuție. În fața „marilor întrebări" și a nevoii de „etică" lectura e — de bună seamă — o chestiune cu totul secundară!

— Cauți un nume și o rațiune acestui tip de reacție. Și, pentru că ești un cititor perseverent de dicționare, găsește ce-ți trebuie în „DEX" la pag. 736 „PREJUDECATĂ. prejudecăți s.f. Păreri, idee preconcepută (și adesea eronată) pe care și-o face cineva asupra unui lucru, adoptată

V. F. Mihăescu

Continuare în pag. a 2-a

CRONICA LITERARĂ

GEORGE IVAŞCU: «Profil de epocă»

Scriind, în capitolul „Revistele noii generații" din **„Istoria literaturii române"**, despre „Jurnalul literar", G. Călinescu nota, cu privire la unul dintre fostii săi studenți, caracteristicile unei personalități care abia se contura : „excelentul, deocamdată jurnalist literar G. Ivașcu, profesor, capabil de a redacta revista în paginile programului absolut, instruindu-se mereu cu un mare devotament pentru o idee". Mai tîrziu, criticul își va vedea confirmată intuiția, studentul său devenind „un jurnalist în sensul superior, creator, al cuvîntului, un animator de idei". Un jurnalist activ, prezent de-a lungul citorva decenii în paginile revistei „Contemporanul" și apoi în „România literară" ca autor și conducător de revistă. Un jurnalist a cărui personalitate este dominată de dimensiunea ideologică, de vocația politicului și de atracția actualității, pentru care sfera literaturii nu era destul de cuprinzătoare. Tot ce a scris George Ivașcu poartă pecetea acestei vocații și îi ilustrează ideologia și opțiunile.

Istoria literaturii române este scrisă cu sentimentul „trăirii plenare a constiinței prezentului" — condiție a regăsirii „ființei spirituale mai departe în trecut".

George Ivașcu își elaborează lucrarea cu constiința perioadei de sinteză și de „retrospectivare a întregului", istoria sa literară fiind rodul a „peste două decenii de meditație și de cercetări la izvoare". Se regăsește în această lucrare spiritul eseistului, se pot identifica dimensiunile pe care se ordonează gîndirea istoricului literar dublat de publicist.

George Ivascu s-a format în preajma unor personalități de care se simte legat estetic și afectiv și pe care le-a elogiat în repetate rînduri, Călinescu și Ibrăileanu, dar evoluția sa și-a orientat traiectoria autonom. Respectul tradiției, definitor pentru gîndirea sa, este asociat cu nevoia contactului direct și imediat cu realitatea politică și culturală. Existența în mijlocul vieții literare, activitatea sincronizată cu ritmul publicațiilor de prim-plan, interesul pentru evenimentul la zi, se acordă în chip paradoxal cu stilul de lucru al istoricului, cu perspectiva de ansamblu, cu efortul de sinteză și de integrare.

Bibliografia lui George Ivașcu reflectă în mod cum nu se poate mai expresiv vocația sa. Antologia **Din istoria teoriei și a criticii literare românești**, lucrare remarcabilă prin selecția textelor, atestă interesul pentru ideologia literară, studiul introductiv ilustrînd opțiunile, stilul și criteriile autorului.

Volumele **Reflector peste timp** și **Cumpăna cuvintului** dovedesc în ce măsură vocația publicistică este definitorie pentru structura lui George Ivașcu, scriitor legat de destinul presei românești. Semnificația activității sale publicistice se relevă în selectiile de articole **Confruntări literare** și **Jurnal ieșean**, la care se adaugă acum volumul **Profil de epocă (1965—1981)**. Publicarea în volum a editorialelor mai ales, recreează imaginea autorului, făcînd posibilă observarea caracteristicilor indeosebi tematice ale scrisului său.

George Ivașcu cultivă editorialul ca formulă adecvată spiritului său preocupat de generalizare, de afirmarea ideilor, de comentariul evenimentelor. Editorialul ca „articol-pilot", „ca revelator de idei" este și forma cea mai directă de dezbatere, de abordare ideologică, de expunere a principiilor politice și culturale, forma cea mai direct legată de actualitate.

Întreaga atitudine a publicistului este cuprinsă în selecția de articole cu caracter de afirmare, de alegorie, de evocare sau de precizare teoretică. Pentru că se poate identifica o reluare a problematicii și a motivelor, se poate observa constituirea unor nuclee teoretice din care se nasc editorialele lui George Ivașcu, se conturează cîteva dimensiuni constante, cele care definesc intervențiile sale.

Scriitorul celebrează într-un stil recognoscibil evenimentele istorice sau politice, relevîndu-le semnificația și punîndu-le în raport cu actualitatea literară **(P.C.R. — 45, Contemporanul 20, 1907, Republica XX, 1 Mai 1970)**. Vocația politicului se manifestă în comentariul consacrat evenimentului care ocupă principalele coloane ale cotidienelor, dar și în celebrarea dintr-o perspectivă mai amplă, cuprinzînd semnificația istorică **(Trăirea istoriei, Prestigiu unanim, Cincinalul, Sentiment de epocă)**. Elogiul său este alteori consacrat personalităților, politice și culturale (N. Iorga, Brâncuși, Călinescu), perspectiva fiind întotdeauna integratoare, operînd permanent recursul la tradiție : „Ne raportăm cu luciditate și cu emoție la trecut, ne regăsim în el ca în propria noastră istorie, dar nu ne confundăm în el cu voluptatea romanticului, după cum nu ne detașăm de el cu ostentație iconoclastă. Clasicii — cei care au cîștigat definitiv bătălia timpului — sînt pentru noi tot atîția iluștri înaintași și, prin ceea ce au într-adevăr exemplar ca experiență și cucerire artistică, tot atîtea modele. Spiritul lor de echilibru și de claritate, autenticitatea de simțire și de consecvență a convingerilor, pasiunea ideilor și sinceritatea dăruirii în procesul de creație sînt pentru generațiile actuale și pot fi și pentru cele de mîine tot atîtea îndreptare" **(Clasicii)**.

La George Ivașcu este permanent sentimentul integrării și al valorificării, vizibil în toate editorialele consacrate problemelor creației, misiunii sociale a literaturii, raportului dintre artă și adevăr : „arta cuvîntului românesc, inspirat din realitatea vie, dialectică, a istoriei, a devenirii noastre, a trecutului, dar cu atît mai intens a prezentului românesc, socialist, arta aceasta, prin însăși autenticitatea dăruirii de geniu și de talent, poartă valorile istorice ale Adevărului. Adevăr constituit, dar și în devenire, dialectic conceput, în coordonatele lui universal-umane. Care, prin indicele de Frumos, sînt și cele mai nobile".

Problematica creației subsumează aspectele legate de responsabilitatea creatorului, de orientarea și evoluția genurilor. Editorialele consacrate creației literare se constituie, în timp, ca un îndreptar etic și teoretic privind rolul criticii literare, evoluția romanului, tematica eseului, rolul presei, „dimensiunea ideologică fiind tot mai mult aceea care dă pregnanță contemporană nu numai activităților specifice, dar însăși creației artistice". Un subiect care furnizează frecvent materia unor editoriale de-a lungul anilor este responsabilitatea scriitorului în raport cu epoca sa și cu istoria : „Într-o asemenea viziune a integrării artistului, a scriitorului, în dialectica a ceea ce constituie permanența, identitatea, în fond, a poporului din care face parte, a năzuințelor lui valide de istorie — raza de acțiune, aria de inspirație, orizontul de idealuri spre care privește, indicele înalt de umanism, care-l călăuzește, îi apar, în mod firesc, sieși definite și-i dau aripi, avînt, spre o țintă bine determinată. Mesajul social al operei literare devine, astfel, de la sine înțeles implicit, într-o deplină convergență de conținut și de modalitate artistică".

Preocuparea lui George Ivașcu pentru problemele de ideologie literară, materializată în antologia din 1967, revine curent în articolele de atitudine din „Contemporanul" și „România literară", vizînd îndeosebi rolul criticii literare în contextul actual. „În raport cu experiența de pînă acum, condiția criticului este astăzi mai dificilă, dar și mai spectaculoasă. El se aseamănă arhitectilor care proiectează armonioase sisteme plastice, — victorie în fața mișcării browniene a materiei. La fel, criticul stabilește structuri coerente, ordonatoare, de durată".

În aceeași măsură ca și volumele precedente, **Profil de epocă** ilustrează adevărul asertiunii călinesciene privind capacitatea integrării în rigorile unui program a scriitorului lui George Ivașcu, dar și marile disponibilități ale jurnalistului deopotrivă interesat de problemele de politică externă, de politică internă și de politică culturală, atras de evocarea istorică sau literară, de aspectul cotidian sau de comemorare, cu un permanent sentiment al sărbătorii, propriu de obicei mai mult poetilor.

Profil de epocă, selectia publicată de Editura Eminescu, este în același timp sau mai ales un profil al autorului, atît de legat de imperativele epocii sale și de spiritul revistelor cărora le-a imprimat sensul propriei vocații.

Sultana Craia

BREVIAR

● Sforțarea unor umoriști, promovați de Televiziunea Română, a căror unică trăsătură este că sînt absolut necunoscuți, de a ridiculiza pe artiști, cu predilecție poeți, pictori și critici de specialitate, pare a fi o inutilă cruciadă, al cărei sens ultim este obscur. Fapt e că astfel de sketch-uri, difuzate cu o relativă frecvență, și-au creat stereotipia lor, care în ciuda presupusului conținut umoristic sfîrșește prin a irita.

Este trist de a vedea pe unii actori stimabili, învesmîntați într-un chip fantezist (ideea că artistul e un „original"), strîngînd în dinți inevitabila pipă care iese dintr-o barbă stufoasă, căzută pe lîngă obrajii de acolo unde se termină urîașa bască.

Tot ceea ce acești oameni cu aspect bizar proferează, sînt niște inepții pe care „umoriștii" în chestiune dau impresia că le-au detectat în mediile culturale. Este în afara îndoielii că există poeți „prețioși", critici „oraculari" și pictori „emfatici" însă a vedea generic, o întreagă artă contemporană ca pe un fenomen stupid, produs de niște indivizi cu o conduită cel puțin curioasă, este greșit și inutil spre a nu spune că e complet nepedagogic.

Din moment ce instituția care propagă asemenea idei „satirice" nu reține spațiu pentru emisiuni de inițiere culturală curentă în scopul de a apropia publicul de arta „modernă", a face caz de inteligibilitatea ei, ni se pare o idee cu adevărat „curioasă".

● Aflăm din „Flacăra" (nr. 32) că secretarul primăriei din Ipotești, întrebat de reporterul Gelu Dorian „Cînd s-a născut Eminescu ?" a răspuns șocat: „Asta nu-i în domeniul meu".

● Anunțăm cu o colegială tristețe pe publicistul Ioan Grosan (autorul unei cronici la un imaginar film unde Sergiu Nicolaescu ar fi avut un rol de mina a doua, contribuțiune eseistică publicată cu seriozitate de „Viața Studențească" acum circa două luni) că filmul „Duelul" este scenarizat, regizat și interpretat tot de Sergiu Nicolaescu.

● Publicațiile ajunse la numerele lor estivale oferă ochiului curios tot soiul de producții din categoria „literaturii insolației", cum ar fi o parodie după Ion Minulescu, semnată de „Ars amatoria" și intitulată „Romanța lui Beverly Goddard" (Universiada '81, nr. 9).

Această creație, închinată unei atlete americane prognosticată drept viitoarea „Miss Universiada", ar putea constitui cu ușurință obiectul unui studiu despre literatură și pornografie. Citățm un fragment picant: „Furnică de-aș fi fost să-ți umblu / De la călcîi în sus pe gleznă / m-aș fi simțit conchistadorul / buimac de-a pielii tale beznă / Și-n Port Arthurul din genunche / M-aș fi-mbătat ca mateloții / Tînjind să-ajung la liziera. / O, ce delicii, ce emoții. / Și la turnanta coapsei lucii / aș fi virat ca Fitipaldi !" Autorii, voind să stimuleze „viteza picioarelor prea incitante" ar dori să traverseze „Suezul, printre-nălțimile golane". Și așa mai departe.

● O „durere" cu serioase urmări poetice este aceea popularizată de Ileana Grigorescu în „Argeș" nr. 2, pagina „zece" : „Mă doare golul de-a iubi / Mă dor tăcerile de sunet / Mă dor aripile de zbor / Al primăverilor din mine. / Mă dor cuvintele ce tac / Și somnul-somn / Mă doare-n simțuri /". Salutăm ideea lui S.I. Nicolaescu din polemica notă „Infidelitatea amintirilor" (îndreptată contra unei afirmații emise de Gh. Tomozei) de a promova tineretul argeșan cu inclinații literare, însă este recomandabil, în situații precum aceea semnalată, de a clarifica mai întîi noțiunea de talent.

În chestiunea intervenției lui S.I. Nicolaescu (la fel de oraculară precum se zice că ar fi fost aceea a lui Gh. Tomozei) credem că valoarea revistei Argeș, în seria denumită de mulți „Tomozei", nu se mai pune în discuție. Aceasta nu înseamnează, se înțelege, a nega ceea ce s-a făcut acolo în ultimii zece ani, chiar dacă a sprijini tineretul este egal cu a tipări pe Maria Constantinescu-Pitești, această contemporană „Smara".

● Semnalăm contribuția de valoare a criticului Aureliu Goci (România literară nr. 32), formulată în curajoasa observație următoare: „Atrag atenția că imaginea lui Manole dormind pe zid e aberantă, din moment ce zidul se surpă noaptea". Din opera aceluiași autor, recenzent al unui volum de Ion Bănuță extragem și opinia că volumul „dincolo de cifre mai poate ascunde și alte corespondențe secrete".

Dacă ar fi să ne bizuim pe o astfel de probă, Ion Bănuță n-ar fi străin de... „Cosa Nostra".

● Un fragment de jurnal personal pare a fi articolul „G. Ivașcu la 70 de ani sau singurătatea pășarii de noapte", compus de G. Bădărău (Convorbiri Literare nr. 7 '81). Autorul începe în acest stil furtunos" : „Numele istoricului literar G. Ivașcu îmi provoacă o adevărată dezordine interioară", probabil din motivele pe care le aflăm numaidecît : „Dacă Borges concepe universul ca o bibliotecă uriașă, G. Ivașcu poate fi desigur una din cărțile acelei biblioteci : un fel de almanah cu pagini legate la întîmplare și reproduceri ieftine". Ce mai face G. I. în viziunea lui G. Bădărău ? „Voia să-și contemple umbra în marele cosmos. /.../ Înfășurat în mantia unui pelerin singuratic, refuză să stea ascuns după ziduri. Nu are nici îndrăzneală să urce pe metereze ci preferă să deschidă cîteva uși cu încuietori defecte". Apoi: „În atmosfera literară obscură, G.I. are ochi de pisică. Paradoxală metamorfoză pentru un șoarice de bibliotecă". Fiind, (G. Bădărău dixit) „un critic palid dar un gazetar furtunos", G. Ivașcu, „un civilizat, cu grenade verbale și lănci înmuiate în cerneală", ar fi comis, ca jurnalist, următoarele gesturi spectaculoase, evocate acum de exegetul cuprins de o „dezordine interioară" : „G. Ivașcu își trage nervos pe frunte șapca muncitorească, învață să strige, bate cu pumnii în geamurile luminate de la casele burgheze, ascultă plînsul copilului flămînd în mahalale, obosit de zgomotul bocancilor și de simfonia tragică a sirenei, (...) își sfîșie cămașa și urcă pe baricada improvizată din lemnărie putredă (...). Discursurile sale sînt un fel de a trage cu mitraliera". Iar omul ar fi, pesemne, un soi de urias, din moment ce : „În fața lui se năruiesc lagăre, temnițele se mistuie cuprinse de flăcări iar plutoanele de execuție sînt silite la sinucidere". În sfîrșit, gazetarul, „tolănit într-o grădină în care locul arborilor a fost luat de antene, se simte implicat în această mare tragedie umană și declamă versuri războinice". Oricîtă toleranță am avea în ceea ce privește expresia și ideile, nu putem decît să observăm că acest portret, în fond insultător prin inabilitate și kitsch, profund nemeritat de obiectul celebrării (la al cărui omagiu ne asociem) este o pură „beție de cuvinte".

A. S.

Perspectiva monumentală

Urmare din pag. 1

tea să apară drept un instinct critic lacunar e în realitate o inclinație către celebrare, „compensare" și în definitiv entuziasm, fără de care creația e o vorbă goală incapabilă de a cuprinde valori. De aci derivă ideile inatacabile că a crea presupune exercitare integrală fără specializare îngustă de gen și că într-o cultură, cum e a noastră, unde dispunem de puțin, monumentalul valoric iese și din monumentalul cantitativ.

Acest instinct al planurilor fabuloase și vaste, voind să acopere prin efortul unui singur om ceea ce mulți alții n-au reușit, animă și optica lui Paul Anghel, care este expresia unui spirit din categoria „monumentalistilor" de felul lui Cantemir, Heliade Rădulescu și Hîjdeu. Omul a făcut reportaj sociologic („Victoria de la Oltina", 1961) și erudit, voind a extrage în „Arpegii pe Siret — Itinerar moldovenesc" (1964) un element invariabil regional, dedus din factorul istoric. Jurnalist inventiv și cu inițiativă, scenarist de film și eseist infatigabil, Paul Anghel a colectat dintr-un șir de eseuri două „arhive sentimentale", de empresie, stilisticește, baroce și sculptoare („Arhivă sentimentală", 1969 și „Noua arhivă sentimentală", 1975). Acestea nu sînt cronici propriu-zise, „ci o formulă sui generis de fracție în cuvinte, un raport între azi și ieri adică o împărțire neefectuată". Din viziunea călinesciană a materiei naționale vechi și a formelor atestabile puține, s-a ivit și reprezentarea lui Paul Anghel asupra istoriei românești. „Senzația de gol", zice eseistul, „este cel mai adesea provenită dintr-o lipsă de memorie". A resuscita tot ceea ce este valoros, indiferent de ierarhia momentului, și a revela conținutul tragic al unei istorii care „a uitat sau a pierdut" un șir de valori, este cel mai de seamă act intelectual. În eseu, Paul Anghel este nu o dată admirabil și cine privește opera à rebours, din perspectiva anilor înapoi pînă la „arhiva sentimentală", observă cu ușurință că autorul are iubiri estetice stabile, simpatii ferme, „obsesii" de ordin literar cristalizate înainte de momentul integrator propriu-zis.

Făcînd abstracție de monografia admirabilă a Chinei, văzută fără nimic turistic ci dintr-un unghi exclusiv cultural forțînd materia să se adune în matricea fenomenologică („O clipă în China", 1979), în rest totul e detectabil în embrion în „arhiva sentimentală". Paul Anghel a emis un proiect de istorie a literaturii române, din care a publicat (în periodice) cam 200 de pagini și un „preambul", cu o „explicație metodologică", în „Biblioteca Argeș". Ceva din proiectul istoriei s-a risipit și în acest jurnal intelectual, de „arhivă" personală și nu dintre fragmentele neglijabile. Paul Anghel vedea pe Urmuz venind din oniricul și absurdul folcloric (înaintea monografiei la N. Balotă), detecta lumea „de dedesupt" a lui V. Voiculescu, resuscita pe Neagoe și pe D. Cantemir, stabilea raporturi ferme între Blaga și folclor. Viziunea lui, de a detecta „modele" dezlegate de cronologie și de a completa în acest chip o istorie literară mult prea recentă în vreme față de condiția ei reală, era o idee de preț, a cărei dezvoltare ar merita un efort suplimentar.

Apoi, teatrul, închipuit cu o tinctură sumbră, de tragedie expresionistă, evocînd pe Ștefan cel Mare („Săptămîna patimilor") și Mihai („Viteazul"), era schițat într-o tabletă despre Vlad Țepeș, văzut ca un erou shakespearian înainte de Shakespare. „Regele descult", text încă inedit, e un adaos însemnat la această bibliografie compactă. Cea mai de seamă creație a lui Paul Anghel, din categoria romanului monumental, este pînă în acest moment ciclul „Zăpezile de-acum un veac", apărut fragmentar deocamdată (patru volume din nouă) și a cărui intîie zvîcnire este într-un scurt eseu despre independență, privind „prețul libertății". Însă, imaginea dezvoltată a unei clipe unice de pasiune documentară, rezolvată romanesc, este extraordinară. În acest roman s-au conjugat într-un chip sintetic însușirile de istoric ale lui Paul Anghel, simțul fin al eseului care alimentează portretul uman și descriptiile exterioare, curiozitatea intelectuală cea mai vie, fixată de arhivistică, heraldică, tratate militare de strategie, cartografie și folclor și pe deasupra într-o mie de domenii aparent minore, a căror contribuție în reconstituirea plauzibilă a unei epoci este totuși vitală. Rar s-a nimerit în proza românească o asemenea alianță de simț dramatic, de fineță eseistică și de forță epică precum în acest romancier apărut într-un chip imprevizibil însă cu un product superlativ.

Exprimat memorabil deocamdată în roman Paul Anghel rămîne un incalculabil creator total, eseist sclipitor în „O clipă în China", dramaturg energic și, probabil, un excepțional istoric literar cu viziune nouă, al cărui loc meritat în literatura română opera i l-a consolidat încă de pe acum.

Desen de Raluca Grigorcea

CARTEA DE DEBUT

Un proiect de fericire simplă

Vechi și rutinat reporter de radio și televiziune, Nicolae Holban debutează editorial cu o scriere impecabilă, în genul ei (**Reporter sentimental**, Editura Albatros, 1981). El stăpînește pe deplin tehnica alcătuirii unor texte jurnalistice, menite să informeze și să împartă întîmplările și oamenii în două categorii distincte : lăudabili și criticabili. Cu onestitate, străin de snobismul intelectual, Nicolae Holban prezintă și interpretează numeroase fapte semnificative, întîlnite pe parcursul a treizeci de ani de activitate reportericească. Prezentarea entuziastă semnată de Mircea Sântimbreanu este îndreptățită.

Nicolae Holban recurge la texte scurte, multe dintre ele avînd înfățișarea unor tablete. Este o măsură bună, știut fiind că, prin natura lor, textele jurnalistice nu suportă lungimile. Din punctul de vedere al tematicii, două categorii sînt predominante. Prima conține texte dedicate unora dintre importantele realizări ale industriei românești în ultimele două decenii. Ocolind exprimările pedestre, reporterul știe să pună accentele acolo unde trebuie, obținînd fraze trepidante, care se opun cu succes monotoniei. Formula care îl atrage cel mai mult pe reporterul sentimental este însă cea legată de urmărirea unor evoluții umane.

Trebuie să spun că am meditat cu mult interes la filozofia de viață pe care, în mod implicit, însemnările lui Nicolae Holban o propun. Din toate întîmplările cu oameni realizați social, grație darului lor de a nu apuca niciodată partea rea, îndoielnică a lucrurilor, datorită capacității lor de a se înscrie, fără multe rumînații, în formula de realizare socială validată în mod preponderent de epoca în care trăiesc, se desprinde cu mare claritate un tip distinct de om neproblematic, în mod diametral opus personajelor literare. Un om care nu are avea ce căuta în literatură, într-atît de liniară și lipsită de orice contradicție îi este existența. Există această categorie în viața reală ? Fără îndoială că există. Numai că reporterul, consecvent meseriei sale, nu trece niciodată de partea vizibilă a aisbergului, de primul strat, cel al adaptării sociale evidente. Nici nu este cazul să facă așa ceva, fiindcă la nivelele mai adînci literatura este cea care trebuie să pătrundă. Totuși, chiar dacă nu străbate în adîncimile sufletelor celor despre care scrie, reporterul reușește să sugereze un proiect de fericire simplă, întemeiat, în esență, pe respectarea bunului sînt popular, pe iubirea față de muncă și față de oameni, pe o anume spiritualizare născută din respectarea firească a unor reguli morale de viață.

Anumite reverberații literare, ivite intermitent, întăresc forța de impact a cărții. Iată, de pildă, un fragment dintr-o însemnare maramureșană : „Trecea poarta femeia tînără, în curte se auzea zgomot de secure și, uneori, de război de țesut, poarta se înnegrea de ploaie și neploaie, de zăpadă și nezăpadă, de frig și nefrig, de arșiță și nearșiță. Din casă răzbăteau scîncete de copil, și scîncetul devenea gungurit, și gunguritul, riset, și în poartă se oprea luna, și coconii cu clopurile puse pe o șprinceană stringeau în brațe fetele cu îi albe. Și se ridica în satul acela o altă poartă, și iar pășea o fată tînără pragul verde al vieții. Și poarta cea veche îmbătrînea, și mireasa de ieri, care nu cunoștea decît drumul pînă la piriul unde înălbea pînza de în, devenea bunică". De bun efect, avînd darul de a îl convinge pe cititor că într-adevăr reporterul este un om de inimă și nu doar un retor, care știe să îmbine cu abilitate vorbele, sînt numeroasele fragmente care exprimă o pudică nostalgie de virstă.

O parte a volumului conține articole de ziar pe teme civice. În ele autorul se referă la unele neajunsuri din rețeaua de servicii. Aceste texte au un interes mai scăzut, reușind să lase în evidență doar atunci cînd, oarecum, reușesc să se transforme în meditații de tip moralist.

În ansamblu, **Reporter sentimental** sugerează că în literatură este bine să fii expresiv și paradoxal, dar în viață nu.

Voicu Bugariu

Prejudecăți și pre-judecăți

Urmare din pag. 1

de obicei, fără cunoașterea directă a faptelor". Insinuată în domeniul literaturii (și nu doar aici) prejudecata anchilozează și dogmatizează, iscă false probleme, birocratizează și denaturează sub aparentele rectitudinii morale. O critică literară dominată de prejudecăți nu mai este, nici acum, conștiința acesteia, ci obstacol greu de înlăturat. Căci prejudecata proliferează. Dintr-o prejudecată în altă prejudecată și, așa, pînă cînd nu mai știi să deslușești adevărul, pentru că ai devenit tu însuți o prejudecată.

Să desfacem însă, copilul în elementele-i componente: pre-judecată. Obținem o noțiune nu doar diferită, ci chiar antonimică. Pre-judecată înseamnă, tocmai, o cercetare amănunțită a faptelor, la masă, înaintea judecăților (de valoare). Prin urmare, în cazul actului critic, ea înglobează lectura, analiza, plasarea în context. Cu alte cuvinte, critica literară este o pre-judecată, incununată de judecată. Pre-judecata elimină prejudecățile și denunță improvizația. Așadar, să ne eliberăm de prejudecăți cultivînd asiduu pre-judecățile.

Note răzlețe (II)

DIN «NOTE ZILNICE»

În „Viața românească" nr. 11/1979, apărut prin ianuarie 1980, mi-a apărut, în suplimentul literar consacrat romanului, articolul **Opinii libere despre roman**, alături de alte articole pe aceeași temă, scrise de alți autori. Singurii care au fost contestați erau Marcea și Ungheanu, a căror prezență în revistă ar fi fost sub nivelul celorlalte.

În unele emisiuni literare, ale M.L. și V.I. se aducea vorba de „noul dogmatism", de „criticii neostalinișți", de „noul proletcult" etc. Citați mereu : M. Ungheanu, Al. Oprea, P. Marcea, I. D. Bălan ș.a.

1980

În **Luceafărul** din 24 mai îmi apare un articol despre exegeza argheziană, intitulat **Repere critice**. Și, intrucît în **România literară** cu o săptămînă mai înainte Geo Bogza, într-o tabletă din **România literară**, intitulată **Duhovnicească**, republica un articol al său din tinerețe, jignitor pentru memoria marelui poet, mi-am îngăduit, în finalul articolului meu să-i adresez cîteva rînduri invitîndu-l să-și retracteze afirmațiile privitoare la Arghezi „pentru onoarea și demnitatea sa intelectuală" (a lui Bogza, adică) și să-mi exprim „nedumerirea, tristețea și indignarea" față de acel articol, cu atît mai mult cu cît sînt unul din cei care-l prețuiesc pe Bogza, cărula i-am și luat apărarea în fața unui „ipohimen care, într-o penibilă cărțulie, alcătuită din denunțuri și delațiuni, îl ponegrea, între alții **și pe Geo Bogza**" (ipohimenul era V. Ierunca, iar **cărțulia era Românește**, de care m-am ocupat în **Moș Teacă în literatură**).

După 2—3 săptămîni, la „Revista presei literare", V. Ierunca, lăudînd tableta lui Bogza, mă atacă, numind tonul meu „plîngăreț și lamentabil".

●

Revista Săptămîna, nr. 518 (nov.) publică, sub semnătura lui Dan Ciachir, un articol despre autorul **Cetății totale**, Constantin Dumitrescu-Zăpadă, criminal de drept comun, fascist, antisemit, escroc luat în brațe de „Europa liberă". Articolul lui Ciachir, scris cam în grabă, semnala totuși un fapt cu totul ieșit din comun, căci „E.L." declara, în repetate rînduri, că n-a promovat nici o dată pe legionari, antisemiți, fasciști etc. Asta în contextul în care „E.L." consumase emisiuni întregi cu un articol, **Idealuri** din **„Săptămîna"**. Considerat legionar, antisemit, etc. prin urmare, se aplică măsuri diferite : **Quod licet jovi...**

„Flacăra" din 25 decembrie, sub titlul „Opinii". Mi-am zis că, totuși, R.L. n-are decît cîteva mii de exemplare tiraj, să-l dau deci la o revistă citită de multă lume. M-am gîndit imediat la **„Flacăra"**, cu cele peste 260 000 exemplare tiraj. Cineva crede că acest pamflet (bazat și pe cîteva jocuri de cuvinte : **cetate totală-totalitar ; Dumitrescu-Zăpadă-din cauza zăpezii ; Noel-Crăciun ; colaborator-colaborationist ; frăție-frăția de cruce**) „va rămîne în istoria literaturii". Îi spun, firește în glumă, că nu-l pot contrazice tocmai eu. Printr-o nostimă coincidență articolul apare chiar în ziua de Crăciun. Cei pe care-i intilnesc îl consideră „felicitare de ziua onomastică a d-lui Noel B.". Foarte entuziasmat, Alec Hanță — prodecan, cu umorul lui plebeian inegalabil. De la radio, cineva îmi dă telefon, felicitîndu-mă pentru articol, în calitatea sa de autor umorist. Primesc. Pamfletul, zice, el, a făcut senzație. Unul singur, O.S. l-a luat cam altfel, exprimîndu-se cu o admirație în care se putea ghici, de către un cunoscător al respectivului, mai degrabă ironia. „L-am pus la punct" — îmi spunea autorul umorist. „Nu era nevoie, îi zic, lasă omul să spună ce vrea ; tocmai dumneata să-ți pierzi umorul ?" La Casa Scinteii unde merg să fac rost de revista „Luceafărul" (care se vinde în primele 10 minute de la deschiderea chioșcurilor), intîlnesc pe distinsul poet A.D. „Te vor urmări ani de zile, îmi zice, că l-ai atacat pe șeful lor. Or să se întreacă să-l răzbune, ca orice subalterni zeloși, iar el va avea grijă să regîzeze o vastă campanie împotriva d-tale". Îi răspund că tocmai asta și vreau. Sînt gata să-mi ascult instrumentele. „Sînt bătuți în cap, dom-le, ascultă ce-ți spun eu că-i cunosc bine" — zice poetul. „Sînt **mascalțoni**". Nu sînt chiar încîntat. „Mi-ar părea rău, îi spun, să-mi pierd vremea cu niște ciurucuri". Ne despărțim cu urarea tradițională : „La mulți ani !"

Și așa am devenit un frecvent interlocutor al „Europei libere". Sper să confirm. Pentru că mi se pare scandalos ceea ce fac acești indivizi de peste 3 decenii : întrețin un veritabil război rece, contravenind tuturor convențiilor internaționale menite să amelioreze tensiunea din această lume, și așa ajunsă într-un stadiu demențial. Au nevoie statele lumii, care întrețin relații directe și strînse, de posturi-pirat care să tulbure niște ape deja destul de tulburi ? Dar, spre deosebire de alții, cei de la „Europa liberă" pentru România își neagă și împroșcă cu noroi cele mai înalte valori ale poporului din care și ei au făcut parte : campanie, de ani de zile, împotriva lui Călinescu, Arghezi, Sadoveanu, adică a celor mai mari artiști români ai veacului, creatori de valoare universală, care ar fi trebuit să fie, și pentru ei, un motiv de orgoliu, arată cît de jos au căzut indivizi ca V.I. sau M.L., a căror ură la adresa acestor genii românești este aproape viscerală. Un sincer, personal regret : V. I. îmi este aproape consătean și, pe de-asupra, fiu de plugar. Dar ce putem face ! În nici o altă emigrație nu există ipohimeni ca V.I. sau M.L. Sau, dacă există, nimeni nu le dă microfonul pe mînă. De aceea, fără a ne lăsa provocați de fiecare dată (căci indivizii au drept singură ocupație ponegrirea țării și instigarea zilnică, în timp ce noi, aici, în țară, avem cu totul alte treburi) nu vom ezita ca, din cînd în cînd măcar, să-i arătăm cu degetul, concetățenilor noștri.

9 ian. 1981

M.L. a început să se ocupe, grijulie, de viitoarea conferință a scriitorilor din România. Se agită, dă indicații. În curînd va propune, desigur, și comitetul de conducere, iar după ce conferința își va alege noile organe va contesta, cu îndîrjire, pe cei neagreați. Mă gîndesc ce-ar fi să comitem și noi, ca cetățeni români, asemenea îngerințe în viața literară franceză ? (căci V. I. și M.L. sînt, desigur, cetățeni francezi). Iată deci cum „comunismul agresiv tulbură apele", vorba lui V.I. dintr-un text de acum 5—6 ani. Referindu-se la modul în care s-au desfășurat lucrările conferinței precedente, M.L. afirmă că un grup de scriitori, „neagreați de obște", urmărindu-se a fi „impuși de partid" chiar în prezidiu și care nu erau delegați, au fost contestați de Geo Bogza și au părăsit conferința. Aceștia erau următorii : Eugen Barbu, I. D. Bălan, Pompiliu Marcea, Mihnea Gheorghiu, Adrian Păunescu, I. Lăncrănjan (cred că aceasta a fost și ordinea spusă de M.L.) De unde rezultă, limpede, încă o dată, de mai era nevoie, cum își hrănește emisiunile M.L., ce informații are M.L., cum ia de bun tot ceea ce spun tot felul de găinari, în trecere prin Paris. Ori bătrina ciriitoare suferă, de altfel se știe, de mitomanie ?

În ce mă privește, precizez :

1. — am fost delegat, ales prin vot secret la Secția de critică și istorie literară. În această calitate am participat la conferință. O anunț pe M.L. ca să nu mai comită erori, că am fost ales delegat și la actuala conferință.

2. — n-am fost propus în prezidiu.

3. — n-am fost contestat de nimeni. Nici măcar de Bogza, pe care, după ce V.I. în **Românește** îl făcuse „scriitor decăzut" care după ce s-a dat cu comuniștii a adoptat „drept principiu lașitatea ca stil de existență", care „n-a ținut decît discursuri de recepție a minciunii" și care „e mai decorat ca oricare stahanovist", astăzi e luat de același V.I. drept un fel de șef al „contestatorilor". O altă minciună gogonată. Dar, evident, marele scriitor se va apăra singur de calomnii și ignominii. M.L. declară că, deși **nu ascultă emisiunile literare** de la radio București, știe dintr-o scrisoare al cărei autor nu-l divulgă, („Curaj, o dăm anonimă !") că aceste emisiuni sînt dominate de „noul proletcultism". P. Marcea, I.D. Bălan, Oprea ș.a. Mai e nevoie să comentăm nostimul caracudism transferat din Cișmigiu, în Jardin du Luxembourg ? Dar, vorba unui adorator al lui Caragiale care, într-înindu-l prin 1910 la **Viața românească** i se adresează cam așa : „Mare ești, mă, nene Iancule, cum dracu de ne-ai prins așa ?" Și încheiem, deocamdată, semnînd.

Pompiliu Marcea

22 mai 1981

16 iulie 1981

P.S.

Monica L. începe să dea indicații noii conduceri a Uniunii Scriitorilor, exprimîndu-și între altele, satisfacția că n-au fost alesi Barbu Păunescu, F. Neagu, Lăncrănjan, Ungheanu, Marcea, etc. Bătrîna birsută are, desigur, vocație de „mama răniților". Să încheiem, fiindcă tot sîntem, vorba lui Raymond Poincaré, „aux portes de l'Orient", cu un strașnic **Aferim !**. Vom reveni.

15 AUGUST 1981

L2

Presa comunistă din România — armă de luptă revoluționară, cronică vie a istoriei și prezentului patriei

Apariția acum 50 de ani — la 15 august 1931 — a ziarului „Scînteia", organul de presă central al Partidului Comunist Român, dată cînd sărbătorim și **Ziua presei revoluționare din România**, constituie un prilej de a evidenția importanța pe care, în general, presa revoluționară, muncitorească, comunistă a avut-o în lupta pentru dezvăluirea marilor nedreptăți din societatea burgheză românească din trecut, la mobilizarea maselor muncitoare de la orașe și sate pentru înfăptuirea profundelor transformări revoluționare care au avut loc în România sub conducerea înțeleaptă a Partidului Comunist, la înaintarea întregului nostru popor, a României socialiste pe noi și înalte trepte de bunăstare și civilizație.

Presa revoluționară este legată direct de apariția și dezvoltarea clasei muncitoare și a partidului ei politic. Afirmîndu-se pe arena socialpolitică încă în a doua jumătate a secolului trecut, clasa muncitoare din România și-a creat de timpuriu nu numai organizații politice și profesionale, necesare luptei și afirmării, ci și organele sale de presă, dintre cele mai variate. Încă din anul 1865, cînd apare în România, **prima** gazetă muncitorească și pînă la revoluția de eliberare națională și socială din august 1944, moment de cotitură spre orînduirea socialistă, în România au fost editate peste 800 de organe de presă revoluționară. La început, unele gazete ca **Tipograful român** (1865), **Lucrătorul român** (1872), **Socialistul** (1877). S-au afirmat apoi gazete și reviste de răsunet. Unele teoretice ca **România viitoare** (1880), **Revista Socială** (1884), **Critica socială** (1891), **Viitorul Social** (1907) **Mișcarea socialistă** (1919), **Lupta de clasă** (1920), ș.a., altele **politice** lunare, săptămînale sau zilnice, în mai multe ediții ca **Drepturile omului** (18[illegible]), **Munca** (1890), **Lumea nouă** (1894), **România muncitoare** (1902), **Adevărul** (1905), **Lupta** (1906), **Socialismul** (1918), **Viața muncitoare** (1925), **Înainte** (1926), **Scînteia** (1931), **România liberă** (1942), gazete profesionale, de ramură și de întreprinderi, reviste culturale, satirice, pentru tineret, femei, studenți, țărani, militari, școlari și pionieri, pentru naționalitățile conlocuitoare etc.

Editarea acestora constituie o mărturie dintre cele mai grăitoare a forței mișcării muncitorești și a partidului ei revoluționar, a capacității sale politice și organizatorice, a legăturilor sale mereu mai strînse cu masele largi ale celor ce muncesc de la orașe și de la sate.

După august 1944, alte sute și sute de gazete și reviste revoluționare au văzut lumina tiparului, ridicînd pe o nouă treaptă publicistica militantă.

Avînd de la început drept fundament teoretic socialismul științific, presa revoluționară din România, delimitîndu-se în mod distinct de cea a curentelor social-politice burghezo-moșierești, s-a afirmat, așa cum se aprecia în vechea mișcare socialistă ca **o notă nouă** în ziaristica românească a timpului, fiind „corectă, adevărată și cuviincioasă", după cum sublinia Constantin Dobrogeanu-Gherea, întrucît reprezenta interesele celor ce muncesc, singurii interesați în dezvăluirea adevărului social nefalsificat, dornici și hotăriți să răstoarne lumea bazată pe nedreptate, exploatare și asuprire și să clădească una nouă, superioară, socialistă.

Pînă în anul 1924, cu toate multele șicane din partea autorităților burgheze, în România, presa muncitorească a apărut **legal**. Din 1924, anul interzicerii activității legale a Partidului Comunist și a organizațiilor sale revoluționare de masă, datorită capacității revoluționarilor români de a dejuca măsurile de interzicere, pe lîngă numeroase ziare și reviste tipărite **ilegal**, publicații scoase în condiții deosebit de grele, a fost editată **legal**, la lumina zilei, mai mult de o treime din întreaga presă revoluționară interbelică, ceea ce a facilitat cunoașterea de către opinia publică românească, în primul rînd de către largi categorii de oameni ai muncii, a poziției Partidului Comunist, cea mai înaintată forță politică a României reîntregite, într-o seamă de probleme interesînd clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, naționalitățile conlocuitoare, privind interesele poporului român, ale țării întregi.

Presa revoluționară a reflectat fidel întregul proces de maturizare și afirmare ale acestui partid revoluționar, creat în 1893 și reașezat în mai 1921 pe temeliile României reîntregite.

Cercetînd sutele de ziare și reviste revoluționare se desprinde ca o trăsătură definitorie comună : analiza atentă în fiecare etapă istorică a realităților concrete ale țării sub toate aspectele, — social, economic, politic, cultural, intern și extern, — prin aplicarea creatoare a socialismului științific, și pe această bază stabilirea cu deosebită claritate a programului de acțiune, care în toate etapele istoriei a fost unul dintre cele mai înaintate, mai patriotice din cîte au existat atunci. Așa se explică de ce revoluționarii români au militat cu consecvență încă de la începutul apariției primelor organizații muncitorești pe lîngă rezolvarea problemelor care interesau nemijlocit muncitorimea și țărănimea și pentru industrializarea țării, rezolvarea democratică a problemei agrar-țărănești, pentru desăvîrșirea statului național unitar român. Mai apoi comuniștii au fost aceia care s-au ridicat cu hotărîre în apărarea integrității și suveranității României, împotriva imperialismului, a fascismului și revizionismului, a politicii de forță și dictat. „Comuniștii — se menționa într-un document al P.C.R., republicat de presa revoluționară, dînd glas patriotismului lor fierbinte, manifestîndu-se ca apărători activi ai intereselor naționale — vor lupta cu arma în mînă în primele rînduri. Uniți-vă cu toții într-un singur front puternic contra lui Hitler și aliaților lui revizioniști". Poziția patriotică s-a manifestat cu putere în timpul marilor demonstrații antifasciste de la 1 mai 1939 din Capitală, organizate de acel înflăcărat patriot revoluționar care avea să devină secretar general al partidului și președinte al țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, sub lozincile : **„Vrem România liberă și independentă !", „Jos fascismul !", „Jos agresorul hitlerist !"**

Din articolele-program al gazetelor revoluționare de pînă la 1944 se desprinde vastul cîmp de activitate pe care redacțiile și-l propuneau să-l desfășoare în vederea lămuririi maselor muncitoare și indicării singurului drum revoluționar de luptă. Evidențiind importanța editării „Scînteii", și menirea sa, în articolul program publicat în primul număr se arăta : „Gazeta „Scînteia" organul central al partidului comunist apare într-o perioadă extrem de încordată de luptă... Fără un organ central prin care să îndrumeze, organizeze și conducă această luptă, partidul nu este în stare să-și îndeplinească sarcinile sale. Gazeta partidului este cu atît mai necesară întrucît membrii partidului și toți muncitorii revoluționari au nevoie să cunoască linia partidului în toate chestiunile care se pun la ordinea zilei. Lipsa unei gazete centrale legale cît și a publicațiilor de partid regulate impune și mai mult apariția „Scînteii", pentru ca tovarășii să-și poată desăvîrși cunoștințele pe toate chestiunile teoretice și practice ale mișcării revoluționare".

Din paginile presei revoluționare se degajă titanica muncă organizatorică și propagandistică depusă de cei mai buni fii ai poporului nostru, pentru înarmarea muncitorilor cu programul revoluționar de acțiune al partidului clasei muncitoare din fiecare etapă istorică, cu folosirea unor forme și metode de acțiune dintre cele mai variate, pentru dezbaterea principalelor probleme cu care se confruntau masele muncitoare în regimul burghez, căile de ușurare a situației lor precum și programul de transformări revoluționare în direcția socialistă.

În coloanele presei comuniste a acelor ani erau inserate o seamă de recomandări pentru muncitori, pentru organizațiile revoluționare locale, pentru celulele de fabrici privind felul cum trebuie organizată lupta muncitorimii din diferitele ramuri de producție, necesitatea îmbinării revendicărilor economice cu cele politice, chemînd totodată toate organizațiile de partid la înzecirea eforturilor, la neprecupețirea timpului liber al comuniștilor dar nici chiar a libertății și a vieții pentru izbinda ideilor revoluționare ale clasei muncitoare în slujba căreia acționau. Cît de simple și emoționante sînt cuvintele cu care „Scînteia" se adresa celor care intrau în rîndurile partidului : „În partidul comunist nu așteaptă pe nimeni onoruri și privilegii, ci numai muncă grea și jertfe, dar jertfele se fac pentru clasa muncitoare, pentru eliberarea omenirii de sub jugul capitalist". În acest spirit, la această flacără au crescut în acei ani sute și mii de militanți comuniști, dăruiți trup și suflet celei mai nobile cauze din cîte a cunoscut istoria omenirii.

Prezentînd viața politică a țării presa revoluționară a subliniat cu argumente hotărîtoare că dintre toate partidele și grupările politice existente atunci, singur Partidul clasei muncitoare este în stare să asigure un viitor fericit întregului popor muncitor. Cu multă căldură se definea în „Scînteia" de exemplu, rolul istoric al partidului comuniștilor din țara noastră : „Numai partidul nostru a fost, este și va rămîne credincios cauzei de eliberare a clasei muncitoare de sub jugul capitaliștilor și moșierilor. De aceasta se vor convinge masele de milioane.

Căci nu există un alt partid care prin compoziția sa, prin tărie să fie gata de jertfă pentru clasa muncitoare ca partidul comunist. Nu există un alt partid care să posede o atît de invicibilă armă ca cea pe care o posedăm noi, comuniștii — teoria marxist-leninistă, care a învins în U.R.S.S. și care va învinge în lumea întreagă. Nu există un alt partid care să fie singe din singele clasei muncitoare și care să fie compus din cea mai conștientă și cea mai hotărîtă parte a clasei muncitoare".

Subliniind necesitatea întăririi partidului comunist cu „muncitori revoluționari conștienți proletari de la nicovală, obișnuiți să privească în față dușmanul de clasă", presa comunistă considera că numai așa organizațiile locale ale partidului comunist vor putea fi în fruntea mobilizării maselor de muncitori în vederea satisfacerii cerințelor lor arzătoare. De aceea, mai ales în revistele și ziarele centrale, printre care la loc de cinste era „Scînteia", găsim numeroase apeluri adresate comuniștilor de a pătrunde „cît mai adînc și mai larg în masă", pentru „întărirea organizatorică a partidului comunist". Publicațiile revoluționare cu caracter teoretic, social politic, redacțiile acestora, la îndemnul partidului revoluționar al clasei muncitoare au publicat nenumărate articole menite a contribui la ridicarea nivelului politic și ideologic al comuniștilor. Argumentînd temeinic necesitatea însușirii socialismului științific pentru orientarea realistă în noianul evenimentelor social-politice ale vieții, o seamă de publicații arătau că „numai teoria revoluționară poate ajuta la înțelegerea mersului luptei mișcării de clasă revoluționare", că educarea membrilor de partid contribuie la ridicarea disciplinei și a răspunderii personale pentru sarcinile încredințate, la împlinirea judicioasă a muncii ilegale cu cea legală, într-un cuvînt la întărirea capacității de luptă a tuturor comuniștilor, a organizațiilor, a întregului partid.

Presa comunistă, „Scînteia", s-au integrat întotdeauna nemijlocit în activitatea pe care Partidul Comunist a desfășurat-o de-a lungul anilor în cadrul sindicatelor și a celorlalte organizații de masă muncitorești, în fabrici, uzine, pentru închegarea Frontului Unic Muncitoresc, pentru făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare, (acțiune la care a contribuit și presa socialistă și social democrată „Proletarul", „Lumea nouă" ș.a.), „Scînteia" și celelalte gazete comuniste au arătat țărănimii că numai într-o strînsă alianță cu clasa muncitoare și sub conducerea acesteia va putea să scuture jugul exploatării și asupririi. Prin intermediul „Scînteii" ca și a altor organe de presă, Partidul Comunist mobiliza tineretul muncitoresc, țărănesc, studios și din armată la lupta organizată pentru revendicări economice și politice, pentru gratuitatea învățămîntului, împotriva fascismului și a războaielor imperialiste. Organul central al Partidului Comunist Român arăta intelectualilor că unica posibilitate a împlinirii tuturor potențelor lor creatoare rezidă în legătura lor organică cu lupta revoluționară a clasei muncitoare și a țărănimii, desfășurată sub conducerea comuniștilor. În numeroase materiale „Scînteia" a chemat sub steagul partidului naționalitățile conlocuitoare, deoarece numai partidul comunist, pe temeiul socialismului științific, putea să rezolve în mod consecvent democratic problemele naționalităților conlocuitoare.

Ca un fir roșu străbate în întreaga presă revoluționară din România principiul solidarității cu oamenii muncii din țările capitaliste, care militau pentru îmbunătățirea condițiilor lor de viață și de muncă, pentru drepturi și libertăți democratice, pentru pace și independență națională.

Forța presei revoluționare muncitorești comuniste, a „Scînteii" ilegale constă în faptul că ea reprezenta adevărul. Cuvîntul ei viu, combativ, și mobilizator era ascultat și urmat de masele largi populare. Numerele ziarelor ilegale, ca și ale celor legate treceau din mînă în mînă, iar slova lor încălzea și îmbărbăta inimile, atrăgea noi luptători pe baricadele luptei revoluționare.

Presa revoluționară a protestat împotriva arestării, judecării și condamnării a numeroși militanți revoluționari, dezvăluind măsurile represive luate împotriva organizațiilor revoluționare, de partid, sindicate, de tineret. Cu o deosebită vehemență în publicistica revoluționară a fost demascat regimul aspru la care au fost supuși comuniștii în închisori.

Ținînd seama tocmai de aceste sarcini atît de importante și greu de îndeplinit întrucît, siguranța, poliția, jandarmeria, urmăreau cu înverșunare orice activitate revoluționară, de responsabilitățile foarte mari ce cădeau asupra publicațiilor revoluționare, în redacțiile acestora ca și în jurul lor s-au format și au lucrat redactori prestigioși, gazetari de înaltă ținută politică, revoluționară, ieșiți din rîndurile clasei muncitoare, țărănimii, a intelectualității legată de popor. Dînd o înaltă apreciere rolului „Scînteii", în perioada grea a ilegalității, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta : „Scînteia ilegală, ziariștii care au scris-o și muncitorii care au tipărit-o în acea vreme — cu riscul libertății și chiar a vieții — sînt o pildă de slujire devotată, plină de abnegație a cauzei clasei muncitoare, a idealurilor partidului nostru comunist, de libertate și dreptate socială. Prin dîrzenia și pasiunea revoluționară cu care au muncit în acele vremuri grele, ei au ridicat la un înalt nivel titlul de gazetar comunist".

După eliberarea țării de sub jugul fascismului, reapărînd în condiții de legalitate toată presa revoluționară a dus mai departe tradițiile de exemplară publicistică militantă. Ca purtător de cuvînt al partidului comunist, al maselor largi populare, presa revoluționară de după 23 August 1944, în frunte cu „Scînteia" și-a îndeplinit și își îndeplinește cu cinste misiunea ei nobilă. Cînd Partidul Comunist Român a devenit el însuși arhitect de viață nouă, întreaga presă revoluționară, ca o puternică armă de propagandă comunistă s-a angajat plenar în acest efort de edificare socială, mobilizînd întregul nostru popor la înfăptuirea obiectivelor constructive ale noului program social-economic, contribuind la forjarea omului nou. „Izvorul prestigiului și autorității presei în rîndurile maselor — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu cu ocazia celei de-a 25-a aniversări de la apariția „Scînteii" — a încrederii cu care este înconjurată de oamenii muncii rezidă în devotamentul cu care ea slujește cauza socialismului, în înflăcărarea cu care acționează ca purtător de cuvînt al partidului".

Condusă de încercatul Partid Comunist Român, reprezentînd interesele întregului nostru popor, ale României socialiste, presa noastră revoluționară, prin măiestria și pasiunea pe care o pune în tot ceea ce publică, transmite prin mijlocirea tiparului, patosul fierbinte a muncii creatoare, entuziasmul revoluționar al întregului nostru popor în măreața operă de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, ceea ce echivalează cu ridicarea lui pe noi trepte de bunăstare și civilizație.

Dr. Augustin Deac

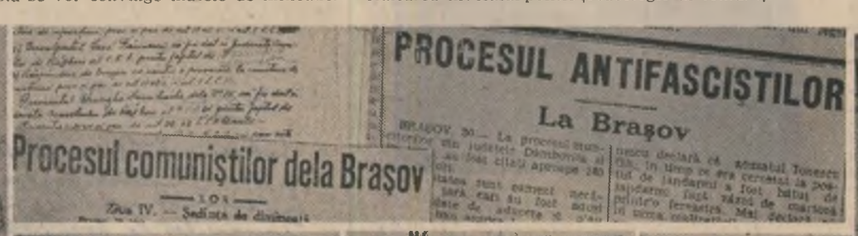

a patriei cinstire

DUMITRU ION DINCĂ

Mărturie în timp

Țara noastră ne iubește, noi cinstim planeta muncii
temelie punem vieții pe acest pămînt de dor
și ne batem pentru piinea rumenindă cînd sub lanuri
trece bobul inspre spic aripă durată-n zbor.

E-o zidire toată virsta, aurora unui timp
cum nu l-au visat vreodată oamenii din România
și ne batem ca sub soare pruncii să ne crească drepți
ca puternici peste timpuri să ne apere moșia.

Unduiesc sub ceruri holde și în boabe bate vinul
tînăr, ca un vis pe care il trăiești aici curat
învățăm să facem piine autentică, nu arme,
cum ne-ndrumă Ceaușescu primul patriei bărbat.

De o epocă în care ne-am legat de el ființa
jurămîntul și lucrarea ce-o durăm pe plaiul sfînt
ne cunoaște omenirea Ceaușescu-nseamnă pacea,
libertatea, omenia pe planeta de pămînt.

Să ne batem deci prieteni pentru-o cauză sublimă
să-l urmăm pe Ceaușescu și la bine și la greu
el ne este chezășia dăinuirii peste timpuri
garanția libertății, zborului înalt, mereu.

Efigie

O efigie de țară mi-e chipul
la marea sărbătoare din august,
cînd vin cu lira aspră a griului și vă cînt
recunoscîndu-vă oameni tăria de-a birui
nisipurile mișcătoare ;
bucuria de-a gusta dintr-un strugure auriu
îmbătat de mierea sudorii
sau în laminoare și combinate imense
unde vin și vă-mbrățișez astăzi
sărbătorind împreună metalul...
Acum, la ceasul
cînd orele se fac fluvii de rod,
trece-n istorie neamul meu de oieri.
Necunoscînd umilința
urcă sămînța marea slavă
întru tot ceea ce-i prezent
și uman și demn.
Un cîntec de slavă mi-e verbul
dragostei mele de neam
dragostei mele de partid,
un imn suprem mi-este cîntul
o efigie de țară chipul...

Inima patriei

La inima patriei se ajunge trecînd
munții imenși
marea întindere de nădejdi,
niciodată singur, pretutindeni simțind
umărul dulce ros
de umărul patriei.
O ! sîngele, înroșindu-ți virtutea
și dorul de-a fi
întru cunoașterea inimii patriei,
unde nimeni n-ajunge cu trupul rănit
de algele răului.
Și-n credința de-a fi peste marele timp
tulburat îngenunchind inima așaz-o cu tine
și dragostea și lumina și zborul
la țărmul de sfințenie al tău și al patriei.

Spună lumii large steaguri tricolore

Apărați planeta să-și urmeze firea
despre roșul sîngelui vă strig
nu-l striviți sub cizma de noroi a nopții
nu închideți pleoapa de lumină-n zid.

Noi lăsăm și frunza să-și cunoască drumul
la copac ajungem asudînd curat
cu atita rodul e mai greu de pace
cu atît românul este mai bărbat.

N-amurgește doina nu vă fie teamă
pe colina țării stelele făclii
luminează munții și inundă marea
adîncește stema patriei în fii.

Patria de astăzi, patria din vis
dulcea Românie leagănul meu sfînt
spună lumii large steaguri tricolore
pacea este-acuma cel mai drept cuvînt.

PAVEL PEREȘ

Și-au amintit

Lumină-i chipul tău cu riu de vise
Și flacără năpraznică în verb
Contur pulsînd destine circumscrise
Acestui spațiu unic și superb.

Și nu-i cuvîntul vreun semn astral
Ci pravilă și freamăt, mărturie
A griului-oștean în timp real
Și suveran pe cîte-au fost să fie.

Și-i sîngele sculptura pururi treză
Puterea românescului izvod
Glas din vecie care nu trădează
Poemele înmiresmate-n rod.

Sub fiecare brazdă-n primăvară
Istoria spre noi își face loc
Columna rădăcinii în afară
Cu simbure pecetluit cu foc.

Vuind în lanul tînăr și curat
Ecou nepieritor de piine nouă
Lumini și riuri, raze ne străbat
Inveșmîntați în straiele de rouă.

GABRIEL IUGA

Cîntec

Simpli să fim cu hainele curate
să fim ce-om fi dar să visăm cocori
zburînd lumini de iarbă peste țară
să ne miroasă mîinile a flori

Simpli să fim dar mingiiați de lună
cu șoapta mamei adormită-n gînd
să fim ce-om fi dar să zidim fîntîna
în care chipul țării stă răsfrînt

Simpli să fim cu hainele curate
cu răni de flori sădite-n cer ca drum
să fim ce-om fi dar să iubim în ape
pămîntul țării — atît de cald și bun

grete tartler

Poem de dragoste

În pleoapa mea stîngă se bate un ceas
fără cifre,
poemele se bat la mașină, sclavii cu biciul.
Spune tu, Novalis, care ești înginer
de mine
de labirinte din care nu se mai lese
cu firul cel tors,
cum auzi strigătul fără glas,
adevărul-minciună din litere ?
În noapta asta ești poate întins,
eu, în picioare, în plină zi :
umbrele noastre se întregesc într-o cruce.
Cineva bate cuiele. Poate-avem timp
să îndurăm acest vuiet, metalul trăznit,
șerpuitoarea căldură care ne înnegrește
obrazul,
poate-avem timp să ne amintim de naștere,
să mă scald în ochii tăi de culoarea
apelor amniotice,
să ne înfloră de grindină și de tinerețe
Poate-avem timp să ne pregătim de ospețe
la care invitații nu mai sosesc, să repetăm
copilului sfatul mamelor noastre,
să uităm ce am învățat, să călătorim
în Orient împreună, să ascultăm
cearta vecinilor prin țevile zidului,
poate-avem timp de lucruri esențiale
și fleacuri,
dar poate
nu mai avem acest timp.

Focuri de primăvară

Urmele lungi în zăpadă fosforică,
de șarpe flămînd, ori poate de schiuri,
miros de slănină prăjită la aparat de sudură :
șantierele sînt Vestul nostru sălbatic.
Aici într-o seară cu vin de zmeură,
în baraca plină cu sticle,
dulceață de fragi, într-un vuiet
de magnetofoane și glas de prieteni
mi-am amintit femeia care ieșea
pe înnoptate în pădurea vecină,
se dezbrăca, prefăcîndu-se în lupoaică,
și urla o vreme, ce mai urla !
Dacă i-ar fi furat cineva
vestmîntul, să nu mai revină
printre voioșii convivi, n-ar fi fost împușcată ?

traian furnea

Scrisoare

Lucrez iubito știu
Îți va fi greu să mă crezi
Și să mă vezi altfel decît liceean
Dăruindu-ți trandafirii
Cu degetele pline de cretă și cerneală
Știu îți va fi greu să mă crezi dar iată
Eu îți trimit și-o inimioară decupată
Din salopetă salopata gradul cel mai înalt
De seriozitate
N-am la uzină un post de condus opt ore
Fluturi colorați din floare în floare
Lucrez la niște utilaje mari
Cît dragostea mea pentru tine iubito
Și le spăl cu motorină le-ntreține cum se zice
Le spăl cu mîinile mele mari cu care
Ți-am modelat rotund sinii tăi mici
Cît încă erau calzi
În pauza de masă le spun muncitorilor poezii
Și lor nu le vine să creadă că eu le-am scris
Rid cu gura pînă la urechi într-o zi maistrul
Cum a ris i-a rămas slănina după ureche
La vară voi da examen din nou la facultate
Poate am să reușesc și în vreo vacanță
Am să te caut
Pînă atunci
Am adunat deja vreo șapte borcane goale
De muștar aici se consumă mult muștar
Și fiecare ban mărunt pe care-l am
Îl arunc înăuntru

De fiecare borcănaș am lipit
Cîte-o etichetă pe care am scris
Cu cele mai frumoase litere din lume
Fonduri
Pentru regăsirea
Mihaelei D.

Bunica

Un nod la năframă să nu uite
Să ducă la moară

Un nod la batistă să nu uite
Să mute porcii la umbră porcii
Mîncau foarte repede umbra
Cred că de-asta a îmbătrînit
Bunica

Un nod la șurță să nu uite
Să privească spre seară
Macii din cîmp

Și-un nod mare la buric
Să nu uite să moară.

În noaptea nunții

În noaptea nunții mele
Am ieșit pînă afară
Înfigînd cu durere un cuțit
În mijlocul drumului
Ce duce spre tine

Mai bine să moară
Decît să se chinuie așa
Ar fi zis desigur bătrînii

Pînă spre dimineață
A tot curs sînge pe șanțuri

Peștele

Cantiniera despică peștele, îl aruncă
aproape necurățat în tigaie, mîinile
și le șterge de șorțul uns. Peștele,
jertfa e altfel acum. Zile-întregi
petrecute în hale industriale,
zile-întregi între roțile fine, exacte,
fără s-asculți măcar glasul privighetorii
(„Cine vreme de șapte ani
nu aude-o privighetoare, devine balaur".)

Cantiniera despică balaurul, îl aruncă
aproape necurățat în tigaie, mîinile
și le șterge de șorțul uns. Chiar și balaurul
e o păpușă de ceară,
chiar și veninul e un Ersatz !
„Microperfecție în macrohaos". Cantiniera
îți seamănă,
da, îți seamănăn, îmi șoptești.
Nici ea nu azvîrle cuțitul, nici tu, agerul vers !

După atîtea leacuri...

După atîtea leacuri prescrise
de Roger Bacon, doctor mirabilis,
Albert cel Mare, doctor universalis,
Toma d'Aquino, doctor communis,
Johannes Duns Scotus, doctor subtilis,
rana nevindecată din pieptul nostru e-n fine
în pieptul altora.

Focuri de primăvară

Alte griji aveau poeții abassizi,
alte războaie :
războiul Rozei și al Narcisei, de pildă
(partizanii narcisei se îmbrăcau în alb,
așa cum
îți scriu aceste litere albe
direct pe obraz, ca-n oglindă).
„Închide fereastra, că mă orbește !"
strigă vecina.
Dar eu
mai deschid ferestre prin lucruri,
în tren, în chilli de beton, să dispară
fumul smolit și mieros, realgar
corosiv precum sarea, litera asta
necruțătoarea, fluture negru
trecîndu-mi pe chip ca notele orgii —
mai deschid ferestre prin lucruri, să fugă
bemolii, păianjenii minusculi, trăind
pe seama respirației noastre, trăind
submarine foșnind prin oglindă...
Cineva arde sub pămînt o scrisoare.

Ultima zi din an

Ai trecut, dacă stai la Obor,
prin menajeria din piață, între maimuțe
și leul cu-un ochi de albeață.
O prietenă ți-a ghicit
viitorul după semne orientale :
„tovărășie cu oamenii", pentru anul ce vine.
Mai degrabă
cu acea costelivă cămilă-nvelită :
ea, care-a mers după legile aștrilor !
Mai degrabă
cu această cireadă din camioane
care tremură amintindu-și ospețele date
și boii tăiați de Pitagora (cam o mie)
cînd a aflat Adevărul !
Iar în aer
plutește asemenea fum, că ai spune :
„Adevărul nu e departe".

Ecoul

Într-o noapte te-am auzit
Strigîndu-mă

Atît de tare încît
S-a trezit nevastă-mea
Și mi-a spus să merg în grădină
Să văd cine poate fi
Să-mi iau și pușca

Eu m-am dus înfrigurat în grădină
Dar n-am văzut pe nimeni

Ecou întors de la o-ndepărtată stea
Vocea ta de demult
Scutura păpădiile

Presimțeam și ți-am spus

Presimțeam și ți-am spus
Iubirea noastră nu va duce
La nimic bun.

Iată azi noapte
Pe vechea noastră cărare
Din grîu

S-au întîlnit
Un iepure
Și-un lup.

george virgil stoenescu

Glossa

Renăscînd de-a pururi vorba s-o arunci
Tristă axioma naște un pustiu
Nopțile din zile împlinesc porunci
Infinite ceturi luminează viu.
Libertate plînsă ochiului din stea
Inima își cere dreptul ei de nor
Umilită clipa din trecut ar bea
Totul e durere, totu-i trecător

Mîinile în pace, soarta în cuvînt
Cercurile mele adormite cad
Frunze ce adie metafizic vînt
Prin tunel de umbre îmi deschid un vad.
Liniștea-ncordată trupului trecînd
Arcul din săgeată, mamele din prunci
Respectînd voința sacră cînd și cînd
Renăscînd de-a pururi vorba s-o arunci !

Doar tăcerea — piatră în auzul greu
Să zidească taina care s-a zidit
Degetul pe buze exilat mereu
Să aprindă-n lucruri înviatul rit
Insula de carne părăsită iar
În adînc vibrează înghețatul fiu
Poate în speranța porților de var
Tristă axioma naște un pustiu...

Spiritul străbate aura din vis
Obosit în ceruri cade pe pămînt
Unitate aspră iarăși te-ai închis
Apăsare blîndă-a mîinii unui sfînt.
Pe grădina vagă în leșin ușor
Sunetul se sparge infinit atunci
Nemilos cînd scade timpul în viitori
Nopțile din zile împlinesc porunci.

Sîngele aprinde ora pentru noi
Sevă de licori în dorința dreaptă
Disperarea dulce curge în șuvoi
Oră de dureri — treaptă lîngă treaptă.
Pavăza rotundă iute s-a desprins
Fierul de aramă, purul cenușiu
În oglinzi de zodii semnul iar s-a prins
Infinite ceturi luminează viu !

Să purtăm povara florii cu folos
Dansul peste ape se învață greu
Alintat în curba văzului frumos...
Lotusului este ce a fost mereu...
Nevăzut în pasta clarului noroi
Liniștit în semne n-a mai vrut să stea
Timpul e o farsă, timpul e gunoi
Libertate plînsă ochiului din stea.

Lacrimile drepte pe armuri s-au șters
Fapta împresoară obositul mal
Respirăm în vlaga unicului mers
Ne izbim de soapta fixului său mal.
Brațele pe toate lisuse întins
Adîncit în zboru-mi le ridic ușor
Le-am culeș în cupa fără de cuprins —
Inima își cere dreptul ei de nor.

Reintors în sine gîndul tot mai mult
Împresoară viața nemilos și crud
Stelele sînt una spațiului tumult
Sudul este nordul — nordul este sud.
A mai fost și fi-va cele ce s-au fost
Dreptul peste stîngul înclinat abea
Veșnică e starea vremii fără rost
Umilită clipa din trecut ar bea.

Și acum în seara hărăzită trec
Hohotind de gînduri, însetat de chin
Nemișcat în forma zeului petrec
Îmbătat de rouă în etern suspin...
Rănile sînt toate numai pentru el
Nu există vrajbă, nu există zbor
Doar o nemurire calmă, fără zel
Totul e durere, totu-i trecător.

Totul e durere, totu-i trecător.
Umilită clipa din trecut ar bea
Inima își cere dreptul ei de nor
Libertate plînsă ochiului din stea.
Infinite ceturi luminează viu
Nopțile din zile împlinesc porunci
Tristă axioma naște un pustiu
Renăscînd de-a pururi vorba s-o arunci !

Un cerc

alex. rudeanu

Într-un amurg ploios de septembrie, aflat în trecere pe la casa părintească de sub pădure de la Ciutacu, pensionarul Căliman Candrea privea cum se scurg din jgheab picăturile într-o băltoacă ; „poate că așa crește și familia noastră — își zicea mirat —, acolo, în mijloc, unde dispar stropii ăștia ca și cum n-ar fi fost, trebuie să fie locul bătrînilor, iar cercurile de pe apă, îndepărtîndu-se, or fi copiii, nepoții și strănepoții, și-n margine de tot ar veni la rînd cei nenăscuți încă, dacă or să mai semene cît de cît cu picătura din care se iscă...".

I-a intrigat totdeauna programul de zbor al unor curse internaționale. Citind orarul afișat la agenție, se întreba cum poate să ajungă la aeroport un ins oarecare, la cinci dimineața, dacă locuiește la marginea Capitalei. Își propunea de fiecare dată să facă „scandal", să critice starea lucrurilor și să propună măsuri radicale de îndreptare, dar, tot de fiecare dată, prins de graba plecării, uita. Încît revolta îi era mereu nouă, și programul exagerat de matinal îl mira ca o descoperire.

Laurian Candrea reuși să ajungă, chior de somn, în fața agenției, cu cîteva minute înaintea plecării autobuzului spre Otopeni. Pe jumătate adormit trecu prin vamă și pe la punctul de control, și la urcarea în avion simți că adoarme de-a binelea. Nu mai zburase cu tipul de aparat despre care-l „amenințau" prin difuzor piloții. Numai acest amănunt îl mai ținu treaz pînă la decolare.

Cîteva clipe mai tîrziu, în timpul desprinderii avionului de sol și al ascensiunii violente, suind pe „panta" aceea abruptă, ca o cărare invizibilă, prin pîcla subțire a zorilor, cînd puterea motoarelor părea să țîșnească și din speteaza fotoliului, și din hublouri, și din dușumea, și din husele albe, imaculate, trase peste plușul vișiniu, și chiar din aerul acela nefiresc de curat și proaspăt, artificial, Laurian Candrea ar fi preferat să doarmă bușteanul, să nu știe și să nu vadă miracolul văzduhului cucerit de om. Nu mult după aceea, ascultînd și simțind alunecarea egală a aparatului în regimul firesc de croazieră, amintindu-și la ce înălțime zburau, Laurian se surprinse asupra gîndului că vrea să trălască. Știa că se află la vreo zece mii de metri de la sol. Viața lui și a celorlalți pasageri, față de care nu simțea nici urmă de solidaritate, ba dimpotrivă, un fel aparte de aversiune — asemănătoare, probabil, cu dușmănia dintr-un grup rătăcit în pustiu, fără apă, între care se descoperă cineva care are, naiba știe de unde, o sticlă sau un bidon —, viața lui și numai a lui, unică, inestimabilă, atîrna de puterea unor motoare necunoscute și se afla în mîinile unor tehnicieni necunoscuți. Ei răspundeau de viața lui. Trebuiau să răspundă. Erau datori să-l aducă, viu și nevătămat, la destinație, pe pămînt...

Caroline Iacob : „Portret de copil"

Dimineața creștea dinspre aripa dreaptă a aparatului, zburau spre miazănoapte, puțin spre nord-vest, și Laurian descoperi, undeva, foarte jos și foarte departe, pătura mițoasă a norilor — nemișcați, încremeniți, ca un platou viscolit haotic, din toate punctele cardinale, strîns peste noapte în chingile gerului. Tabloul avea ceva din facerea lumii, și în haosul acela se zărea o grămăjoară neînsemnată de pietre adevărate, străpungînd norii. Erau Carpații. Acolo, la poalele lor, cu zece mii de metri mai jos, lumina soarelui probabil încă nu se vedea. Era penumbra dintre noapte și zi, ceasul acela încert dinaintea zorilor, cînd lucrurile abia încep să prindă contur, confuze, blinde, îndemnîndu-te să le recunoști ca pentru a-ți redobîndi, după somn, conștiința că mai trăiești încă. Țara lui se trezea, în aceste clipe, pentru o nouă zi. Laurian începuse mai repede ziua asta grație bolidului care înghițea cîte-o mie de kilometri pe oră, purtîndu-l din nou spre alte meleaguri, spre pămîntul — necunoscut lui, dar, probabil, prietenesc — al altei țări. Deși nu zbura pentru prima oară peste hotare, conștiința acestui început de zi nouă în viața lui născu în el mirarea, pe urmă bucuria, iarăși setea de a trăi, și din setea de viață îi veni nesiguranța, brusc, sentimentul omului rupt de ai săi, izolat, neputincios, ca un invalid.

Privi în jur și ascultă, printre înghițituri, graiul tovarășilor de călătorie. Erau din toate semințiile lumii, și universul cabinei de pasageri, care ar fi trebuit, poate, să-i lege, îi făcea și mai stingheri, uimiți de locul unde se află și de înfățișarea „celorlalți". Luau împreună micul dejun, mîncînd cu poftă și se priveau cum mănîncă — la fel, desigur —, dar, pentru fiecare din ei, cei de-alături nu erau altceva decît bieții „ceilalți"...

Pe urmă, cu puțin înaintea aterizării, se petrecu un lucru ciudat. Laurian Candrea, inginerul bucovinean de la Trustul Special, avu deodată imaginea concretă a unui prețios sentiment.

El „văzu" sentimentul patriei.

Laurian citi acest sentiment pe chipurile tovarășilor de drum care se întorceau acasă la ei, în patria lor. Avionul își reduse viteza și cobora cu repeziciune spre sol, spintecînd norii — mai rari la mari înălțimi, apoi denși și din nou subțiri — și tăind cu aripile pîcla dimineții care înfășura pămîntul străin, necunoscut lui Laurian. Aerul se limpezea și începeau să se deslușească parcelele de pămînt — negre, galbene, verzi —, păienjenișul drumurilor și firele aproape invizibile ale cărărilor tăiate prin holde, casele pitice și automobilele, satele străine locuite de oameni străini și orașele lor, care nu-i trezeau altceva decît curiozitatea. „Cum este această țară ?", se întreba Laurian, în timp ce tovarășii săi de călătorie se agitau pe scaune și-și întindeau gîtul să vadă, să soarbă din ochi priveliștea, să recunoască, din zborul amețitor al avionului, detaliile acelui peisaj pe care-l cunoșteau probabil din perspectiva drumețului, a omului trăitor pe pămîntul lui, așa cum și Laurian își cunoștea meleagul de baștină, trup din trupul patriei sale, lăsată atît de departe, în urmă, la începutul acestei zile ! „Iată pămîntul nostru !", păreau să spună ochii acelora, cu bucurie și multă mîndrie, ceea ce lui Laurian îi plăcu. Era bine că și ei își iubesc pămîntul ; era loc destul pentru acest fel de dragoste în sufletul tuturor.

Sosirea în mijlocul acelor oameni străini nu l-a impresionat foarte mult. Avea o imagine din literatură, se documentase strict profesional pregătindu-și călătoria, și contactul cu poporul pe care se pregătea să-l cunoască îi confirmă treptat imaginea aceea, cumva „teoretică", din mintea sa. Se surprinse vorbind, în sinea lui, cu el însuși, comunicîndu-și noutățile, apreciindu-le pozitiv sau criticîndu-le ; în acest dialog lăuntric, pentru a simplifica lucrurile, îi numi pe străini destul de neutru — „ei".

„Ei" aveau o capitală frumoasă, una din străvechile capitale europene, pe străzile căreia oaspetele „citește" lesne istoria, începînd cu arhaicele ziduri ale cetăților de apărare din afara orașului, trecînd peste cupolele mari de aramă coclită ale bisericilor maiestuoase și sfîrșind cu îmbinarea modernă a betonului, sticlei și fierului din corpul suplelor edificii ale acestui veac. Pînă aici nu avea de ce să se mire. Descoperi însă la „ei" pornirea și pricepera de a păstra cu sfințenie vestigiile, pornire împinsă adesea pînă la evlavie, poate o evlavie bolnăvicioasă, asemănătoare cu fanatismul.

Inginerul Laurian Candrea privea cu atenție un pinten de piatră, de pildă, recuperat dintr-un contrafort din cine-mai-știe-ce zid, cu marginile atent „retușate" cu ciment alb protector și încorporat de curînd în peretele unui bloc obișnuit de locuințe. Intra sub arcadele vilelor noi de pe malul fluviului pentru a descoperi că scările interioare sînt măcinate de pașii unor baștinași trăitori acolo cu secole-n urmă, ceea ce însemna că „ei" construiseră în ruinele înaintașilor ; zăbovea pe marile bulevarde, în dreptul panourilor de protecție ocrotind șantierul metroului, pentru a cerceta cu cîtă luare aminte, răbdare și, poate, iubire, „îmbracă" dulgherii vreo biserică sau vreo casă străveche în cofraje solide de lemn, fără să se zgîrcească la bîrne, ferind astfel zidurile acelea arhaice de trepidația puternicelor utilaje ce scormoneau pămîntul ; orice pietricică roasă de vreme era recuperată de „ei", și nu numai recuperată, dar și pusă în valoare cu tot bunul simț și cu deplin meșteșug.

MĂRTURII

Urmare din pag. I

despre care el spunea : „Poezia lui Eminescu este ea însăși o muzică de o frumusețe și profunzime inconfundabile (...) Nu oricum se poate compune muzică pe versurile lui Eminescu".

Și, totuși, fiul Livenilor nu s-a dat în lături de a pune pe note cîteva din stanțele lui Mihai Eminescu, începînd cu cele din „Mai am un singur dor", introduse în finalul Simfoniei a V-a, dar și cu o încercare din anii mai tineri, cînd Enescu, se spune, ar fi compus un lied pe versuri eminesciene.

În colecția personală de manuscrise rare, am cîteva mărturii inedite prin care putem pătrunde direct în laboratorul de creație al lui George Enescu.

Cea dintîi dintre ele ne dă, bine schițate, temele principale ale operei „Oedip". Fiecărui erou al mitologiei elene, transfigurată de Enescu în capodopera sa, îi sînt fixate, de la început, măsurile ce-i erau destinate stabilind stilul și dimensiunile partiturii respective. Găsim în acest manuscris **(foto 1)** toate notațiile pentru eroul titular, dar și pentru Creon, Jocasta, Thais, Lagos, etc.

A doua mărturie este o schiță completă, împărțită în 4 sectoare orizontale și 3 verticale, indicînd în limba franceză (în care a fost redactat și textul operei „Oedip" de către Edmond Fleg), nu numai numărul măsurilor, dar și „vechile greșeli", tot ceea ce este de „schimbat la fiecare măsură, „înainte" și „după", dovedind fantastica memorie a compozitorului, aplicată unor zeci de măsuri, începînd cu a-47-a și terminînd cu 104-a (în al treilea sector orizontal). **(Foto 2)**.

O altă ciornă, scrisă de astă dată cu creionul, enumeră timpii, transformați în minute, iar pentru FIN (sfîrșit) are două game desenate, pline cu note, cu alăturata socoteală în cifre, ducînd la totalul 140. **(Foto 3)**.

Dorind să situăm aceste rînduri la cea mai înaltă fervoare a omagiului centenar, nu putem să uităm opera de reconstituire a conacului de la Tescani, unde George Enescu a conceput și elaborat îndelung „Oedip"-ul său, care este și al întregii culturi române.

El este acum reconstituit cu exigență fidelitate, prin grija ce face onoare forurilor culturale și prin munca filialei județene Bacău, nelipsită de consultarea lui Romeo Drăghici, care a fost umbra marelui muzician, pînă ce acesta a trecut în lumea umbrelor, rămînînd pînă acum, la 90 de ani, paznicul credincios al comorilor artistice rămase de la genialul artist.

Înainte de plecarea în străinătate, George Enescu s-a găsit îndreptățit de a-i încredința „Ultimele dorințe" aceluiași Romeo Drăghici, care a păstrat în sipetul inimii acest mesaj, venit, parcă, de dincolo de sferele cerești. Publicat cu omisiuni, redăm, aici, textul integral al testamentului enescian :

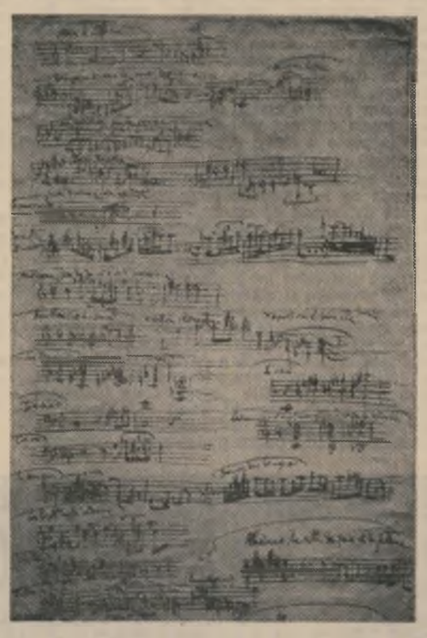

Foto 1

Foto 2

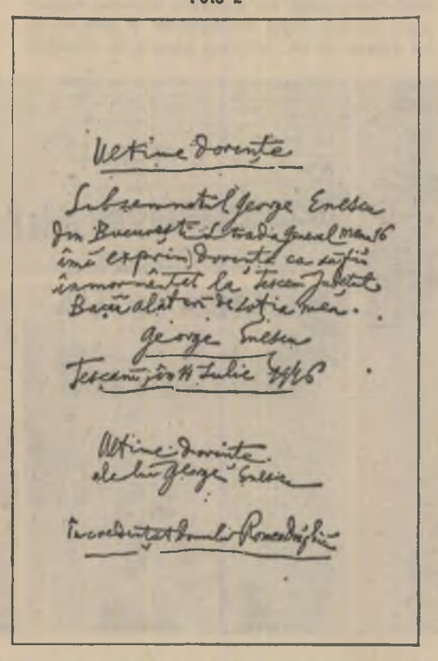

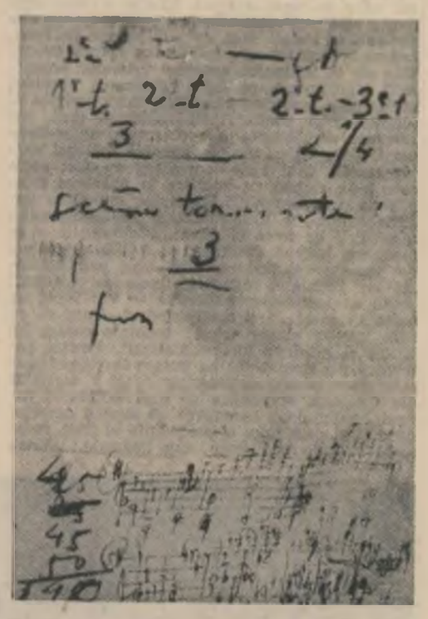

Foto 3

Ultime dorințe

Subsemnatul George Enescu din București strada General Manu 16 îmi exprim dorința ca să fiu înmormîntat la Tescani județul Bacău alături de soția mea.

George Enescu

Tescani, 14 Iulie 1946

Ultime dorințe
ale lui George Enescu

Încredințat domnului Romeo Drăghici

Mausoleul din Tescani, refăcut în marmură, nu-și așteaptă decît stăpînii care se odihnesc în cimitirul Père Lachaise din Paris.

Redobîndind întreaga, vechea strălucire din zilele în care George Enescu și soția sa, Maruca, adunau la Tescani tot ce era floarea artei și culturii românești, conacul a devenit, un „Așezămînt de creație" pentru slujitorii muzicii, picturii și sculpturii noastre, care își încep din lunile acestei toamne (septembrie, octombrie) munca lor, sub geniul tutelar al înaintașului.

„Așezămîntul George Enescu", condus de omul pe cît de priceput tot pe atîta de pasionat, care este Al. Popovici, va deveni — sîntem convinși — un centru de unde va iradia arta.

De aici vor porni sonatele, rapsodiile, suitele, poemele simfonice (în frunte cu „Vox Maris"), cvartetele, preludiile, ca și capodopera „Oedip" pentru a duce faima lui George Enescu și a artei noastre naționale pe toate scenele lirice ale globului, ca un mesaj astfel definit de însuși autorul lor :

„Artiștii lumii sînt artiștii păcii"

de apă

Laurian trase concluzia că „ei" au nevoie de toate astea, ca și cum și-ar aduna niște dovezi ; nu-i trecea însă prin minte la ce le-ar putea folosi dovezile.

Nu le cunoștea limba.

Înțelegîndu-se cu „ei" mai mult în engleză, acumulă momente și situații care-l ajutară să simtă, de-a adevăratelea, drama incomunicabilității ; „de-a adevăratelea" — adică în sensul trăirii reale, concrete, departe de orice literaturizare.

Constată, astfel, inutilitatea aproape absurdă a telefonului din camera de hotel, ca și prăpastia dintre el și informația de ultimă oră ; ar fi fost un nonsens să cumpere ziare tipărite în limba aceea ; se bucură ca un copil găsind la un chioșc un exemplar din **Scînteia** ; urmări cu atenție, fără să prindă nimic, un program de televiziune ; ascultă, dimineața, în timp ce se bărbierea, știrile transmise — prin stația de amplificare a hotelului — de postul „lor" național, și nu înțelese o iotă ; numai „ei" știau ce spuneau...

Putea să înceapă Al Treilea Război Mondial bunăoară, și el să se bărbierească în baie ca un timpit : se și „vedea" coborînd în holul hotelului, proaspăt ras, sătul după micul dejun luat în odaie (știa din alte călătorii că prin **room service** poate minca și mai mult și mai bine, fără s-aștepte în hangarul uriaș al restaurantului să i se lungească urechile de foame), se și „vedea" predînd la recepție cheia și ieșind în oraș cu o expresie idioată de turist fericit, în timp ce lumea va fi pornit războiul anunțat de spicherii „lor" ; ce-ar face în situația asta ? sau ce-ar trebui să facă dacă aceiași spicheri ar anunța, chiar în clipa asta, vreo groaznică și iminentă calamitate naturală ? ! Poate un cutremur, șocoti Laurian Candrea, care să „le" steargă orașul de pe fața pămîntului ; spicherii să zică de pildă — „părăsiți imediat toate clădirile, luați-vă catrafusele-n brațe și copiii în circă, nu faceți panică, nu blocați căile de acces, îndreptați-vă calmi spre fluviu și îmbarcați-vă în bărcile de salvare ! ! !", și „ei" chiar așa să facă, să dea bir cu fugiții din capitala „lor", iar Laurian să lase pe ulită și să se trezească, singur-singurel, într-un oraș de nerecunoscut, pustiit ca după ciumă sau

Teodor Răducanu : „Univers de pace"

holeră, cu deosebirea că străzile nu ar puți de cadavrele în descompunere, și cîinii n-ar roade urechile morților...

„Sinistră poveste — își zise speriat Laurian —, foarte sinistră poveste este să te învîrtești de colo-colo într-o țară în care nu știi cum se spune **la doctor, ajutor, foame, sete, frig, cald, femeie, dragoste, du-te dracului !**"

Misiunea cu care venise la „ei" consta în aplanarea unor mici neînțelegeri contractuale, treabă cu care se ocupă doar în orele de dimineață ; după-amiezele, ieșea în oraș cu o expresie de adevărat turist distrat, întinsă, ca o plăcintă, pe toată figura, constata mirat că nici cutremurul și nici războiul nu începuse („ceea ce nu înseamnă — își spunea — că e prea tîrziu !"), cutreiera parcurile și străzile și, pe zi ce trecea, se sătura de toate ; se simțea ca într-o vacanță, pe care ar fi preferat s-o petreacă printre ai săi, în casa semeață de sub pădure a pădurarului Nicanor Candrea, de la Ciutacu, în Bucovina lui.

Cel mai adesea își amintea de casă — și cînd îi venea în minte casa aceea, întîi și-ntîi îi ieșea în întîmpinare bunica, Lisaura Candrea —, în țările și în situațiile în care nu se simțea în apele lui ; ar fi suportat ca pe-o mîngîiere glumele consătenilor pe socoteala lui, și porecla — Englezu —, cîștigată datorită veșmintelor cam pestrițe și felului de a vorbi, fără accentele bucovinene ale tinerilor din sat, de același leat ; aici, printre „ei", nu se simțea în apele lui din cauza unei corzi foarte sensibile — coarda mîndriei și competenței profesionale —, gata să plesnească la reproșurile „lor".

Mai petrecu o săptămînă pe șantierul Trustului Special, privind munca oamenilor ca un chitibușar, ca prin lupa ceasornicarului. Discutase pe-ndelete cu inginerul șef și cu cîțiva betoniști, lămurindu-i să accepte — fie și numai de dragul ambiției și mîndriei ! — obiecțiunile „lor", privind executarea acelei lucrări care întrecea pe alocuri limitele răbdării omenești. Betoniștii trustului, selecționați dintre campionii profesiei, făceau aici o treabă pe potriva scrintelii — de Laurian considerată scrinteală — și în spiritul băștinașilor, de punere în valoare a vestigiilor „lor". Turnau beton, în anul de grație una mie nouă sute șaptezeci și șapte, în cofraje sofisticate, implantate în rămășițele unor ziduri. Betonul trebuia să rămînă **aparent**, să dea impresia de patină, dar fără nici un finisaj suplimentar. Oamenii trustului îl turnau ca la carte, chinuindu-se cu pregătirea materialului. „Le ies peri albi — socotea Laurian — pînă trec prin ciur grămezile de balast, potrivind pietrișul mai ceva ca mărgăritarele, ca și cum ar face bijuterii, și nu stîlpi de rezistență și piloni pentru podul „lor", avîntat destul de elegant, nu-i vorbă, într-o largă volută, pe deasupra bulevardului !". Blestematul de pod „se opintea" în coasta unei biserici, dar — nebunie curată ! — fără să atingă sfîntul lăcaș, trecînd la cîțiva centimetri de zidul bătrîn care părea să se înfigare de dangătul clopotelor. Toată hardughia avea sumedenie de găselnițe, adică proiectanții „lor" urmăriseră și efectele sonore speciale, și ritmul circulației, și trepidația podului, și jocurile de lumini la diferite ceasuri ale zilei, ba chiar și unghiul din care răsărea soarele în diferitele anotimpuri ! Era într-adevăr un proiect măreț și frumos ; singura întrebare căreia nu-i găsea răspuns Laurian era la fel de măreață — la ce folosește ?

Lovit în amorul propriu, inginerul Laurian Candrea își petrecu săptămîna aceea pe șantier muncind cu brațele, cot la cot cu betoniștii, și nu inspectînd sau dînd indicații — cum glăsuia ordinul lui de serviciu. Cu ajutorul mecanicilor și împreună cu ei puse la un punct un fel de ciur suspendat, după modelul unor site legate într-o latură, pe care le folosea bunică-sa la cernut mălaiul cu un mare cîștig de timp ; nu cheltui nici un cent din fondurile șantierului, utilizînd pentru construcția ciurului ceea ce găsi pe șantier ; ciurul porni și merse, cum se spune, ca pe roate, alegînd pietricelele una și una ; betonul ieșea impregnat cu „patina" cerută, spre stupoarea beneficiarilor.

„Cum v-a venit ideea ?", l-a întrebat un străin.

Erau dezarmați de tinerețea „specialistului" care aplanase atît de repede mica neînțelegere din contract.

„De la mămăligă", răspunse Laurian Candrea, sec.

Cum însă „ei" nu mîncau mămăligă, n-au priceput nimic.

Între timp, oamenii lucrau cu spor, concentrați și foarte serioși, dar, în adîncul ochilor, li se putea citi un licăr drăcesc, însemnînd — în interpretarea lui Laurian — că, uite, o fac și pe asta, cum li se fac toate moftele unor copii năzuroși. Beton aparent ați cerut, și să arate ca pe vremea imperiului, beton aparent vă facem, treacă de la noi, să vedem ce-o să mai vreți după asta ! Poate o să ne cereți luna de pe cer ; poate o să vreți să vă coborîm luna de pe cer și să vă facem din ea un closet public, să vă lăudați cu el, să tipăriți cărți poștale ilustrate și albume foto color, intitulate CLOSETUL PUBLIC DIN... sau CEL MAI MARE CLOSET PUBLIC DIN LUME — că așa sînteți voi, lăudăroși pînă la îngîmfare. Și unde este îngîmfare — construia Laurian în minte vorbirea nerostită, românească, a oamenilor lîngă care muncea la lopată, descifrînd aceste cuvinte în ochii lor jucăuși —, unde este îngîmfare, frățiloor, este și prostie, iar prostia se plătește, cum se plătește și bolerla !...

„Chiar așa — se întrebă deodată cu gravitate — oare ar fi în stare ? ! Ar fi „ei" în stare să ne comande o lucrare aiurită de felul ăsta ? !". Și își răspunse că da.

Plecă de la „ei" fără nici o tristețe, nostalgie sau melancolie ; plecă abrupt, cum ar fi ieșit dintr-o cameră izbind ușa. O singură hotărîre izbutise să-și formuleze la „ei" — să nu mai calce pe-acolo.

În raport cu lungimea incredibilă a cabinei pasagerilor, lumina din avion i se păru slabă și galbenă, ca de opaiț. Sfidînd vocea autoritară a pilotului, care le spunea — în engleză și-n limba „lor" — să stingă țigările și să-și lege centurile, aruncă ostentativ catarama centurii peste brațul fotoliului. Neașteptat, la decolare, căzu în extaz. Se entuziasmă la gîndul măreției omului, atotestăpînitor în meandrele universului, privi cu duioșie soarele rostogolindu-se — ca în mare — după linia foarte îndepărtată a orizontului, își obișnui ochii cu înserarea pînă nu mai deslușì nici un detaliu în beznă, după care îl cuprinse — treptat și fără scăpare — frica.

Vedea stelele clare pe bolta neagră a cerului și le deslușea licărul, ciudat de apropiat, peste aripa avionului ; de sub aripă țîșnea jerba de foc a gazelor incandescente, luminînd metalul alb, mat, asemănător cu gura unui cuptor încălzit la mii de grade, intuind ceva primeidios în răsfrîngerile acelea. „Poate explodează la naiba — își zise, numind marca avionului — și ne face foc de artificii, spre gloria pămîntului „lor" !".

Auzea din spate și din față rumoarea pasagerilor, cineva cerea insistent coniac după coniac,

Continuare în pag. a 7-a

Un concept de lucru al comparatismului

Urmare din pag. 1

de marile culturi ale lumii. Înscrîndu-se astfel pe direcția inițiativelor menite să sporească respectul pentru tradițiile culturii românești și reputația lor internațională, inițiative cu implicații profund patriotice, specialiștii din domenii diferite, eliberați de paralizante complexe de inferioritate instăpînite de prestigiul civilizațiilor mamut, au aderat entuziast la împunerea în circuitul mondial a realelor capacități creatoare românești, folosind în primul rînd argumentele furnizate de investigarea comparată. Este contextul care va readuce, deloc întîmplător, în actualitate, de astă dată revigorat de sevele solului spiritual propice, protocronismul.

Fără a reprezenta o premieră absolută în cîmpul culturii, conceptul nu s-a bucurat încă, apreciem, de mai stăruitoare întemeieri teoretice care, circumstanțîindu-l în ansamblul unor sisteme închegate, să-i formuleze în amănunt cauzalitățile generative și metodologia formalizatoare. Echivalența culturilor, idee emisă cîndva de Lucian Blaga, ar putea sluji într-adevăr ca bază de plecare, din ea putîndu-se extrage cîteva precepte ajutătoare, precum echitatea și accentul precumpănirilor al demersului valorizant asupra cauzelor intrinseci, specific autohtone, ale dezvoltării oricărei culturi naționale. Precepte care nu exclud, evident, receptarea impulsurilor catalitice din afară, dar posibilitățile de relaționare rămîn încă deficitare, solicitînd acut atenția specialiștilor. Antrenați cu precădere în latura pragmatică, în aplicabilitatea protocronismului țintind rezultate necesarmente operative, uneori pe drept cuvînt spectaculoase prin noutatea lor și forța de a modifica ierarhiile valorice încetățenite, aceștia au neglijat întrucîtva fundamentările conceptual-filozofice, mai abstracte prin natura lor și, de aceea, aparent sterile. Lipsită însă de solide și unitare suporturi teoretice care, neîndoielnic, vor fi elaborate mai devreme sau mai tîrziu, din acestea decurgînd ulterior în chip necesar sistematizările de procedură și indicarea instrumentarului de lucru, generalizarea conceptului în sfera cercetării va mai întîmpina destulă vreme rezistențe păgubitoare ; cu toate că în evoluția diferitelor discipline, pozitive sau umaniste, sînt cazuri cînd practica investigatorie devansează comentariile sintetizatoare.

În realitate, protocronismul este, teoretic și metodologic, un derivat al comparatismului. Alături de sincronism, față de care reprezintă pandantul simetric al postcronismului, epuizează posibilitățile de raportare interfenomenologică în timp, diacronia vizînd alte registre. Toate cele trei situări temporale explorează cultura unui popor în funcție de alte modele exterioare, comparația constituind principala modalitate de studiu, dar perspectivările și finalitățile lor se deosebesc profund, completîndu-se reciproc la nivelul cercetărilor integratoare. În vreme ce protocronismul acordă deliberat dreptul la intîietate și culturilor fals și tendențios etichetate drept minore, intenționînd modificarea scării valorilor în spiritul echității și al adevărului, postcronismul, dimpotrivă, acceptă existența vegetativă în umbra marilor civilizații, postulînd rolul cenușăresei în subordinea focarelor iradiante ; sincronismul se menține pe linia mediană. Utilizarea dialectică ideală, în proporții egale și concomitentă a tuturor, poate avea rezultatele scontate, poate opera numai în cazul culturilor în limbi de circulație universală, ale căror ierarhizări n-au fost truncheate de necunoașterea virfurilor valorice și de vitregia evenimentelor istorice. Studierea culturilor naționale care n-au intrat în circuitul universal din cauza dificultăților lingvistice, a condițiilor istorice, geografice etc., impune însă diferențierea accentelor hotărît în favoarea primului termen al trihotomiei comparatist-temporale.

Istoricește obiectiv și investit cu atîtea implicații constructiv-stimulative, este întrucîtva de mirare că protocronismul a fost primit cu anume neîncredere, cu ostilitate chiar, de către unii specialiști. Absența pledoariilor teoretice se conjugă explicativ cu greutățile demersului în sine, care presupune o erudiție adesea copleșitoare și posibilități practic nelimitate de verificare a aserțiunilor prin accesul la marile sinteze-instrumente de lucru, atîtea cîte există, excluzînd aprioric improvizația frivolă. Căci, dacă în cazul unor deschizători de drumuri ca H. Oberth, A. Vlaicu, H. Coandă sau C. Brâncuși prioritățile românești sînt relativ ușor de demonstrat, alteori, din cauza precarității cunoștințelor și a materialului documentar, generalizările nu pot fi edificate, cel puțin deocamdată, pe convergente argumente interdisciplinare, dificultățile părînd de-a dreptul insurmontabile. Cum se întîmplă de atîtea ori, și de astă dată, exagerările în detrimentul celorlalți termeni ai comparației implică într-adevăr riscul aprecierilor unilaterale care pot fi evitate numai prin rigurozitatea maximală, calmul și eficiența argumentației științifice. În acest sens converg și alocuțiunile participanților la o mai veche masă rotundă organizată de revista „Luceafărul". Interferat funcțional cu celelalte modalități comparatiste, protocronismul poate contribui substanțial la afirmarea culturii românești peste hotare, justificîndu-și astfel dreptul la existență printre alte metodologii ale cercetării și convingîndu-i pe sceptici ; fără a-i și mîntui.

emilia căldăraru

În această vară

În această vară
O să-mi îmbrățișez virsta
Ca pe o soră geamănă.
Promite
Să mă ajungă din urmă,
Pe undeva, pe aproape
De granița Umbriei.

Și-așa vom sta noi acolo,
Mînă în mînă,
Privind,
Ca din lojă de teatru,
Diáspora marilor ape ! —
Tălăzuiri,
Tinere herghelii fluide,
Naiade, grifoni, neptuni,
Plecînd,
În drumuri fără de-ntoarcere,
Tot mai departe,
Mai departe de noi...

În această vară
Eu și sora-mea geamănă
Ne vom prăznui în tăcere,
Dăruindu-ne una alteia
Cheia de plumb
Azvîrlită la țărm
De marile ape
Cheia de tainică închidere
A tuturor rănilor.

Enigmă

Un vapor alb. Imobil.
Pe o mare
Devastată de foste furtuni.
Cîteva hoinare oglinzi.
Calm ? Osteneală ? Expansiuni ?
O mare reală ? O comă ?
Un desen de copil ?
Vaporul-fantomă ?

Nu cred, nu cred,
De vreme ce-aud
Tipătul pescărușilor suferinzi,
De vreme ce vîntul de sud
Trece și lasă în trenă
Semne verzui de sirenă,
De vreme ce saltul de geamandură
Ține-orizontul sub dictatură,
De vreme ce crește
Foșnetul gros
Al sedimentului nisipos
Și ochiul ciclopic mă doare,
Mă doare,
De fluiditate
Scînteietoare...

Cît adevărul disimulat ?
Cît adevărul adevărat ?
Ce-i acest astăzi ?
Ce-i acel mîine ?
Misterul rămîne.

Franchețe

Nu-ți mai ascunde noaptea,
Odaliscă,
În platoșa cîlțoasă a așternutului,
Sărmanul trup, atît betegșugit.

Impactul tău cu-n nufăr plăsmuit
Să pari ce nu mai ești
În van te iscă.

Îndată e ziuă prin mahalale,
Pline de gloate și coate-goale,
Îndată trădează răul trupesc,
Pe zid lăsînd un tatuaj dantesc,
Îndată trădează umbra descumpănită,
Acea ciobitură de stalactită,
Și respirația șerpuitoare,
Din care, bînd, cicoarea verii moare...

Fac exerciții

Fac exerciții
Riguros, după grafic
(Ce știi tu, ce știți d-voastră ?)
Să iscălesc post-festum,
(Cît de curînd ?)
Cursiv, caligrafic,
O „Declarație de independență".
Față de sclavia albastră a ochilor mei,
Irațional feminini,
Față de absurdul oricărui număr
Liber de zguri și rugini,
Față de flăcări cu siluete lungi.
Sărind, deșănțat, peste chipuri de ciungi,
Față de fanatismul spinilor,
Față de flecăreala cretinilor,
Față de praguri scientizate,
Față de gaguri tehnicizate,
Față de senzualitatea merilor,
Față de echilibrul puterilor,
Față de-un Ionescu și-un Ionesco,
Față de ziare și de U.N.E.S.C.O. !
Față de piinea cu unt și cu jams.
Față de... față de...
No problems. No problems.

Viorel Mărginean : „Stînca albă"

O, marea aceea...

O dată de-ar mai fi
Numai o dată
Marea aceea nealterată ! —
Cînd o răscoală clocotitoare,
Cînd o călință devoratoare,
Cînd basm etern
Repovestit alene
Sub joc de raze
Halucinogene.

O dată de-ar mai fi
Numai o dată
Marea aceea neagilată ! —
Psalmic lascivă
Dulcea-i lumină
Nu o cădere
De ghilotină.

...Verde-senzoriala-i efigie
De-acum
Pierdută religie.

dan ciachir

Și febra ta e seara

Lumină, femeie goală pe locuri virane
Zaci și tinjești
Virginală peste paragini
Peste cele ce sunt
Peste cei ce se vor naște
Și febra ta e seara
Focul din fum
Feminină prăpastie

Alb

Defunctă hîrtie
Mă întîmpini sfinx de cretă
Mut mire

Turn neiubărat de amurg
Vale a plîngerii albe
Lunatec cimilir
Unde odihnesc cele ce s-au spus
Oglindă în care mă văd fostă taină

Ghețarii lui octombrie

Ghețarii lui octombrie
Mistici pe miriști
Picurînd vremea
Așteptarea lichidă
Grămada de gunoaie / Fumeginde /
Fuiorul sufletului care se-înalță
Privind din vagonul din urmă

Nouri

O, nouri, nouri navigînd pe cer
Eram bătrîn cînd am văzut marea
Femeia dintr-însa mi s-a părut
Placidă, posacă și mută
Nouri
Port doliu din naștere, sînt
Surîsul necunoscutului care
Privește lumea bătînd într-o tobă

Muzica unei epoci

Mina languroasă a muzicii nocturne
Care crește și respiră
În întuneric ca o femeie :
Îmi amintește de mare pîntecul său
Fosforescent, pulsînd
Muzica unei epoci...
Ce senzuală-i vremea care a trecut
Prin sloiurile acestor saxofoane

d. enache

Răsărit de țară

Călcați ușor pe iarba aromată de primăvară
Ea-i prima oară a iubirii de țară
Sub ea sînt morminte, vise neuitate
Testamentul nostru de eternitate
Călcați ușor să nu ne doară Ceahlăul
În rădăcinile ei tresare încă Mirăslăul
Lăsați umbrele să se spele în rouă
Și priviți cu iubire luna nouă
Călcați cu sfială iarba cuvintelor
Învățați iarba să vorbească limba română
Să fie caldă, să fie dulce și lină
Călcați ușor pe iarba de primăvară
E răsăritul de țară în țară.

Bacovia

E toamnă pe strada poeților
Se simte doar aroma gutuilor
Castani cu fructele de plumb se leagănă
Cintece somnambule cutreieră acoperișurile lumii
Și un flaut din silabe amare tot tragănă

În amintirea tuturor prizonierilor
Păcatul poeziei nu se va ierta niciodată
Bacovia plînge, Bacovia plînge, liră de vînt
Statuia-i de marmură ploioasă
Și-a săpat-o drept în cuvînt.

Călătorie

Călătorim iubito spre un sud de iluzii
Ninge peste noi ca în ziua anului nou
Rupem petale de crin și plutim
Dincolo de marginea lumii.

Ștefan Câlția : „Compoziție"

omar lara

Bună ziua

Un bărbat șezînd
imaginînd un bărbat într-o barcă
imaginînd un bărbat sub un copac
imaginînd un bărbat bînd un pisco sour
imaginînd un bărbat cu o femeie
imaginînd că este altă femeie
dar ce ochi strălucitori avea acea femeie
ce fel de a mă face feroce
ce haină
ce căței
cum am urît acea femeie
și ce ochi avea cînd mă privea
și ce ochi avea (fără a mă privi) cînd
nu mă privea eu nu existam
mergînd spre un bărbat șezînd
așteptînd
care în timp ce aștepta se juca imaginîndu-și
un bărbat într-o barcă
și în barcă deasemenea o femeie
(o, cum privea acea femeie)
acea femeie ce acum înaintează spre el
și se oprește și șterge totul
în primul rînd
o barcă și un bărbat.

Recunosc

O fantomă străbate unele nopți
și-mi înțeapă ochii
cu lacrimi de diferite culori
este fantoma iubirii noastre.
Cîndva s-au zguduit multe republici
numai în fața anunțului acestei iubiri
înspăimîntătoare
și au rupt cu țările vecine
surori pînă atunci.
Eu aveam o „mină" încercată
în multe clipe grele
și am reușit să îndepărtez pericolul
unui dușman evident
mai puternic și mai bine înarmat.
Recunosc că am folosit viclenia și chiar
înșelăciunea
iar la sfîrșit am renegat cu josnicie
pe unicul aliat ce-a fost cu mine
la bine și la rău.

Ninge

Pe cine jumulesc în cer ?
nu sînt lacrimi de păcătos
nici strănutul îngerilor
pe cine dezbracă în cer ?

Te duci să vizitezi bolnavii

Te duci să vizitezi bolnavii
Și cineva
În spatele ceții-noiembrie
Bolnav fără tine
Grav bolnav de tine
Și tu
Te duci să vizitezi bolnavii
Convenționali

Poet optimist

Pot să mor la șase după-amiaza
Dar acum sînt viu

Pot fi supraviețuitorul singuratec
Al unui mare cataclism
dar exiști tu

Poți să exiști și treci fără să mă vezi
Dar exiști și mă iubești

Poți să mă iubești și totul ne separă
Poate da
Poate nu

Alejandra Beatriz

Pe-atunci pe cînd ieșeam să ne plimbăm
printre copaci și pietre
tu îmi cereai o frunză
aspră la pipăit, mihnită, veselă
și frunze mestecam, aer adulmecind
mergeam ore în șir de fapt minute
ce liniște în urma ta ce liniște mie-înainte
cîndva tot vom vorbi de liniștea aceasta
și îți voi aminti de gustul frunzei smulse
dintr-un pom
undeva-n Europa în seara de ianuar
(seară să fi fost !)
cîndva sînt luni de-atunci
aveai un an și-încă ceva
deja ne cufundam într-un amor teribil
în seara cînd ne-am preumblat alături
ne-am dăruit în schimb o stradă ticsită
de zgomote culori
și-o frunză verde ce te-a îndemnat s-o muști,
mușcam și eu cu tine.

Pe-o stradă neștiută

Am nimerit pe-o stradă neștiută,
se plimbau tacticos porumbeii
pe-acoperișuri gri, ba își făceau de lucru
cu antene de televizor.
Strada Astronomilor
era numele ei. Priveam cerul.
Plante agățătoare stringeau taliile
caselor uscate plante,
bune de pus pe foc.
Haide pe strada asta, haide, nu-s vorbe-n
vînt,
să mergem împreună, tîrînd veacuri de viață,
pe strada asta unde și tu ești altă parcă.

În grabă

Lume în graba mare
Grăbiți se urcă pe vapoare
ce-i mută dintr-o grabă-n alta
Coboară în grabă
Mănîncă în grabă
(în birturi ronde în picioare)
Fură în grabă
își umplu buzunarele zoriți.

ESEU

Fantasticul, dimensiune a «prozei scurte» româneşti (XX)

Recăzut în „somnul de moarte" („Apoi nu mai simți iar nimic".), Angelo este transportat la locuința sa, unde, după trecerea unui anumit timp, potrivit cu diagnosticul doctorului de Lys, începe a-și recâpăta conștiința de sine, desprinzîndu-se astfel de sub stăpînirea morții aparente. Interesant de subliniat și acum este că modul în care Eminescu descrie fenomenul de „reînviere" a eroului său vădește, în subsidiar, o uluitoare familiarizare cu tezele și perceptele psiho-patologiei moderne. De exemplu, într-un recent dicționar de psihologie se citează, între altele, două opinii formulate de cunoscuți specialiști în materie care sună astfel : „a fi conștient înseamnă a te inscrie în povestea propriei tale experiențe" (prima) ; „condiția liminală a conștiinței umane este dialogul" (a doua). Mărturisim că n-am putut rezista tentației de a face asemenea referiri (care, pe drept, pot părea oarecum ocioase), pentru că pasajul în discuție pare, literalmente, scris anume pentru a configura punct cu punct adevărul acestor opinii :

„După acest interval de întuneric, el văzu iar cei patru pereți tapisați cu flori albastre ale odăiei lui, părea că era în pat... că vechiul orologiu zîngănește încet și monoton în perete... i se părea că vede o umbră-n fereastră, impletind, și el auzea parcă ciocnirea andrelelor, și portretele din pereți se uitau la el atît de familiar... ca niște vechi cunoscuți de pînză... apoi gîndea să miște mîna, dar nu putea... să strige, dar era peste putință... și umbra dinafară din fereastră cînta încet, cu glasul plins, un cîntec de leagăn, pe care el îl auzise des cînd era mic... îi veni să plîngă...

— Mamă ! strigă el...

— O, trăiește ! trăiește ! auzi acum tare.

Mamă-sa s-apropie de el și-i acoperi fața de sărutări...

— Copilul meu... dulcele meu copil...

— Trăiesc, murmură el dezolat. Va să zică n-am murit... Nimicul cel plin de mingîiere n-a cuprins ființa mea chinuită.

— Taci, taci ! Vorba ta e blestem... Vei trăi... pentru mine... Vei însenina fruntea ta etern întunecată de cugetări aspre... vei fi om între oameni...".

Absența din manuscrisul nuvelei a paginilor 39—44 ridică întrebări firești cu privire la fazele prin care, înrîurit de mama sa și de doctorul de Lys, Angelo trece după consumarea acestei prime scene înscrisă pe axa proprie-i „învieri". Fapt e că în continuare textul „micronuvelei" ni-l arată pe erou în deplină vigoare și frumusețe demonică, împreună cu (după toate probabilitățile) mama sa, care, nici mai mult nici mai puțin, se numește Rodope. Prin urmare, iată, străbătînd timpul „archaeul" faraonului Tlà se reîntîlnește, în sfîrșit, cu reîntruparea „archaeului" ce aparține femeii iubite. Numai că, investită cu atributele unei stranii matriarhalități, această reîntrupare a defunctei regine este menită a-l ocroti pe Angelo cu dragostea datorată unui fiu adorat. Sigur, privind chestiunea din unghi mitico-antropologic, se pot face ample și subtile considerații pe marginea ei. În ce ne privește, ne mulțumim doar să subliniem consecvența cu care este urmărită și în cea de a treia „micronuvelă" tema metafizico-fantastică a amplei elaborații narative. Artisticește, este de remarcat că fîlonul doctrinar-tezist al temei, în chip cu totul neașteptat, nu mai beneficiază de transpuneri narative și descriptive frapante prin patetismul și gravitatea lor romantică ; dimpotrivă, se adoptă o perspectivă surprinzătoare prin aerul ei de hîrjoană mondenă, privită cu disimulată ironie :

„— Un lucru mă mîră, zise ea purpurie ca o roză, de unde am luat acest rol de mentor pe lîngă tine ?... Afară de aceea mă mir de amorul cel am pentru tine. Este o simțire ciudată... Pare c-aș fi femeia ta, dar de mult, de mult, ori pare că-s muma ta... În sfîrșit, e o simțire dulce și familiară... Amantul meu n-aș suferi să fii... și cu toate astea te iubesc...

— Să-ți explic eu această simțire ?... Îmi pare ades că noi am mai trăit odată și că eu te-am iubit c-un amor nebun și copilăresc... Visez ades și în fundul visărilor mele văd Egipetul cu toată măreția istoriei lui și îmi pare c-am fost rege și c-am avut o femeie frumoasă, ce se numea Rodope, și că acea femeie ești tu...

— Și mie îmi pare c-ai fost odată un om tînăr și că acest om a fost nebun și că acela ești tu... Adio copilul meu ! Mai vrei o guriță ?...

— S-o mie, Rodope !...

O, perdelele ! Cîte ascund ele...

— Va să zică de azi înainte sunt o bătrînă matroană de patru mii de ani... o respectabilă mumie, zise ea ridicîndu-se și făcînd o mutră întunecoasă. Adio !...

Apoi sări ușoară ca o gazelă și se pierdu în zgomotul societății".

Însă, în materie de tehnică a fantasticului, elementele de adevărată noutate pe care „micronuvela" le oferă în continuare vizează transpunerea în materie narativă a tezei moral-erotice sub semnul căreia acționează doctorul de Lys spre a-l vindeca pe Angelo de demonismul apatic (în limbaj actual, de „greață" existențială) ce pare că-l impresoară și acum. Ideea este că alt remediu decît acela al confundării în plăcerile voluptuoase ale iubirii nu poate exista. Terapeutica doctorului de Lys (cu ardoare îmbrățișată și de Rodope : „— Împlinește-ți promisiunea, voi să-l văd înamorat") presupun însă un corectiv cu totul distinct. Dată fiind demonia congenitală a pacientului, bizarul doctor preconizează abandonarea acestuia în viltoarea unor plăceri străbătute ele însele de duhul unui demonism traumatizant. Membru al societății numită „Amicii întunericului", de Lys îl convertește pe Angelo la „legile" „amorului mistic" :

„— Crezi în spirite ? continuă doctorul neturburat.

— Cred.

— Atunci vino cu mine-n astă noapte... Se-nțelege, cu ochii legați.

Sufletul lui Angelo se cutremură... Doctorul deveni grav și solemn.

— Angelo, zise el încet, te vom introduce între amicii întunericului. Mă vezi în societatea oamenilor vesel, cu fruntea senină... Nu sînt astfel totdeauna... Îți voi arăta singura realitate a vieții, îți voi arăta adevărul scris în palmă... plăcerea... Amicii întunericului sunt amicii voluptății sufletești. Vei vedé cu ochii minții tale ceea ce n-ai mai văzut niciodată... vei bea viața ta în o mie de picături de lumină și de sălbatece simțiri... vei trăi. Este asta trăit, cum trăiește lumea ? Cu sufletul gol, cu suferințele și bucuriile lor meschine, un nimic suspendat. Dacă suntem nimic, cel puțin de acest painjeniș al gîndirei noastre să se acațe toată lumina și tot întunerecul, cerul și idadul, delirul și desperarea.

Angelo-i strînse mîna...

— Și poți, poți... O ! dacă-i pute, doctore... Simt demonul din mine trezindu-se și strigîndu-mi sufletul cu glasurile lui... Asta-i, asta-i ce doresc... Numai nimic în jumătate, nimica ! nu meschin... totul întreg, sau să turbez de bucurie, sau să turbez de durere... Turbarea, iată idealul meu !".

Odată pactul încheiat (un pact care poartă și el însemnele atît de originalului faustianism romantic eminescian), se trece de îndată la punerea în aplicare a „clauzelor" lui. Pe timp de iarnă, într-o sanie ce „zbura pe stradele ninse și largi ale orașului", avînd înfățișarea unui autentic dandy și fiind legat la ochi „c-o batistă de mătasă neagră", Angelo este introdus de doctor în sînul societății „Amicii întunericului". Ca element de decor fantastico-romantic, revine în atenție „suterana" ce se constituie și acum în ideal loc al acțiunii :

„Doctorul îl lăuă pe Angelo de mînă, deschise ușa principală, o-nchise după el cu cheia, apoi coborî pe-o scară-n jos, tot în jos, pînă ce nu mai avură unde cobori... El ridică legătura de mătasă de pe ochii tînărului.

Acesta se trezi într-o boltă, a cărei muri erau ca de cărbuni unși cu untdelemn, adică negri ca cerneala și strălucind, și în mijlocul bolții lucea o lampă ca de diamant, care da o arătare și mai painjenită și mai asupru zugrăvită colțurosîlor muri și netedelor bolte...

— Unde suntem ? zise Angelo.

— În peșterea demonului amorului, zise de Lys încet. Sună din acest clopoțel de metal și strigă : Abracadabra...

Angelo sună din clopoțel o dată.

— Înc-o dată... pînă în trei ori, zise Lys".

Conform ritualului, la cel de-al treilea sunet de clopoțel își face apariția însuși „demonul amorului", Cezar-Cezara, „o grațioasă androgină", cu înfățișarea de „Hamlet-femeie" care, evident, intră de îndată în acțiune punîndu-se la dispozoția lui Angelo. La dorința acestuia, făcînd uz de „varga" vrăjită, frumosul demon transformă pe loc sumbra „suterană" într-un fastuos salon care, tot atît de repede, devine incinta unui grandios bal. Prilej pentru prozator de a valorifica încă o dată resursele feericului fantastic propriu basmului cult :

„Demonul ridică varga... pereții se dădură-ntr-o parte și deodată din toate laturile se văzură

sale, cu pereții îmbrăcați în atlas alb ca omătul cusut cu frunze verzi întunecate și cu flori vișinii și strălucitoare. În candelabre mari ard lumînări de-o ceară ca zahărul, cu flacăre diamantine. Aerul salei e argintat, cald de miroase, strălucit de oglinzi cu pervazuri de marmură neagră... Cu părul desfăcut poetic trec copile prin ninsoarea aerului, și de razele albe, de dulceața cîntării nevăzute, de aprinderea dănțuluí e plină lumea salei... Cită grație tăinuită, brațele lor albe și goale, hainele lungi, cununile de roze în părul lor... și numai muzica animă plăcerile cu sunetele ei sfinte, le mișcă cu suflarea ei...

Printre-ele, tineri în haine negre, cu veste în floarea crinului, cu mănușe ca mărgăritarul, cu botine radioase și bumbi de diamnat la mașetă. Prin bolțile ce reprezentau locul ferestrelor lipsinde erau trepte cu oale de flori proaspete și împupite, care împleau c-o dulce răcoreală sala, într-un loc era un joc de ape, cari sticleau cu argintul izbucnind în sus și recăzînd în bazinul lor de marmură albă în snopuri înalte de fire de diamant.

Angelo ședea în jilțul lui și se uita cu mirare la această zi de primăvară îngropată-n noaptea pămîntului. Toți amicii întunericului purtau cîte o mică jumate de mască de catifea, care le ascoperea fruntea și nasul, numai unele din fetele tinere erau fără mască... O tristă blîndețâ era pe fața lor...".

Nu mai insistăm asupra următoarelor episoade ale „micronuvelei" (în primul rînd asupra celui cuprinzînd magnifica reprezentație teatrală ai cărei protagoniști sînt Angelo și Cezara), întrucît se observă lesne că fantasticitatea romantică, cu aura ei demoniac-poetică inconfundabilă, este aceea care domină peste tot. Vom spune încă o dată : regretul cel mare rezidă în faptul de a ne afla în prezența unei incontestabile capodopere neterminate a nuvelisticii fantastice.

Nicolae Ciobanu

Cu părere de bine

Cu părere de rău dragii mei dragomani
constatăm că nu vrem numai lapte și
miere
continentului meu îi mai trebuie ani
ca să-asculte-a poeților săi mingîiere

cînd c-o glumă poți face să rîdă-un
guvern
cînd cei mari și cei mici au aceeași putere
cînd cei veseli sunt triști că la porți
de infern
cei bogați cei săraci se privesc prin
avere

au că lumea aceasta se schimbă la chip
rar văzut-am zimbiri ce persoane severe
deși nu e deșert deși nu e nisip
setea noastră de-a fi pe pămînt ca în
cere.

Ion Nicolescu

NUMELE POETULUI

Mariana Codruţ

Publicată mai ales de revista studenților ieșeni, „Dialog", dar și de alte reviste literare, Mariana Codruț și-a adunat poemele într-un volum intitulat „Bătrîna Țestoasă", titlu aparent rebarbativ, îndulcit însă de textul liminar al cărții, „Bătrîna Țestoasă, poezia" : „Bătrîna Doamnă, Țestoasă cu insomnii prenatale, / cu lapsusuri esențiale ca de pildă locul și data nașterii sale, // face noapte de noapte drumul presupus / posibil între subsol și etajul de sus, // se plimbă nestingherită în plină zi / printre exemplare rare de stări de a fi, // se tocmește îndelung pentru fiecare / hieroglifă arătată la vreun muritor, la vreo muritoare... // dar cum urcă pe rînd nivel cu nivel / se senilizează și-i tremură capul chel // sus cum ajunge, se spune că / devine deodată excentrică // și strigă cu glas gros și hîtru : / bau-bau, nu-mi dați drumul, că intru ! // uneori s-alege c-o scufă de dantelă, / rareori cu... dar e tembelă / Bătrîna Doamnă cu insomniile sale / și cu cearcăne verzi prenatale."

Mult i-am dori să nu urce pe rînd, nivel cu nivel, de la această carte în sus, să nu înmulțească tagma autorilor de vorbe goale, de istorioare în versuri fără haz, de parabole fără sens sau de anecdote picante decriptate cu tîlc „filosofic", ci, cu umilința în fața existenței și a cuvintului să se adîncească în experiența comună, inspiratoarea celor mai adevărate poeme din această carte de început, poeme descriptive, „realiste", de atmosferă și poeme de dragoste. Din prima categorie un întreg ciclu, „Prin ceața mahalalei", impresionează prin tonul direct, rezolut sincer, prin austeritatea notației, prin proprietatea cuvintului supus ascezei realității : „jumătate om jumătate cal mahalaua aceasta. / cu salcîmii, vrăbiile și romaniții sale / (zestrea-i umilă, eternă și mai biruitoare / decît însăși viața). cu șobolanii săi / construind șantiere plaje camere de zi / și de noapte / depozite de alimente / și de muniții pe sub dușumele. cu Bahluiul său / nici drum către Eden nici Styx măcar / (decît pentru pisicile și ciinii / făcuți „marinari" a doua zi după naștere). / drum de țară călcat de autocamioane / gigant ; mărgăritare în troacă ; / madam mahalaua consumînd pîrjoale / de cartofi și vin de 12 croșetînd / tocînd verdețuri și așteptînd / intrarea fiicei la medicină. / viață împărțită între mici mînciuni / lustruite la guler și mineci / și dese fugi către singura trestie / crescînd sub podul de fier, madam mahalaua / cu o mie de guri cu o mie de brațe..."

Rostite cu lentoarea resemnării, „poemele despre dragoste" ale Marianei Codruț traduc o fragilă muzică interioară, aproape inaudibilă, încearcă gustul iubirii de sine și al regăsirii de sine dincolo de boală, de spaimă, de suferință și moarte. gustul descoperirii „celuilalt" justificîndu-i comunicarea „între luciditate și inconștiență" : „într-o parte, / creierul fumegînd. / în cealaltă, elitrele aurii / ale unei seri de iarnă. / coaja zilei trecute / caldă, încă pășrînd / forma coatelor. // dar de departe / de foarte de departe venim, / aerul vibrînd / în jurul mîinii întinse. / iar dincolo, fulgeră, fulgeră / lumina de gheață a singurătății."

Cu o evidentă știință a poeziei, Mariana Codruț reușește în unele poeme să atingă un „lirism esențial", penetrant, lapidar ca o inscripție, amintindu-ne de arta unui Montale. („în cada de baie / o frunză ; dintr-un noiembrie / cît un ochi de geam // din odaie-n odaie / îmi string umerii în palme. / praf de pușcă umed / gîndul în carcasa creierului. // dragostea — coloană vertebrală. / ascult viermele urcînd..."), lirism ca o pură transcriere a memoriei afective, fără strălucire exterioară...

Nu ne îndoim că Mariana Codruț va ști să elimine unele uricioase sorescianisme care nu o prind deloc ; firea ei gravă și-a găsit expresia potrivită în multe poeme sobre, emoționante, drumul ei spre desăvîrșire stilistică, ca orice drum spre un scop suprem însemnînd renunțare.

Tînăra poezie ieșeană scrisă mai ales de bărbați (Nichita Danilov, Valeriu Stancu, Liviu Antonesei, Lucian Vasiliu, Liviu Cangeopol, Dorin Spineanu), se îmbogățește cu un sunet nou, straniu, pur și profund prin vocea Marianei Codruț.

Cezar Ivănescu

TINERI POEȚI

Ana Mureşanu

O poezie fără excese, tandră și sentimentală, cu emoții distilate, bine cumpănite înainte de a fi trecute în vers, este poezia Anei Mureșanu din volumul de debut **În adorația părinților** (ed. Cartea Românească, 1977). Din această **spunere** surdinizată, care vrea să fie o încredințare de suflet, se distinge mai ales domeniul amintirii, domeniu pe care poeta îl explorează cu încîntată evlavie, în echivalențe adecvate, chiar dacă nu au o izbitoare pregnanță, în poeme precum **Imagini dintr-un univers străvechi** ori **Amintire foarte veche** : „Astfel eram / astfel era trupul acela al meu, / trupul străvechi, de copil / înfășurat în hîrtia mov, creponată / cînd îngeri cu șase degete miruiau / pereții casei noastre pătrate / / curtea de piatră șlefuită / de genunchii noștri și de lătratul cîinilor / de netrecutul zid al lunii / strîns încătușată / în vis de vară încă-mi arde / / de aici amintirea se tulbură / înserările-s tot mai de fum, / albastre pînze de pălanjen / păru-mi bolnav și moale netezesc / în care înfig labe și colți / cîinii cei buni și de pază".

Clipele de calm și reculegere, de pace și bucurie izbutesc să treacă, prin notația lor austeră dublată de fervoare, peste generalitatea lirică. Ana Mureșanu scrie o poezie a stărilor de spirit tînjitoare, amestec delicat de rugă și invocație, de liciditate și dorință somnolentă, încă neexprimabilă. Poemul e de cele mai multe ori un prilej de a participa, în diferite chipuri, la „aventura fără de margini a zilei", într-o stare de blîndă contemplație dar și de refuz al unei angajări mai ardente. O veghe **asigurată**, fără prea mult consum interior, ar fi regimul ideal al poetei : „Miluiește-mă april sfînt cu vraja ta, / înviluie-mi rănile / în răcoarea nopților tale / atoatevindecătoare, / nu mă lăsa / de blîndele tale chinuri / înstrăinată, / primește-mă / pe-altarul tău verde și viu / și primenește / pielea mea cu eresurile tale / cele de taină, / nu mă lăsa să cad în somn, / o, nu mă lăsa / pradă verii ce vine" **(Rugă inocentă)**.

Crîșpările, patetismele sînt ocolite cu grijă și ceea ce caracterizează în primul rînd sensibilitatea autoarei e fluiditatea sentimentală, frumos exprimată în aceste trei versuri, de pildă, ce conțin o anume sonoritate ușor simbolistă : „Nu mă căuta la căderea nopților / eu nu mai știu ce este pînda / însingeratelor apusuri". O imagine mai **îndrăzneață**, mai contrastant-senzorială printre imaginile cursive îndeobște din volum întîlnim aici : „Tu ești amintirea în care / lupoaica de mine își spală botul / de argint și de zgură".

O **sistematizare** într-un fel a amintirii, care primește un înțeles mai explicit-vital („Nimic nu e vechi din ce nu am uitat", afirmă într-un vers poeta) decît acela de incursiune duioasă în „chipurile virstelor", ne întîmpină în al doilea volum al Anei Mureșanu : **Memoria, joc tînăr** (ed. Cartea Românească, 1981), volum reprezentînd incontestabil un spor de reflecție și reprezentare lirică. Versul sună mai viguros, mai net, mai **plin** într-un cuvînt, apt de a înregistra atît disoluțiile, cît și edificările : „Acesta este patul meu / Un mormînt în care a murit somnul / Veghea e ciinele / Iubirea diamantul fals. / Rudele s-au spulberat în cele patru zări / Prietenii au fost alungați / Cu biciul devoțiunii. / / Deasupra mea cerul devastat / Un abator în amiaza toridă. // Mă cuibăresc la pieptul lui / Odihna mi-o caut / Îmi spun plină de speranță / Că sunt fericită" **(Poezia)**. Imaginația prinde aripi ici și colo, desfășurîndu-se din picătura de apă a simplei notații în norul viziunii : „Încerc țăria inimii pe spada trestiilor / Și ele sună atinse de-arcușul divin / Cum sună clopotul în miez de noapte / În burgul trupului cel cristalin" (să se remarce mai cu seamă sugestia bogată a ultimelor două versuri) ; „Ci eu, îmbrățișată de-un vultur / Veghind mormîntul unui inger" ; „Cade sufletul meu peste lume / Între timpanele urlașe / Ale auzului cosmic / Ca o brumă caldă, ca un veșmînt viu / În care se furișează fiara tinără / Și fără de apărare" ; „Privește caii : vis și poveste / Sudoarea lor, salivă de zei păduroși" ; „inserare fumegătoare între ciinii sălbăticiți și mlaștina stelelor" ; „a venit și ziua aceasta / înnoindu-mă cu mirosul ei / de fiară pusă pe sfîșiere" ; „Și pe zidul lumii ciopîrțit / Mureau cutîtele de-amurg și iască aprinsă".

După cum se poate observa, expresia însăși s-a împlinit, prin încorporarea aspectelor divergente ale lucrurilor și ale vieții, blîndețea neîmpiedicînd duritatea să stea alături, și invers, într-o cuprindere mai veridică, mai plauzibilă a realului. Luciditatea trăirii, gravitatea au luat locul iluziilor „frumoase" și poeta își precizează îndeajuns de exact un mod actual de a fi, aflat între deznădejde și speranță : „Nu mă ascund înapoia unui viitor fericit / Și nici nu mă mai pot amăgi cu-amintirea / Copilăriei pierdute în păduri întunecate ; / Înaintea mea stau eu / Cu obrazul în somn / Lacom și fără părtinire îmi cercetez / Pe chip visele".

Spaima, singurătatea, lamentațiile au cîștigat în substanță **afectivă**, chiar dacă nu întotdeauna cu emisii foarte personale, se simte, altfel spus, o altă apropiere, mai implicată, mai decisă față de poezie : „Nu pot spune decît ceea ce văd : / Un cub de beton îmi rănește privirea, / Deasupra se înalță pădurea de stele / De aici coboară îngerul / Talpa lui îmi însemnează / Trupul cu o urmă luminoasă. / Doar ceea ce văd : / Dincolo drumul, / Străjuit de arbori necunoscuți / Pe care nu voi păși niciodată" **(Real)**.

O vibrație nouă, ivită din ciocnirea lucrurilor contrarii, din nevoia și totuși teama de **trezie** completă, din fisurarea lentă, dar ireversibilă a zonelor asigurate, face convingător discursul liric de acum al Anei Mureșanu : „Acesta e ceasul dinaintea zorilor / scursura, nebunii părăsesc parcurile orașului / unde noaptea întreagă și-au înțeput iscusința / se retrag spre rigole, dispar în duhnetul / mormanelor de cioburi, către margini // în urma lor păsări de lemn își echilibrează aripile / o vreme, apoi înțepenesc asurzitor / o nemișcare vibrind / pînă la hotarul dintre viață și saltul în moarte // frigul proaspăt la în stăpînire locul pustiu / mă mină în somnul îndelung așteptat / afară-i rumoarea / înlăuntru visele simple / / în ce a rămas [illegible] supra / aspida luminii crestează crevase [illegible] mai adînci / susură în ele pînă-n afund / limba-i tînără, șfichiu-i de aur" **(Nemișcare vibrînd)**.

Dan Cristea

RODUL (II)

E semn că serafismul sepulcral al eroticii ivănesciene trebuie impietrit de lumină pentru a exista. Femeia roșie se înconjoară de „aura Miresii", localizare diurnă a simbolului. S-a văzut aici, mai ales datorită relativ frecventei ocurențe a-Miresii, înrîurirea motivului mioritic (Dumitru Bălăeț, **Eterna regăsire**). Combinată cu motivul mamei, cu procesiunea solară din **Fratele Nostru Soarele** (în **Muzeon**, 1979) sau cu imaginea „mortului tînăr", Moartea-Mireasă poate fi interpretată și ca prelucrare mioritică. Numai că mioritismul lui Cezar Ivănescu este o soluție de tip **cult**, o proveniență livrească, rezultată din aglutinare de motive, și nu e rafinarea motivului **popular**. **Mireasa** reprezintă, în codexul de senzualități, esența gravată în aur. Drama începe — sau se sfîrșește — odată cu faptul că această reprezentare solară a esenței este o lumească «docta ignorantia».

Un izvor thanatic și deopotrivă un „complex senzual" este imaginea **mamei**. În pîntecul matern, rodul sălășluiește în starea inițială de transparență neîntemeiată. Singura manifestare, singurul semn al întemeierii ce va să vină este în acest spațiu **sunetul tăcerii.** Tăcerea sună ca un plîns cu lacrimi tari, un plîns ce se pierde treptat în întunericul unde e „cald și răcoare". **Plînsul** este un posibil refugiu al conștiinței, încercarea de a recîștiga cîmpul difuz dinaintea Grației. Pîntecul matern protejează ca o **apă sfîntă.** Dezechilibrul ființei aparține așadar Nașterii, act al logos-ului, adică primei scindări a experienței Morții, similară cu actul întemeietor al „barbarului" Prinț. Nașterea este forma cea mai senzuală de pîngărire a virginității primordiale, la fel cum Erosul e încercarea de a o redobîndi. De aceea imaginea mamei este una care neagă biologicul, e imaginea „mamei virgine". Fecioara Maria pășind între îngeri și demon. Realizarea erotică însăși este o veșnică **Mariolatrie,** o îngemănare așadar între figura adulației erotice și cea a jubilației materne. **Mama virgină** (Bătrîna Ezo) este, pentru secțiunea mitologică de mai sus, întruchiparea lipsită de falsuri a **singelui,** unica posibilitate de a da perpetuării esenței un chip. Dar, în mitologia ivănesciană, mama virgină este văduvită de privire. Pentru ea nu există **oglindă**, deci posibilitate de a se multiplica. Serializarea se exclude. Orbirea este în același timp și o mutenie a semnelor, posibil simbol al virginității conștiinței. Lipsa de semne — senzualitate suspendată — e o purificare ce sprijină chemarea Morții. Simbolic, întunericul pe care „mama virgină" îl trăiește e întunericul exteriorizat al rodului și „chipul esenței" se poate sustrage astfel — o singură dată — dramaticelor exteriorizări formale.

Prinț al Morții, poetul sălășluiește și cîntă într-o provincie cu aer bacovian și formă modernă: în Baaad, eras ficțiv, provincie non-provincială („și ce Imperii/ care Regate / unde Cetăți în înflorire / cînd tot Pămîntul e-o provincie ?"). Baaadul este un Imperiu **interior** al gloriei Morții. Nostalgia bacoviană a „tîrgului cenușiu" este inversată în datele ei esențiale. Reflectat în oglindă, tîrgul bacovian, spațiu al suferinței și morții, devine paradis al Morții. Bacovianismul lui Cezar Ivănescu, ca și primitivismul sau caracterul ne-noțional, este așadar o **instanță.** Spațiul inventat de Cezar Ivănescu este original prin continuitate, nu prin ruptură. Tradiția este asimilată generativ. „Solul" bacovian își găsește prin poezia lui Cezar Ivănescu o soluție de optimizare simbolică. Tîrgul cenușiu al liricii bacoviene poate fi descris, **văzut** ; se poate spune același lucru despre Baaad ? Iconicitatea fictivă a „tîrgului" este înlocuită cu o simbolică spațială. Baaadul **nu se vede.** El este spațiul abstracțiunilor. Poate fi simțit, cu cea mai pură autenticitate a senzațiilor olfactive, tactile, cinetice. Însăși liniștea sună, la Baaad. Orașul fictiv rămîne o enigmă pentru liniștitorul simț al văzului. Un fragment de decor în poemele dramatice, ferestre, uși deschise. ici-colo o notă despre „strada mare a Baaadului", despre clădiri întrezărite noaptea, lumini și luminări din Baaad — e tot ce ne putem permite. A văzut vreun muritor cum arată Paradisul ?

Baaadul este templul în care se oficiază unitatea ontologică, singurul loc în care spiritul o poate exprima în întregime, ferit de grija că va deveni **vox clamantis in deserto**. Lexicalizarea simbolică a Baaadului este **Domus vitae** (în consens, **domus mortis).** Poemul cu acest titlu, publicat în **Muzeon**, este antologic din punctul nostru de vedere. El sintetizează întreaga conceptie asupra spațiului esențial în care se consumă timpul primordial dinaintea întemeierii, cînd „purtătorul de cuvînt" (Simon Magul) era lipsit de puterea logos-ului. În cadența perfectă a acestui text, pe care nu ne ferim să-l considerăm fără rezerve unul dintre cele mai valoroase poeme din literatura română, se regăsesc marile simboluri ivănesciene : Mama, Sîngele, Mireasa, Îngerul Morții, Imperfecțiunea formelor (non-esențialitatea „trupului de apă") : „! amintescu-mi Baaadul / Paradisul Cărnii Sfînt / unde Magul Simon Magul / grai avea, n-avea Cuvînt // unde sîngele tău, Maică, / ispitindu-mi goliciunea / pentru trupul meu de apă / găsea matcă-amărăciunea // și otrava cea curată / mi-a-nflorit pe mîini și față, / unde voi culca pre robul / cancerat în dimineață ? // ! am bătut adînci ulițe / cu sîni copți pentru vînzare / iar în port Alixândria / umplea nave a mirare // iar pe țărm turnat ca chiupul / trupul unei fete mari / surizînd îmbălsămată / printre cypreși mortuari // imobilu-i chip, gravidă. / împătrit dădea lumină / și-am rămas pe țărm să stărui / în enigma ta, Regină !..." Materia poemului este datată, simbolic, de cînd **totul era neted,** înainte ca Lumea să aibă un „Stîlp al Lumii", înainte deci de apocalipsa scindării. Citite în codul întregii poezii a lui Cezar Ivănescu, figurile acestui poem se dezambiguizează. Frumusețea lor plutește edenic. Nostalgia imaginii materne se transformă într-o vădită „propensiune către mamă", sintaxa eufonică a imaginilor pendulează între formă și ne-formă cu o autenticitate expresivă greu de transeris. Unitatea este exorcizată, scindarea e o dulce evlavie abisală. Fecioara, în care figura **miresei** se amestecă ambiguu cu cea a **mamei virgine,** „suflet primenit în lacrămi", este numită „hrana mea de roșă Moarte, / fulger vertical de Limbă." Expresia e tare fără să fie senzuală și în același timp abstractă fără să părăsească într-un totul concretul. Suferința paradisiacă a Morții coboară din metafizic pentru a-și spori puterile. Redobîndirea esențialității prin desăvîrșire erotică e dramatică din motive lumești, contingente, dar dramatismul redevine euforic, căci contopirea întîlnește metafizicul Baaad.

Baaadul este **„Uzina Morții".** Emblema aceasta e însă duplicitară : ea conține Moartea pură dar poate fabrica și cohorta de figuri ale «morții neesențiale». Orașul fictiv, Imperiu interior, a poate trezi subminat. Singura teamă a „barbarului" Prinț este ca nu cumva și Baaadul să fi fost atacat, odată cu trecerea „pedestră" a timpului, amenințător ca un cancer, de cumplita neînțelegere a sensului Morții **(Provincie, La Baaad,** p. 158).

A trece peste formele morții fizice, adevărată boală a trupului-spirit, ar însemna să neglijăm exact obiectul polemicii conținute de poezia lui Cezar Ivănescu. Moartea ca emblemă care amestecă noțiunea abstractă cu noțiunea trăită, este, indiferent de cod, o **stemă duplicitară.** Orice doctrină religioasă sau măcar oricare dintre cele de referință pentru spațiul cultural european, mărturisește acceptarea **de principio**, a duplicității morții. Neantului fizic îi corespunde în plan spiritual fie descătușarea cosmică, fie promisiunea „vieții de dincolo". Transsubstanțializarea are de obicei funcție catharctică. Polemica se exclude, ca non-sens. Poezia lui Cezar Ivănescu nu este tributară în chip esențial vreunei doctrine mistice. Starea polemică nu îngăduie realizarea dogmei. Scufundat în credință, poetul este și primul ei eretic.

Adîncit în adorația Morții, Prințul barbar este deținătorul sintaxei universului. Refacerea unității pierdute implică gramaticalizarea figurilor pe care am descris-o mai sus. Dimpotrivă, imaginile morții fizice impresionează prin lipsa lor de sintaxă, prin performanța de a nu se supune ierarhiei în **cosmosul codificat** care este poezia ivănesciană. Malefică paradigmă, Moartea își exprimă duplicitatea prin figura ambivalentă a **viermelui.** El este pe rînd agent de desăvîrșire, contactînd relații sintactice cu întreaga mitologie erotică, dar și factor aneantizator, risipire a propensiunii spre rod. Morții fizice, non-erotice, îi sînt proprii „spectacolul, carnajul, suferința". Ea separă trupul de spirit, mai bine zis nu îngăduie spiritualizarea trupului prin „moarte senzuală". E grea de semne, de frînturi de semnificație, de structuri pulverizate. «Moartea necesențială» ca și viața inautentică sînt un apocalips de forme. Un „apocalips cu figuri", cum spune poetul folosind sintagma latinească, devenită canonică. **Apocalipsis cum figuris** este și titlul primei opere principale a lui Adrian Leverkühn, personajul romanului **Doctor Faustus** de Thomas Mann, un oratoriu uriaș, „ceva satanic-religios, și demonic și pios în același timp, riguros conformist dar scelerat, ca efect bătîndu-și adesea joc de artă, ceva care, de asemenea, să fie o întoarcere la primitivul elementar..." **(Cum am scris Doctor Faustus).** Cu adaptarea de rigoare, mărturisirea lui Thomas Mann e aplicabilă și apocalipsei ivănesciene. De la un capăt la altul al poeziei sale, Cezar Ivănescu polemizează cu **arlechinada apocaliptică** proprie morții fizice. Paiața nu e oare un simbol al dezordinii expresive ? Viață și moarte sînt pentru ea inconștiente, crîmpeie de linie și culoare. «Arlechinada apocaliptică » se alcătuiește dintr-o sumă de figuri între care nu se stabilește un predicat. În chip abstract, nu relația de predicație lipsește, pentru că, desigur, figurile enunță ceva, noțiunile pe care le conțin sînt legate de anumite însușiri. Dar dacă încercăm să alcătuim sintaxa acestor motive, nu vom ajunge la un rezultat satisfăcător. Spre deosebire de figurile codului erotic, ele au doar valoare individuală. Nimicurile sînt enorme. Îngrijorătoare nu e existența lor, urieșenia formelor morții fizice, ci proliferarea, atracția de serii haotice.

Coborînd în infern, nu figurile pe care le întîlnești sînt înspăimîntătoare, ci imposibilitatea de a deosebi un contur de altul. Imaginea infernală dezindividualizează. „Monstrul" e cu atît mai înfricoșător cu cît nu-i poți distinge formele. Starea infernală este la Cezar Ivănescu o componentă structurală a conștiinței. În această zodie se înscriu figurile apocalintice din poezia sa : ele sînt adevărat „graviditâți ale nimicului".

Costin Tuchilă

REMEMORĂRI

Ascultînd aerul

Ea locuiește într-un cuib în care miroase a busuioc și-a gutui bătrîne. De la o vreme n-are somn. De cîți ani nu mai are somn ?...

Se scoală în crucea nopții cînd luna își picură laptele albăstrui peste pămînt.

Să fi bătut cineva în fereastra perdeluită cu dantelă croșetată de mîinile ei ? E numai ramul clătinat de boare ? Vreo pasăre ademenită de strălucirea geamului ?

Se ridică și pășește prin camera cu pereții ca zăpada și, lipa-lipa, lunecă spre tindă. În trecere, privirea i se îndreaptă cu speranță spre icoana unui Crist cu fața devastată de-o indescifrabilă tristețe. E o privire scurtă și iute și rugătoare. În tindă înmărmurește ascultînd aerul. Nimic...

Luna nebună atîrnînd ca un uger, departe, în nemărginirea nopții. Ca un uger din care picură lapte albăstrui. Curtea pustie, ciinele bătrîn dormind cu mustățile pe labe. Și, undeva, un greiere însurubat în ziduri. Ca un diamant negru, pîcurind veșnica-i melopee.

Poate la poartă ? Stă înghețată de emoție. **Trupul ei e o ureche enormă ascultînd aerul.** Iluzia nu se repetă. Și ieri noaptea i s-a părut că bate cineva în fereastră. Și alaltăieri și răsalaltăieri...

Se întoarce, lipa-lipa, în odaie și privește cu repros disimulat icoana incrementită-n tristețea culorilor.

Ceva mai încolo, pe perete, **o altă icoană.** O fotografie încadrată în ramă adîncă, dată cu bronz. Ca aurul sclipește rama și luminează poza. Ochii o văd și-o sărută umezi. Șterge o urmă nevăzută de pe sticla protegultoare.

Se întinde în pat și încearcă să adoarmă. De fapt, să intre în starea aceea de veghe ; un fel de irealitate comandată, o coborîre în singurătatea ei catifelată.

Mătasea nopții tocată de zimții frunzelor se destramă. Un cocoș, departe, dă glas ca o trîmbiță răgușită. Deschide ochii, **se trezește** din acel somn aparent și privirile lunecă spre pertele cu fotografia iubită. Îi zice **„bună dimineața".** Iese în curte și cheamă găinile. (Bătrînul dulău se întinde de plăcere și așteaptă atent). Intră în grădina mică cît un teren de baschet și privește straturile bombardate de rouă. Se întoarce în odaie și caută în dulapul cu **cămășile lui.** Sînt acolo. Spălate, apretate, călcate.

Le numără sau le mîngîie. Apoi scoate în ulită cele două oițe crețe și blegi care se apucă, harnice, de păscut. Se așează pe lemnul din fața casei ca o frunză prelungă și neagră

atelier literar

poșta redacției

V. V. VRÎNCEANU : Lucrurile încep bine, reținînd atenția atita vreme cît se încrucișează argumente, se expun fapte, probe, etc. Dezbaterea devine neinteresantă, oțioasă, cînd probele și argumentele lipsesc și intervin lungi (uneori, încîlcite) supoziții, ori devine de-a dreptul dezagreabilă, plictisitoare, imposibilă, cînd intervin interminabile perorații, confuze, fără substanță, alternînd banalități agitatorice, de miting, cu ieftine considerații „filozofice" de bodegă, „agrementate" cu floricele metaforice și umoristice de gust îndoielnic. Stilul e, în general, nesigur, neîngrijit.

MIRCEA DALIU : Un început (încă șovăitor) rarefiat și descriptiv, care lasă, totuși, unele speranțe și perspective („Tuș", „Simbol" II, „Concluzie").

N. GULIMAN : E un procent destul de mare de cazuri asemănătoare cu al dv., dar rareori am înregistrat semne de descurajare, de resemnare, etc. Dimpotrivă, s-au ivit energii și ambiții noi care, fără doar și poate, vor triumfa. Versurile de-acum nu vă reprezintă în cele mai bune condiții (greoale, pline de filozofări marginale, simpliste, vecine cu banalitatea). Ceva, în „De vară ucisă", „Și totuși ceva e posibil". Sîntem încredințați că veți obține rezultate mai bune (în clipa cînd nu veți mai considera poezia o simplă „destindere"...).

V. GHERGU : Pagini naive, școlărești, care reflectă exact virsta la care vă aflați. E prea de vreme pentru afirmarea unei vocații, dar e o virstă foarte favorabilă unei studioase, profunde inițieri în tainele poeziei... și nu numai ale poeziei).

V. BUCIUMAȘ : În general, versificări conștiincioase, îngrijite, vădind îndeminare prozodică (...și pasiuni minulesciene !...) care uneori, se apropie destul de mult și de promițător de poezie (nu fără nesiguranțele începătorului). Cele mai bune pagini : „Cică", „Orbite blestemate", „Dezlegarea ploilor" și chiar foarte minulesciana „Combustie totală". Să vedem ce mai urmează.

I. POTOLEA, I. BĂCILĂ : Mulțumiri.

N. MARKOV : Nu cunoaștem adresa.

V. MILESCU : 1). „Pe cele mai bune le-am păstrat pentru un volum"... etc — aceasta e, textual, formularea dv., imposibil de răstălmăcit. 2). Îndoiala noastră — cum rezultă, dealtfel, și din ce vă spuneam data trecută — nu se adresează posibilităților dv., ci grabei, înfrigurării cu care ați trecut la confecția de serie, în vederea contactului cu editurile. Preocuparea noastră față de cei ce ne scriu e de a-i ajuta să-și cunoască și să-și valorifice cît mai bine înzestrările și, uneori, de a-i feri de mai grele dezamăgiri și eșecuri viitoare. N-ar avea nici un rost, deci, să încurajăm iluzii deșarte, să sprijinim ambiții exagerate, nefondate, numai de dragul de a spune lucruri agreabile și măgulitoare (oricît ar fi de plăcut, în aparență, acest lucru !...). Din păcate, conținutul acestui plic ilustrează și el observațiile anterioare (confecție neinspirată, versificări modeste, neinsufletite, gen „Antichitate", „Van Gogh" — ceva mai bine, dar încă nefinisat, nepus la punct, „Noaptea", „Statuară"). Dacă nivelul celor 47 de poezii puse deoparte e asemănător (indiferent că „ele exprimă o stare", că vă exprimă pe dv., etc., indiferent că dv., cum ziceți „rămîneți pe poziție", etc. — acestea toate nu sînt argumente în sensul valorii, nici criterii estetice !...) atunci ar fi mai bine, poate, să mai chibzuiți puțin, înainte de a da fuga la editură. Dealtfel, poeții după cum știți, nu prea scriu volume, ci scriu doar poezii (pe care, la răstimpuri — uneori destul de mari — și, de obicei, după ce le publică prin reviste, le adună în cite o carte...).

ELENA GABOR : Predomină și acum paginile incoerente, delirante, jocuri grafice inconsistente, etc. Adică = „nimic nou ! (...firește, dacă mai trebuie precizat, nimic nou **față de ce ne-ați trimis anterior** și nu, Doamne ferește, față de literatura mondială !...). Ceva mai bine, în „Ocrotirea mediului înconjurător", „Cintecul Salomeei".

I. TĂTAR : Mai multă substanță, dar nu și mai multă îndeminare a expresiei (care a rămas greoaie, zgrunțuroasă, lipsită de mlădiere și nuanță, necultivată...). Cele mai înfiripate — cu aceste rezerve — sînt „Raiul" și „Iuda" (deși înșirarea de nume proprii e cel puțin pestriță !...). „Sofism" are o idee interesantă, dar nu reușește s-o pună în valore expresiv, iar finalul se pierde în nisip. Și în „Piramidă" ar fi ceva, încă nebulos, necristalizat și cu același tip de final nepunctios, incapabil să adune și să potențeze semnificațiile, simbolul.

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Memento

Cum rinjeau la geamuri pomii dați în sînge, –
brun în sticlă chipu-mi se-oglindea-nlemnit –
undeva-n afunduri începeau a stringe
nervii lor de toamnă foamea de cuțit.

Arborii sînt frații noștri fără gură,
frații de plecare cînd urcăm pe ruguri,
iar cînd ne abatem sub țărina sură
setea de lumină ne-o hrănesc cu muguri.

Noi schimbăm adesea osul lor în lemne
șlefuite harnic chiar cînd gem din greu ;
ei ne dau întruna alte și-alte semne
însă nu-i pricepem și-i tăiem mereu.

Nervii lor de toamnă foamea de cuțit
undeva-n afunduri începeau a stringe
și rinjeau la geamuri pomii dați în sînge.
Brun în sticlă chipu-mi se-oglindea-nlemnit.

DIMITRIE LUPU

Bărbații

Așa ni se năruie anii
Ca niște grămezi de jăratic
Sătui de călduțe litanii,
Tînjim după-un cer mai sălbatic.

Să-l batem din goană cu suliți,
Potopu-i să-l bem în mari cupe,
Pe fulgere lungi, ca pe uliți,
Tăcerea-i s-o-ncepem a rupe.

Mai facem un foc în pădure,
Mai frigem vreun miel la protap,
Stau lupii cu limbile sure
În jur, dînd alene din cap,

Noi facem pastramă de visuri
Și-al naibii negoț încropim
Prin vechi hardughii, iarmaroace,
Duhnind a tîrziu și-a sublim.

Și, veseli, ne-ntoarcem la codri,
Cu albe femei la oblinc,
Și-n sufletul nostru se zbate,
Se-nvolbură timpul, adînc.

RADU ȘUIU

Săptămîna

Depozite de duminici vechi
duminici de diferite lungimi
inconvoiate, ruginite
zeropede adulmecind prin gunoi –
cîmp de gunoi care mă ingină –
duminici slugarnice
săptămînile nu sînt hexagoane perfecte
vă puteți găsi un loc
printre celelalte zile.

LORENA PĂVĂLAN

Pictură pe sticlă de Nicolae Ovejan (Galeria „Orizont")

Prin cine strigă toamna

Prin cine strigă toamna prima oară
Cînd adumbrind pădurile coboară ?
Prin glasul de cocori crucificați
Pe pinza zării albăstrii, zincați...
Se întomnează-ncet cu norii suri
Și vîntu-i orgă de atîtea guri,
Plutește bruma viu, stafie albă
Cînd roadele mai clinchetesc a salbă.
Și ploaia strigă ne-ncetat bătînd
În toba surdă, plină cu pămînt.
Dar peste tot în fiecare clipă
Rugina se înalță asurzitoare. Țipă.
Prin mine toamna strigă un cocor
Ce trece mut, împovărat de dor...

PETRU TOMESCU

Trenul care nu se-ntoarce

Clatin mina a ultimul semn,
Din mină se scurge o lavă rece
Pe trupul meu statuar, solitar.
Privirile tale nu-mi trec
Printre atrii și degete,
Căci mina mea s-a făcut pumn
Și cum îți spuneam, trupul statuie.

Timpul nerod, crede că-s tehuie.

Mă despietrește ploaia rece și plec
Și-mi amintesc brațele tale albastre
Ce m-au trecut peste pragul speranței.
Și plec în neștire, în neunde
Cu buzunarele doldora de pumni strînși,
Cu mîinile murdare de priviri strivite.

Pe case, pe fluturi, pe ușa mea
„Puterea pumnului nu doare" scria.

VICTORIA OPREA

Toamna

1.

Cununa mireselor și viile
s-au împlinit.
E timp frenetic, dionisiac de culoare.
Petreceri de tăcere pentru tineri,
pentru strămoși – vinuri amare
cu soarele verii în ele.

2.

Pasul – greu de nopțile frunzei,
inima – bate mai tare,
miresmele aspre, ametitoare...
Sălbatice goane,
ocoluri prin vii,
vulpi pe cîmpii brumării.
Încununare pentru stihiile vieții,
la sfîrșit de toamnă se nasc
ultimii soli ai blîndeții.

3.

Toamna nu e cristal de tristețe.
Dăruim prea mult
genunii din noi.
Infinitul tace la hotarele
lumii albastre de cer.
Toamna e semnul lui,
cuprins în coaja unui fruct
sever.

MIHAELA COSMETTO

Presentiment

Sînt zodia-n care mă-nvîrt spre soare
Sub arcul curcubeielor, blajin,
În mine plînge cel ce-n lume moare,
Mai înainte de a bea senin
Mă bat atîtea valuri de neliniști
Că poate mîine, ca tiritul rug,
Voi fi neghină, golul surd din miriști,
Bătrînul cal îngenunchiat de plug,
Copilul care pipăie-ntuneric
Chemîndu-și mama, fără sorți oricum
De a vedea un univers feeric
De poame luminat, pornind la drum
Pe-un mînz de lemn, vor fi pînă la urmă
Străinul care strigă printre ploi
Nu mai ucideți mieii albi din turmă,
Nici păsările-ntoarse-n zori la noi,
Nici peștii, poluîndu-le cu lacrimi
Albaștrii ochi, atît de visători,
Că-n mine, răscoliți de-atîtea patimi,
Toți pomii se preschimbă în viori !....

ION CRAIOVA

RAȚIUNEA DOMINANTĂ

Urmare din pag. 1

trebuie să disimuleze ori să transeze limitativ, cultura poate afirma definitor ; ceea ce istoria propriu-zisă încearcă să uite sau să falsifice nu o dată, cultura, mai devreme sau mai tîrziu, poate dezvălui și argumenta, garantînd astfel o perenitate națională în numele valorii, al adevărului etnopsihologic și al continuității spirituale. Studiul istoriei culturii în Țările Române prezintă din acest unghi de vedere o specificitate cu totul aparte. Situat într-o răscruce geografică marcată de opoziții fundamentale, „arie laterală" dintr-un punct de vedere, „nucleu decisiv" dintr-altul, limitat ori supralicitat, tăgăduit sau falsificat nu o dată, — spațiul spiritualității românești a beneficiat adeseori de „rezolvări" teoretice (efecte ale celor practice) de extremă, fie în sensul minimalizării — pînă la încercări de aneantizare — fie în cel al supraevaluării. Iată că ultimele decenii de istoriografie românească, înscriindu-se în cea mai nobilă tradiție a istoriei culturii naționale, de la cronicari, la 1840, de la Cantemir, la Iorga, au impus o serie de eforturi, unele lăudabile, altele excepționale, unele firești, altele de importanță vitală.

Numele lui Virgil Cîndea în cadrul acestui ansamblu de eforturi ce converg către configurarea unei ample și profunde istorii a culturii românești, operă de însemnătate capitală în contextul vieții noastre contemporane, semnifică întîi de toate preocuparea constantă pentru ce autorul mărturisește a-i fi scopul fundamental : **o istorie a umanismului românesc.** Lucrare pentru reușita căreia, atît serioasa operă de editor a lui Virgil Cîndea (Udriște Năsturel, Nicolae Milescu, Dimitrie Cantemir), cît și studiile publicate între 1961—1979, care compun volumul **Rațiunea dominantă,** depun mărturia unor calități esențiale : capacitatea de a opera în egală măsură și cu egală dexteritate pe spații vaste de cultură, ca și pe spații strict limitate, ale unor opere, ale unor fragmente de text, etc. ; echilibrul disociativ cuplat cu fervoarea asociațiilor, spiritul polemic armat cu o erudiție nu o dată covîrșitoare ; capacitatea de corelare a detaliilor filologice cu cele istorice, a problematicii filosofice cu cea politico-culturală, aria comparatistă largă dublată de o putere analitică specială în spațiul textului literar, — totul fiind abil condus către scopul final : „aprofundarea unor trăsături de gîndire și atitudine față de lume și viață, care definesc **forma mentis** românească". Răbdarea cu care Virgil Cîndea construiește pas cu pas edificiul plănuit este semnul unei profunde nașiuni intelectuale. Sigur că specialiștii în istoria culturii pot considera ca „nesemnificative" unele zone asupra cărora se apleacă Virgil Cîndea ; însuși acesta le numește fals-depreciativ, „mărunțișuri", dar care „capătă valoare deolină după descifrarea motivației și intelesului lor profund, după situarea lor în mișcările de idei care au animat și impulsionat creația spirituală românească". Sigur că alte zone pot să pară supraevaluate, că unele conexiuni pot părea forțate : esențiale într-o întreprindere de atare anvergură sînt, însă, timoul și suma eforturilor intelectual-investigative ce validează și impun, în cele din urmă, sensul, intuit, numai, la început.

Rațiunea dominantă se constituie din „analiza citorva asemenea aparent mărunte fapte de cultură", care contribuie într-o măsură deosebită la clarificarea specificului umanismului românesc în secolul al XVII-lea. Trei sînt coordonatele fundamentale ale cărții : **Umanismul lui Udriște Năstrel și agonia slavonismului cultural în Țara Românească, Nicolae Milescu și începuturile traducerilor umaniste în limba română** și **Intelectualul sud-est european în secolul al XVII-lea.** Lor li se adaugă o sinteză cu caracter semididactic — **Umanismul românesc** — și o utilă însumare a celor mai recente cercetări în domeniu, **Istoriografia umanismului românesc.** Cel dintîi studiu caută noi răspunsuri la mult discutata problemă a șubrezirii veneției față de slavonă în spațiul cultural-politic românesc. De la analiza perioadei instabile de după domnia lui Mihai Viteazul se ajunge, după trei decenii, la anii lui Matei Basarab, al cărui profil în ceea ce privește veneția slavonei este subtil alcătuit de Virgil Cîndea. Tradiționalismul, nu o dată depreciat, al voievodului, poate fi înțeles și ca o dorință firească de continuitate valorică, iar „insistența conservării slavonei în cult nu însemna că el (voievodul — n.n) contesta rolul scrisului românesc **in afara cultului".** Analiza se va centra apoi asupra **Triodului-Penticostar** tipărit la Tîrgoviște în 1649, a cărui **Predoslovie** îi apare cercetătorului ca fiind „cel dintîi text din literatura medievală românească alcătuit cu atît de concentrate mijloace umaniste". Acest mic tratat „Despre dărnicie" îi va fi atribuit lui Udriște Năsturel, văzut „în ipostaza tipică a cărturarului Contrareformei". „Opera lui Udriște Năsturel demonstrează astfel că interesul pentru literatura umanistă se manifestă în cultura românească încă înainte de abandonarea limbii slave ca mijloc de expresie literară".

Al doilea studiu al cărții, cel dedicat lui Nicolae Milescu, oferă prilejul unei dezbateri în care erudiția și spiritul polemic al autorului se împreunează pentru demonstrarea unei idei, a cărei acceptare generală ar conduce la o mutație serioasă în tradiția umanismului românesc, aceea că Nicolae Milescu ar fi primul traducător al **Bibliei** de la 1688. Întîi de toate, să semnalăm valoarea inițiativei în sine a autorului, aceea de a deplasa accentul de interes de pe Milescu — autorul „Jurnalului de călătorie în China", asupra perioadei de început a operei sale, munca enormă de traducător — operă de rezonanță europeană, ca inițiativă, competență, entuziasm și realizare —. „Iar faptul că exemplul lui nu este izolat, că mai mulți cărturari români de la sfîrșitul secolului al XVII-lea îi împărtășesc metodele și criteriile, ne îngăduie să privim perioada activității lor drept una de inevitabilă afirmare a laicizării culturii noastre vechi". Pe aproape 70 de pagini, cu o desfășurare bibliografică de „campanie de cucerire", îmbibînd argumente istorice și filologice, comparatism și elemente de politică culturală, Virgil Cîndea demonstrează că mss. 4389 — B.A.R. „reprezintă traducerea unei versiuni slavone a Vechiului Testament" și că „Biblia din 1688 folosește traducerea prin alt intermediar". Ca subtilitate analitică, subliniem aici opinia autorului, nu fără tuse polemice, în ceea ce privește caracterul **fidel** al traducerii, păstrat cu sfințenie în epocă, specific ce anulează ab initio caracterizările depreciative cu privire la plasticitatea traducerii.

Dacă emblema de „speciozitate" **poate** fi aplicată studiilor de pînă acum, studiul dedicat tratatului **Despre rațiunea dominantă** ca fiind **prima operă filosofică publicată în limba română** (1688) înaintea, deci, a **Divanului** lui Cantemir (1698) este, în orice caz, o fericită inițiere în corpusul unui text de deosebită plasticitate. Tot Spătarului Milescu îi este atribuită traducerea lucrării lui Pseudo-Iosephus Flavius, al cărui text prescurtat este publicat aici de către Virgil Cîndea ; și tot lui Milescu îi revine traducerea unei epigrame în metru latin, intercalată între psalmii 76 și 77 din „Biblia de la București".

În sfîrșit, studiul dedicat **Intelectualului sud-est european în secolul al XVII-lea,** urmărind specificul ariei de cultură levantină, viața și formele culturale ale Turcocratiei, năruirea imperiului otoman și influența teoriilor și metodelor sale educative asupra răsăritului Europei, apoi raportul dintre doctrina teologică și manifestările de gîndire umanistă, unele confuzii inerente procesului de laicizare a gîndirii și

culturii, — permite o concluzie de certă pregnanță : „Rolul determinant pe care cărturarii laici încep să-l joace încă din secolul al XVII-lea în conducerea patriarhatelor răsăritene este încă un semn al timpurilor ; istoria ecleziastică și istoria spirituală a creștinătății ortodoxe va fi continuu împletită, începînd din această perioadă, cu istoria noilor intelectuali".

Dacă adăugăm la toate acestea publicarea în paginile cărții a opusculului „Despre rațiune" tradus de Udriște Năsturel, a textului integral al „Cărții cu multe întrebări...", tradusă de Spătarul Milescu, a prefețelor și sumarului versiunii realizate de același la „Vechiul Testament", precum și extrasele din „Rațiunea dominantă", — realizăm importanța deosebită a cărții lui Virgil Cîndea în contextul istoriografiei românești. O observație, în încheiere, cu privire la modul elegant al polemicii la Virgil Cîndea, observație ce se impune cu atît mai mult cu cît în meseria aceasta orgoliile sînt nu o dată exacerbate. Atunci cînd autorul „ia poziție" față de o teorie adversă sau una limitativă, o face cu finețe și demnitate în același timp ; așa este cazul polemicilor sau îndreptărilor aduse operei unor N. Iorga, P. P. Panaitescu, Sextil Pușcariu, P. V. Haneș, C. C. Giurescu, M. Gaster, G. Călinescu, Al. Piru, I. Bălan, N. A. Ursu, C. Dima-Drăgan ș.a.

Dincolo de importanța în sine a cărții, **Rațiunea dominantă** este pentru cititorul modern un fericit prilej de a „uita de prezent", în... numele prezentului, adică de a reveni la o tradiție fără înțelegerea profundă a căreia nici o inițiativă de modernizare a culturii și de racordare la tabla europeană de valori — nu se validează.

CONFABULE Corul

Moto : „O cunoașteți pe broscuța Oac..."

Ieul hotărî, într-o joi la prînz, să întemeieze un cor al pădurii. Prea cînta fiecare cum îl tăia capul și la ore diferite, fără pic de program. Pentru aceasta îl chemă pe măgar a cărui voce puternică îl impresiona, ori de cîte ori o auzea.

— Măgarule, răcni leul la urmă, ai toată încrederea mea !

Împovărat de atîta încredere, măgarul se plecă supus și-și încrucișă urechile de-asupra frunții, după care alergă la corb.

— Ascultă vere, răgi măgarul, după ce-l înștiință de dorința leului, ai mînă liberă !

Corbul își dădu ochii peste cap ca în tinerețea lui din urmă cu o sută de ani și zbură cît putu de repede la broscoi. Îl găsi pe acesta sorindu-se pe o frunză de nufăr.

— Bă, broscoiule, croncăni corbul, te știu dirijorul unui cor, e drept, cor de lac, între neamuri. Ai avut însă rezultate frumoase, așa că nu-ți va fi greu să faci un pas înainte și...

— 'Nțeles, să trăiți, orăcăi broscoiul. Cum doriți ? Corul nostru să...

— Te privește, vezi de te descurcă repede, altfel te cheamă barza și...

Barza nu prea iubea muzica, ținea însă foarte mult la muzicanți, lucru binecunoscut în toată pădurea. Și cum broscoiul nu prea avea chef să fie ascultat în primă audiție de barză, țopăi iute pînă-și strînse neamurile, chiar și pe brotaci.

— Aleo, orăcăi el în fața tuturora, bătînd cu bagheta într-o salcie. Începînd de astăzi corul nostru din cor de lac a devenit cor de pădure. Și acum atenție la mine ! — Patru — doi — șapte... Și !

Iulian Neacșu

REVISTA STRĂINĂ

● **CONSIDERATĂ** drept „opera cu care a început dramaturgia sovietică", „Misterul buff" de Maiakovski se află din nou în actualitate fiind montată pe scena teatrului „Vahtangov" din Moscova. Piesa — o alegorie care reînvie prin anii de după revoluție — a putut fi văzută pentru prima oară la Petrograd în anul primei aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, în regia lui Meierhold și cu participarea directă a autorului care a interpretat trei roluri. Noul spectacol folosește două variante de autor ale piesei, incluzînd și fragmente din alte opere ale poetului : „Podul Brooklin", „150 de milioane", „Bine !", „Norul cu pantaloni". Imixtiunea în textul variantelor de autor se bazează, desigur și pe creditul pe care Maiakovski îl acordă celor care vor pune în scenă sau tîpări „Misterul buff" : „În viitor cei care veți interpreta, regiza sau citi „Misterul-buff" schimbați conținutul făceți-l modern, actual, aduceți-l la zi !" sau : „Misterul-buff" este scheletul unei piese, este o mișcare care se transformă cu fiecare zi în evenimente, care străbate zilnic fapte noi". „Misterul-Buff", azi, la Vahtangov este regizat de Evgheni Simonov și folosește decorurile imaginate de Iosif Sumatoșvili. Spectacolul își datorează desigur, strălucirea și muzicii lui Șostakovici, compusă în anii 30 pentru spectacolele acestui teatru.

● **ÎN CATALOGUL** presei de limbă germană din cadrul Bibliotecii universitare din Bremen sînt sistematizate aproximativ 50 000 de titluri de ziare de limbă germană aflate în 1 800 de colecții din întreaga lume. Este un instrument de cercetare unic, folosit mai cu seamă de specialiști, un veritabil tablou al răspîndirii pe mapamond a vorbitorilor de limbă germană dar și o adevărată istorie a marilor și micilor comunități germane, o probă a interesului arătat presei scrise de mai multe milioane de oameni. Universitatea din Bremen păstrează și o colecție de peste 11 000 de ziare germane din toate timpurile, înregistrată în totalitate de microfilme.

● **AU FOST** publicate la Beijing cele mai frumoase nuvele ale anului 1980, alese în urma unei selecții organizate de redacția revistei „Literatura ponoarelor", sub auspiciile Asociației scriitorilor chinezi. Au fost premiate treizeci de nuvele printre care „Povestile frontului de vest" de Xu Huaizhong, „Treizeci de milioane" de Ke Yunlu, „În ... de He Shiguang, „Eclipsă de lună" de Li Guowen și altele.

Cele treizeci de nuvele selecționate se caracterizează prin amploarea și diversitatea subiectelor. Ele sînt inspirate din realitatea socială, dovedesc apropierea scriitorilor de teme care favorizează punerea în valoare a descoperii vieții interioare a personajelor. Se remarcă printre autori deopotrivă scriitori cu un prestigiu solid ca și debutanți. Grație acestei selecții mai mulți tineri talentați au reușit să se impună, anunțîndu-se de pe acum o nouă generație de scriitori de certă valoare.

● **CEL ERUDIT,** interpret al lui Bach, Karl Richter care a încetat din viață în virstă de numai 54 de ani, este omagiat ca unul dintre marii artiști ai epocii noastre. Dirijor, clavecinist și organist de prestigiu Richter s-a afirmat ca exponent al unei viziuni romantice a creației lui Johann Sebastian Bach, fiind un adversar declarat al ascetismului purist. Paralel cu activitatea din sălile de concert el a întemeiat celebra corală „Bach-Chor" din capitala Bavariei, a fost organist la Biserica St. Thomas din Leipzig unde a cîntat și Bach, a fost profesor la München, oraș care îi datorează în exclusivitate renumele de centru al muzicii lui Bach din R.F.G. Richter a repetat triumfuri în întreaga lume fiind admirat la Paris și New York, la Leningrad și la Tokyo.

● **CEL DE-AL ȘAPTELEA** Festival al cinematografului american care va avea loc la Deauville între 4 și 13 septembrie a.c. va omagia pe Lana Turner, care a interpretat printre altele rolul principal al celei dintîi versiuni a filmului „Postașul sună întotdeauna de două ori", realizat de Tay Garnett dintr-o cunoscută nuvelă a lui Warwick Miller. Printre avant-premiere vor fi programate noi pelicule semnate de Steve Spielberg („Raiders of the Lost Ask"), Martin Ritt („Back Roads"), Blake Edwards etc.

● **MUZEUL** satului din Göcsej (Ungaria) care a fost înființat în 1968, este prima colecție etnografică însemnată din această țară. 40 de clădiri printre ele vechi case de locuit, grajduri, ateliere, fîntîni, o moară cu apă, o ciopotniță, o stupină etc. păstrează imaginea vieții mai multor generații de țărani unguri. În fiecare clădire, încăperile au fost amenajate cu mobile, articole de uz practic și obiecte originale de epocă. Lîngă acest muzeu ale cărui exponate au o deosebită valoare etnografică a mai fost instalat și un Muzeu al istoriei industriei petroliere care prezintă pe o largă suprafață, în aer liber, dezvoltarea acestei ramuri economice în Ungaria. Sînt oferite vizitatorului circa două sute de obiecte, mașini, angrenaje, scule care atestă ingeniozitatea, puterea de invenție a meșterilor unguri.

O dimineață cu febră

Urmare din pag. 1

prea departe, memoria asuda ca într-o fierărie dezgroșind din cuvinte numai unelte și lucruri de preț. Iar după treaba aceea cu izgonirea oamenilor din colonia de corturi își făcuseră apariția nevestele lor, niște profesioniste în ale povestitului, nu pe degeaba, bineînțeles. Și nici în văzul sau în auzul mare, ca să afle și să se bucure toți, ci mai pe tăinuite, tot în șoaptă, așa, și numai pentru cine le-a sous lor ghiocul, că uite, **norocul doar pe tine, boierule, numai pe dumneata te vrea.** Și boierului, săracul, îi clănțăneau dinții în cap, de căldură ,căci gura i se muta tot mai mult și mai rece parcă, pe o grămăjoară roșie, numai vîlvătăi și doar jar pe sub pămînt.

Lemnaru, pe care vi-l mai amintiți, dusese tezaurul la o rudă a sa, — nu sosise încă acel Verusi căruia să i-l vîndă și nici nu se sposedise în acel an —, trăia cu frica în sîn și așta nu față de cel de sus, cum se spune, ci față de comoară. Avea un dud în curte, un dudoi mai precis, căci nu făcea dude și-l ținea așa doar pentru umbră și fiindcă era înalt și pletos. I s-a părut lui, sau ce-a văzut : într-o dimineață cînd s-a sculat, dudul era plin de țigănci. Ședeau acolo sus și îl chemau să urce și își desveleau de pe sini șiruri grele de galbeni și rideau și îi făceau cu ochiul de parcă l-ar fi chemat să facă dragoste.

A țipat la ele să se dea jos, le-a înjurat de mama focului că i-a trezit și pe ceilalți din casă și s-au trezit și vecinii. Țigăncile, ale dracului, cică îi ziceau, boierule, și își mai dezveleau și picioarele sărind de pe o creangă pe alta și făceau răcoare cu fustele lor lungi și înfoiate iar el răsucea un topor în mîini și amenința că dacă nu se dau jos o să le trintească el cu dud cu tot. S-au uitat vecinii, s-au uitat și cei ai casei în dud, și-au făcut semnul crucii și-au zis că Lemnaru-i năuc. Sau nu s-a trezit bine, o fi visat, cine știe. El a tăcut ,în ziua aceea nu s-a mai dus să taie piatră, cum îi era datoria, și a tălat din rădăcină dudul, l-a ciopîrtit în bucăți și l-a făcut piramidă în curte, ca să-l usuce vîntul și să-l facă lemn de foc pentru iarnă.

Un cerc de apă

Urmare din pag. a 5-a

și setea aceea a individului i se părea de rău augur lui Laurian — „bea ca înainte de-o plecare pe front, își zise, ca la război !" —, încît celălalt glas, un glas bătrînesc, rugător pînă la umilință, vidat demult de orice demnitate, glasul unei femei cerînd mereu ceai, ca în sala de mese a unui azil de bătrîni, nu-l liniștea defel, nu-i dădea impresia unui univers domestic, cumva de duminică după-amiază, ba dimpotrivă, îl îngrijora și mai mult, alimentîndu-i încordarea, începutul de panică ; „sîntem într-o căruță a morții", își zise ; difuzorul trosni, scoase un fluierat metalic, și pilotul le aduse la cunoștință că survolează...

Cu toată reputația lui mondială, avionul făcea pe nebunul. Tremura din încheieturi ca de friguri, și motoarele „tușeau", înecîndu-se ; cineva rosti agitat — „gol de aer !", și cuvintele astea îl liniștiră întrucîtva pe Laurian, nu prin sensul lor, ci datorită limbii : erau spuse pe românește. Realitatea că mai avea în apropiere un compatriot îi dădu curaj ; „măcar n-am să bat singur la ușa raiului", își zise, ca și cum raiul ar fi fost destinat în exclusivitate românilor.

Spasmele avionului se accentuau și, înțelegînd că gluma se îngroașă, pasagerii terminară palavrele, cercetîndu-se îngrijorați ; „așa — își mai zise răutăcios Laurian —, acum grăbiți-vă să aflați cine sînteți și ce hram purtați fiecare, încalte să știți cu cine vă însoțiți pe lumea cealaltă !".

Stringîndu-și puținul bagaj, Laurian sesiză cum crește căldura. Pe pămînt, pasărea de metal nu mai era în mediul ei ; ceva nu mai funcționa, ori piloții scoseseră din funcțiune totul ; aerul de nerespirat, înfierbîntindu-se cu fiecare secundă, îi gonea pe toți spre ieșire, dar ușa întîrzia să se deschidă ; începură să transpire ca într-o saună și fură nevoiți să-și lepede hainele, să-și dezlege cravatele, să-și descheie cămășile...

În secundele acelea dilatate, Laurian retrăi, cu neașteptată acuitate, un episod prin care trecuse la antipodul șantierului nord-vestic de unde se întorcea ; el își simți retina sfîșiată brusc de soarele ucigător al deșertului de la Samawa ; cincizeci și șapte de kilometri, curențîi răbdători și încăpățînați ai simunului îi rănîră din nou obrazul și mîinile cu nisipul fierbinte de cincizeci de grade, și sarea conținută în el îi astupă într-o clipită toți porii, încît turbanul mustind de apă nu reuși să-l răcorească, uscîndu-se cît ai clipi ; fu gata să leșine, exact ca atunci, cu spectrul ruinelor Cetății Uruk năpustindu-se în întîmpinarea lui, în viteza ametitoare a jeep-ului gonind pe autostrada croită prin deșert de constructorii români de drumuri și poduri, noroc că portiera se deschisese din mers, proiectîndu-l afară, în ceva răcoros, ce fusese ? Din bezna leșinului se trezise în lumina difuză și-n aerul condiționat al unui spital, tot românesc, adică făcut de români și deservit tot de ei, cînd...

...ușa avionului se deschise în sfîrșit, arătîndu-le hăul ; aproțîndu-se, sub privirile critice ale personalului ieșit în întîmpinarea avionului, omul cu scara nu-și făcu treaba pînă la capăt ; adică omise să-i pună piedicile, cum se pun pietre sub roțile oricărei căruțe oprite în drum ; abia în clipa următoare se petrecu minunea.

Se auzi un glas din întuneric apostrofîndu-l pe omul acela cu scara.

„Bagă sabotii odată"...

Laurian Candrea se simți acasă.

(Din volumul de nuvele „Blana ursului din pădure")

SPECTACOLE ALE LAUREAȚILOR FESTIVALULUI NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI", 1979-1981

În cadrul manifestărilor finale ale Festivalului național „Cîntarea României" 1979—1981, Consiliul Culturii și Educației Socialiste — împreună cu cellalți factori organizatori — inițiază în această perioadă în Capitală o suită de manifestări cultural-artistice cu participarea artiștilor profesioniști și amatori, a colectivelor artistice laureate la actuala ediție a festivalului. Astfel, vor avea loc :

— săptămîna teatrului politic — 17—23 august ;
— săptămîna teatrului de operă, operetă și balet — 24—30 august ;
— săptămîna teatrului de comedie — 31 august — 6 septembrie ;
— săptămîna teatrului de estradă — 7—13 septembrie ;
— zilele filmului românesc — 17—30 august ;
— gala filmului de amatori ;
— spectacole cu laureați ai festivalului în zilele de 19, 20, 27, 28 august ; 3, 4, 10, 11 septembrie.

SĂPTĂMÎNA TEATRULUI POLITIC

Consiliul Culturii și Educației Socialiste organizează în Capitală în perioada 17—23 august a.c. „Săptămîna teatrului politic" după următorul program :

Luni 17 august
— Sala Majestic a Teatrului Giulești : ROMÂNII ȘI AMBASADORII de Corneliu Marcu în interpretarea teatrului A. Davila — Pitești.
— Sala Atelier a Teatrului Național „I. L. Caragiale" : CARTEA LUI IOVIȚĂ de Paul Everac în interpretarea Teatrului Național „I. L. Caragiale".

Marți 18 august
— Sala Majestic a Teatrului Giulești : NU NE NAȘTEM TOȚI LA ACEEAȘI VÎRSTĂ de Tudor Popescu în interpretarea Teatrului Giulești.
— Sala Schitu Măgureanu a Teatrului „L. S. Bulandra" : HOȚUL DE VULTURI de D. R. Popescu în interpretarea Teatrului dramatic Galați.

Miercuri 19 august
— Sala mică a Teatrului Național „I. L. Caragiale" : JOCUL VIEȚII ȘI AL MORȚII ÎN DEȘERTUL DE CENUȘĂ de Horia Lovinescu în interpretarea Teatrului dramatic Constanța.

Joi 20 august
— Sala Majestic a Teatrului Giulești : EPOLEȚII INVIZIBILI de Silvia Andreescu și Theodor Mănescu în interpretarea teatrului „M. Eminescu" — Botoșani.

Vineri 21 august
— Sala mică a Teatrului Național „I. L. Caragiale" : VALIZA CU FLUTURI de Iosif Naghiu în interpretarea Teatrului dramatic Brașov.
— Sala Schitu Măgureanu a teatrului „L. S. Bulandra" : ANCHETĂ ASUPRA UNUI TÎNĂR CARE N-A FĂCUT NIMIC de Adrian Dohotaru în interpretarea teatrului „L.S. Bulandra".

Sîmbătă 22 august
— Sala Atelier a Teatrului Național „I. L. Caragiale" : MONOLOG CU FAȚA LA PERETE de Paul Georgescu în interpretarea Teatrului de Nord — Satu Mare (secția maghiară).
— Sala Grădina Icoanei a teatrului „L. S. Bulandra" : ACEASTĂ ESTE ȚARA MEA — recital Tudor Gheorghe de la Teatrului Național Craiova.

Duminică 23 august
— Sala Majestic a Teatrului Giulești : JEAN, FIUL LUI ION de Nicolae Țic și George Bănică în interpretarea Teatrului Giulești.

Toate spectacolele încep la ora 19,30.

În aceeași perioadă, zilnic, la ora 11.00 în sălile Muzeului de Artă al R. S. România va fi prezentat spectacolul de sunet și lumină POPAS ÎN ISTORIE în interpretarea unui colectiv de actori ai Teatrului Giulești.

POEZIA CÎNTATĂ

SAMBA BRAZILIANĂ

Ar fi cu neputință de înțeles Brazilia fără carnaval și fără samba. Această lume carnavalescă, eliberată cîteva zile din an de prejudecăți și de ierarhii, vietuind într-un vîrtej de culori paradisiace, travestită, jucînd în stradă piese populare cu subiecte eclesiastice, această lume multicoloră, care este a carnavalului de la Rio, e și lumea sambei a cărei sonoritate vine din fericirea muzicală a lumii fără sacru. Ca și bossa-nova, samba este și o specie lirică tipic braziliană, de negăsit aiurea, veche de mai bine de cincizeci de ani, ale cărei capodopere sînt fără îndoială poezie valabilă în sine chiar și fără tinctura muzicii, din al cărei ritm diabolic ceva a rămas și în versurile de-acum „istorice" ale lui Noel Rosa, sambistul anilor '30, ale lui Silas de Oliveira și Mano Decio da Viola, ca și ale recentissimului poet „muzical" Ismael Silva. Carnavalul, prelungit peste an în școala de samba de la Mangueira, într-o „favella" pe o colină în Rio, rămîne, ca o prezență inexorabilă, expresia splendorii și iluziei.

NOEL ROSA

Tarzan, fiul lui Alfaiate

Cine a spus că sînt puternic ?
Niciodată n-am făcut sport,
N-am idee de fotbal
Tovarășe mi-au fost gratiile
Și timp de un an întreg nu am zărit o rază de lumină,
Mi-am agățat puterea în cui,
Sătul de suferință...
Armura-mi-e din cașmir
Ce-mi ține loc de musculatură
Și mă apasă dureros,

Pozez pentru fotografi
Și împart autografe
La toată lumea de pe plajă
După ce încă din zori un argentinian le spune
Că sînt de vînzare la Copacabana :
„Nu există putere supraomenească
Să o întreacă pe cea a lui Tarzan,
La lupte nu mă impodobesc
Căci marele meu croitor
Nu face haine pentru lupte,
Sînt în stare să omor o furnică și
Nu-i om pe lume
Care să se măsoare cu mușchii mei.
Am ajuns să fiu cumpărat
Ca să fac demonstrații la bilci
Unde înving un campion...
Dar instituția dorind să evite asasinatul,
Mi-a desfăcut contractul
După ce m-a văzut fără costum...

ISMAEL SILVA

Contraste

E multă tristețe
Pe strada bucuriei ;
E multă dezordine
Pe strada armoniei ;
Analizînd această întîmplare
De fiecare dată mă încurc și mai tare
Cu cît mă îndepărtez de cire
Cu atît zăresc mai multe paiațe.
De fiecare dată mă încurc mai tare
Analizînd această întîmplare.
Sînt multe ruine
În împărăția gloriei.
Analizînd această întîmplare
De fiecare dată mă încurc mai tare
Cu cît mă îndepărtez de cire
Cu atît zăresc mai multe paiațe.

VINICIUS DE MORAIS

Inventatorul bossa-novei, urmat de Antonio Carlos Jobim, de João Gilberto și Caetano Veloso, este brazilianul Vinicius de Morais (1913—1980), poet cu neputință de clasificat, cantautor notoriu, diplomat cu educație iezuită, cineast, dramaturg, sambist și prozator, imprevizibil ca un fenomen meteorologic tropical. Cei care îl cunosc ca scenarist al filmului „Orfeu Negro" de Marcel Camus, și îl ignoră pe poet, elimină din opera lui partea cea mai temeinică. Tot ceea ce este formă perfectă (redondilha iberică, sonetul, alexandrinii, balada) se combină la el cu obsesia sonorităților despletite, pure, creînd cuvinte și invențind versuri fără sens, din pură incantație. Poetul însuși e absorbit în muzică, este un Orfeu dispărut în efluvii : „Toda a musica é minha, eu sou Orfeu". Bossa-nova, inventată de Vinicius de Morais prin aparenta lentificare a sambei, e în realitate o combinație barocă de cool-jazz nord american, și de be-bop, cu un infinitezimal procent de șansonetă și cu mult folclor cult, o expresie în ultimă analiză a unui spirit erudit și liric, făcînd elegie pe muzică poporană. Patriarhul acestei muzici uleioase, unde zvicnește un spirit captiv obsedat de azur , este fără îndoială Vinicius de Morais.

Falsul cerșetor

Mamă, trimite pe cineva să cumpere hîrtie de japon :
Vreau să scriu o poezie.
Spune-i Ameliei să-mi pregătească de băut ceva rece
Și cînd vine să meargă tiptil.
Nu alergați, nu vorbiți, zăvoriți toate ușile :
Vreau să scriu o poezie.

Dacă mi se telefonează, nu sînt acasă decît pentru Maria
Dacă-i vreun ministru, primesc abia mîine
Dacă-i greo glumă cheamă-mă degrabă ;
Sînt sătul de viață.
Spune-i Ameliei să caute la radio Patetica
Dacă se-ntîmplă vreun dezastru vino și povestește-mi degrabă
Dacă-i vreunul din anevrismele donei Angela, dă-mi de veste,
Sînt sătul de viață —
Sun-o pe bunica și cere-i un gînd nevinovat ;
Vreau să scriu o poezie
. . . . . .
Mamă, imi vine să plîng,
Sufăr de tahicardie, dă-mi un leac,
Nu, mai bine lasă-mă să mor, Viața
Nu-mi mai spune nimic
Mi-e groază de viață, vreau să scriu cea mai frumoasă poezie din lume
Și pe urmă să mor.

Prezentări și traduceri de Cătălina Moga

BOB DYLAN

Trubadurul erei atomice decolează în 1962, puternic influențat de blues-ul negru și de cîntecul militant al idolului său, Woody Guthrie. Frazarea interesantă a poemelor declamate cu chitara în mînă, ca și noutatea imaginilor și forța limbajului simplu, cotidian, transformă „protest-song"-urile sale în embleme ale unei generații întregi de tineri americani, cu Hiroșima în spate și cu Vietnamul în față. Baladele lui Bob Dylan sînt de fapt istorii repovestite, întîmplări proiectate printr-un filtru cert influențat de Verlaine și Rimbaud, povestea este luată și dusă din gură-n gură pînă pe scenă, unde stă artistul. Lumea metaforelor sale este o lume cinică și neașteptat de vie, pe lîngă care realitatea pălește. Iubirile sînt grăbite și au contururi amăgitoare, trenul este un tren poștal și orașul are o singură stradă : Strada Dezolării. Acuitatea detaliilor și spontaneitatea discursului accentuează tîlcul „scenariilor" sale în versuri, transformînd umorul într-un paravan dincolo de care se nasc cu totul alte ecouri. Adunate în volumul „Writings and Drawings" — 1970, textele lui Bob Dylan creionează un portret exact al Americii deceniilor șase și șapte. Cîntecul de mai jos a fost ales din discul etichetat drept cel mai valoros și mai caracteristic artistului, disc apărut sub titlul „Freewheelin 'Bob Dylan", în 1963.

Vorbind despre al treilea război mondial

(„Talking World War III Blues")

Într-o noapte am visat
Stînd lungit comod în pat
Că atunci cînd mă trezeam
Singur doar eu viu mai eram
Pe tot pămîntul
Apoi m-am trezit
Și la doctor am fugit
Ca vîntul
Doctorul în cabinet
M-a primit zîmbind discret
M-a așezat pe canapea
Și-a zis „Cred că dumneata
Ai o problemă"
Repede i-am explicat
În trei cuvinte ce-am visat
El m-a privit o jumate de-oră
Și pe-urmă s-a întors cu fața spre soră
Și-a zis „N-are eczemă,
E sonat puștiu' !"
Eu i-am zis
„Ce părere-ai de vis ?"
Iar el a zis „Nasol vis, nu știu"
Totu-a-nceput pe la ora trei
Eu eram acasă cu ai mei
Apoi s-a stins deodată lumina
Personal nu știu a cui e vina
Cînd se stinge lumina
Am zbughit-o pe fereastră
Că stăm la parter, casa e-a noastră
De-abia pusesem piciorul în stradă
C-a și apărut o-ntreagă grămadă
De arme :
Trăgeau spre mine,
Dar nu-i condamn, că nu mă știau bine
Am scos un țipăt, înnebunit
Și spre colțul străzii am fugit
Acolo un om cremwurști vindea
L-am luat tare „N-ai o armă, un cuțit, ceva"
Dar el a urlat
Și s-a baricadat
În spate
Era comunist, fără doar și poate
O mașină strălucea
La cinci pași de mîna mea
Nimeni în jur nu mai mișca
Așa c-am sărit în ea
Era un Cadillac
Negru ca un gîndac
„Bună mașină de condus
După războiul care s-a dus"
Mi-am zis,
Deși era un vis
După o vreme m-am plictisit
Să tot conduc, eram obosit
Străzile toate erau pustii
Și-am dat drumul la radio, mai știi ?
Însă nu funcționa
Iar pe disc cînta
Ionică Frînaru' :
„Dragostea noastră luminează ca faru'
Oa-oa"
La un moment dat a apărut și-o fată
Blondă, rochie scurtă, bluză decoltată
I-am zis „Hei, cu Eva semeni foarte bine
Hai să ne jucăm de-a Adam și de-a tine !"
Dar ea a țipat
Urla ca apucată :
„Parcă n-ai ști ce s-a-ntîmplat ultima dată
Cînd am încercat"
Am încercat la telefoane
Speram s-aud voci cît de cît umane
Da-n loc de asta am auzit
Un sunet de-automat dogit :
„Cînd veți auzi semnalul, va fi ora șapte"
A zis
Și-a ținut-o așa trei ore jumate, după care-am închis
Cam atît apucasem să povestesc
Cînd doctoru-a zis „Simt că timpeso
Același vis l-am avut și eu
Cu diferența că-n visul meu
După război
Nu scăpaserăm amîndoi
Iar eu eram solo
Zău, nu te-am văzut pe-acolo"
Se pare că-n ultima perioadă
Visul ăsta e-o adevărată corvoadă
Lumea întreagă la fel visează
Și culmea e că și-atunci cînd e trează
Tot asta visează
Să te plimbi singur nu-i amuzant
După un timp devine enervant
Și-n definitiv nu-i mare scofală
Să cădem amîndoi la o învoială :
Te las să vii în visul meu
Dacă mă lași și tu într-al tău.
Ce zici de asta ?
Și doctorul : „Să vorbesc cu nevasta"

THE BEATLES

Grupul care avea să schimbe fundamental concepția muzicală a unei lumi întregi a debutat în 1962, la 5 octombrie, prin înregistrarea primului lor disc sub numele propriu : „Love Me Do". În 1970, cînd Paul McCartney a pus capăt colaborării sale cu John Lennon, George Harrison și Ringo Starr, The Beatles lăsau în spate, înafara discurilor de necontestată valoare estetică, cîteva filme (dintre care merită reținute „A Hard Day's Night", un experiment de ciné-verité realizat de Richard Lester în 1964, „Yellow Submarine", o mică bijuterie a desenului animat suprarealist ieșită de sub bagheta fermecată a lui Dunning în 1968, și filmul documentar „Let it be" turnat în ianuarie 1969 dar difuzat abia în 1970, odată cu lansarea discului cu același titlu) și cîteva cărți curajoase și inovatoare, datorate în special celui care a fost John Lennon. Volumele sale proprii de poezie și proză, „In His Own Write" — 1964 și „A Spaniard in the Works" — 1965, ca și textele sale cîntate, deschideau poarta către un tărîm de basm, multicolor și plin de vrajă, cuvintele trecînd hipnotic dintr-unul într-altul și furîndu-te dincolo de bariera verbelor comune. Personaje criptice, cu rude certe în „limmerick"-urile tradiționale englezești, traversează în traiectorii ironice un peisaj în permanentă schimbare și oferă o adevărată oglindă caleidoscopică cititorului captiv. Textele alese spre exemplificare au fost selectate din discul „Sergeant Pepper's Lonely Hearts Club Band", apărut în 1967 și considerat în unanimitate drept capodopera grupului The Beatles.

Lucy cu diamante-n ceruri

(„Lucy in the Sky with Diamonds")

Vezi-te singur pe-un riu, într-o barcă
În pomi mandarine și cer de peltea
Auzi cum te strigă, răspunzi lent, aproape
Cu ochii ca soarele — ea
Flori transparente se-nalță fragil, din celofan galben tăiate
Te uiți și n-o vezi, fiindcă ea între timp a plecat
Lucy cu diamante-n ceruri
Urmeaz-o în jos, peste pod, la fîntînă
Unde oameni subțiri gustă tort cu nuga
Toți iți zîmbesc cum plutești printre florile
Incredibil de-nalte deja
Decupate din ziar sus pe mal sînt taxiuri și ele te cheamă să vii
Urcă-te-n spate pe perne de nori — și-ai pornit
Lucy cu diamante-n ceruri
Observă cum stai într-un tren, într-o gară
Hamalii-s de ceară și-au ceasuri-cravată
Deodată, acolo, chiar la barieră
E fata din vis decupată
Lucy cu diamante-n ceruri

O zi din viață

(„A Day in the Life")

Am citit ziarul azi, să știi, scria de-un norocos care-a sfeclit-o
Și deși știrea te-nfrînta
Am rîs, pe legea mea
Fotografia i-am zărit-o
Era-n mașină, conducea, n-a observat că stopul s-a schimbat
Și oameni mulți s-au adunat
Îl cunoșteau, da, evident
Nimeni nu știa precis dacă era din Parlament
Tot astăzi am văzut un film, armata noastră iar a cîștigat
Mulțime multă se-agita
Dar nu puteam pleca
Citisem cartea la un moment dat
Aș vrea să te-amețesc
(M-am trezit, din pat am căzut
M-am pieptănat cum am putut
Am coborît și-am luat o gură de ceai
Ai dreptate, așa-i,
Era deja tîrziu
În hol din mers m-am îmbrăcat
În autobuz m-am cățărat
Am fumat o țigară, eram foarte grăbit
Cum am adormit
Pe cuvînt, nu știu)
Am citit ziarul azi, nu zău, vreo zece mii de găuri au găsit
Și, deși mici, au trebuit
Să știe cîte sînt precis
Au numărat și cîte sînt necesare
Să umple toată sala Teatrului Mare

Prezentări și traduceri de Alexandru Andrieș

Desene de Dan Negoiță

BENJAMIN FUNDOIANU LA AUSCHWITZ (I)

Căutări hazardate

spectacole / lumii

văzut de Ioan Grigorescu

Declar de la bun început : Despre asasinarea lui Benjamin Fundoianu — Fondane, la Auschwitz, n-am descoperit pînă acum nimic nou. Nici un indiciu capabil să completeze cele deja știute. Cînd am plecat să-i caut urmele știam despre el — în afară de poezie — doar atît cît știe și „Micul dicționar enciclopedic" ediția 1980 : „Fundoianu Benjamin. (1898—1944 n. Iași), poet și eseist român. Promotor al curentelor avangardiste. Participant la Rezistența franceză, a fost arestat de Gestapo și ucis la Auschwitz. Poet al toamnelor opulente și al tîrgului provincial, semirustic („Priveliști"). Stabilit la Paris în 1923, a devenit scriitor de limbă franceză cu numele de Benjamin Fondane. Eseuri de orientare existențialistă („La conscience malheureuse"), studii literare („Rimbaud le voyou") și versuri („Ulysse")". Atît. Douăsprezece rînduri și o silabă. Cum pot încăpea poeții în douăsprezece rînduri și o silabă într-un astfel de „cioclopedic" în care un nimeni ca Bolnassa este prezentat mai amplu, în vreme ce alți oameni de cultură ai acestei țări lipsesc cu desăvîrșire, rămîne pentru mine un mister ! În cazul lui Fundoianu, sub portretul lui Robert Frost de pe aceeași pagină, este reprodusă o fotografie cît un timbru. Nu cea mai cunoscută ce apare acum pe coperta a patru volume din opera poetului și a eseistului nostru publicate la Paris, în editura Plasma (dintr-o serie de șase volume), ci o poză în semiprofil care abia ne dezvăluie ceva din chipul de o extraordinară finețe și frumusețe al omului. Privire penetrantă, nas drept, puternic, buze senzuale, o bărbie voluntară — totul degajînd un aer adolescentin, aproape fecioralnic.

Cum pot fi închiși în lagăre, striviți în zeghe de pușcăriași, torturați, gazați, arși în crematorii — poeții ?

Am intrat pe faimoasa poartă de la Auschwitz, trecînd pe sub sinistra inscripție : „Arbeit macht frei" — munca te face liber —, loc de unde îi se spunea deținutului că, pentru el, nu există altă ieșire decît prin coșurile de fum ale crematoriilor.

Așa a fost și cu Benjamin Fundoianu. Ba, încă mai cumplit. Deoarece poetul a fost asasinat în preajma eliberării lagărului, la 3 octombrie 1944, cînd patria lui era liberă de 40 de zile iar Parisul se smulsese de sub cizma fascistă în aceeași zi cu Bucureștiul. A murit atunci cînd nu mai trebuie să se moară, a murit în ziua victoriei este suprema ființă între ființe. Grea trebuie să le fie conștiința celor ce se lăudau că, atunci cînd aud de cultură le vine să scoată pistolul (dacă au avut vreodată o urmă de conștiință), de acest impovărător asasinat. Fundoianu colaborase sub pseudonimul de Isaac Laquedem la antologia poeților Rezistenței franceze „Onoarea poeților". Intrase în ilegalitate, dar — după cum ne relatează fostul său cumnat, scriitorul Paul Daniel —, pasiunea pentru biblioteca rămasă în locuința lui pariziană l-a dus la pierzanie. Din două în două săptămîni venea, noaptea, să-și mai ia din cărțile necesare studiilor sale. „Filat" de un colaboraționist, denunțat Gestapo-ului, a fost arestat în martie 1944 și trimis în lagărul de la Drancy. de unde a fost apoi deportat la Auschwitz. Șase luni a stat închis sub tavanul de fum ce ieșea din coșurile crematoriilor. În ultimele zile dinaintea evacuării lagărului, atunci cînd garnizoana SS primise ordin să-i lichideze pe cei netransportabili, apoi să arunce în aer crematoriile și să ardă arhivele lagărului, Fundoianu, bolnav, a fost scos din lazaretul de la Auschwitz, dus la Birkenau (3 km distanță), gazat și ars. Cenușa lui s-a amestecat cu cenușa celor patru milioane de victime ale „fabricii morții"...

Și caut ca un bezmetic. Mă legăn cu iluzia că un poet nu putea lăsa pana din mînă nici în cele mai cumplite condiții de teroare, și că a ascuns undeva ceva. Nu totul a putut fi ars. Nu totul a fost sfîrtecat de dinamită, mistuit de foc. Crima perfectă nu există, iar un abominabil masacru în masă, adevărat holocaust în care sînt uciși de-a valma luptători din rezistență, adversari politici ai nazismului, femei, copii, bătrîni, oameni din 40 de națiuni ale lumii, nu poate fi șters cu buretele. Au rămas registre doar pe jumătate prefăcute în scrum, terfeloage cu acte întocmite cu o scrupuluozitate cu adevărat nemțească, inventare, fotografii, maldăre de obiecte ce au aparținut victimelor, vagoane de ochelari, de proteze, de păr de femeie (folosit pentru țesutul curelelor de transmisie), jucării ale copiilor gazați, și au mai rămas cenușa, lagărul nedinamitat, gropile comune, stivele de cadavre.

Poate, undeva, ascuns printre încheieturile priciurilor, sau prin crăpăturile din ziduri a rămas și un vers... Caut. Cite ceva, găsesc. Într-o crăpătură a zidului unei barăci, un bilețel atît de uscat de timp încît abia reușesc să-l desfac și să-i descifrez literele : „Ernesta Mieli di Crescenzio i Sterina nata a Roma il 1924. Spera di tornare presto a casa, come noi tutti speriamo... Signore ! Esaudite le nostre preghiere..." (..Doamne, ascultă-ne rugăciunea"). Dar, nicăieri, nici un vers. Să fi fost poezia asasinată aici ? Parcă-i aud ecoul : „Căci trupul meu se crapă de buboaie — / și din obraji, / vinete coji au curs vînăt puroale ; / și ochiul meu e de privire scurs — / și mîna mea se reazimă în bită. / Sînt o mocirlă-n care cîntă broaste / și-s raci de lut și lipitori murdare, / pucioasă e de secetă și soare. / Și sufletul meu, broască, de urît / orăcăie, o, Doamne, către tine..." Sau : „Eu cred că n-ai coborît niciodată pe-aice Doamne..."

Din registrele morții nu pot afla numele celui căutat — probabil pseudonimul fatal îl adusese aici, cu actele false găsite asupra lui — și Benjamin a murit neștiindu-se cine a fost ucis. A pornit imediat după el, din Franța, în lume, să-l caute, sora poetului — Lina Fundoianu-Pascal... A dispărut și ea fără urmă, în anii aceia teribili, cînd Europa se căuta pe ea însăși. O plac din cimitirul bucurestean Filantropia amintește gestul temerar al celei pierdute în căutarea urmelor fratelui său... Oare aflase ceva ?

Nu încetez investigațiile. Am adus cu mine un geamantan de fotocopii după documentele Auschwitzului, spre a le cerceta sub lupă. Mi-ar fi trebuit un vagon. Asupra lor, și asupra destinului postum al lui Fundoianu, voi reveni, acum cînd în Europa — și nu numai în Europa — reînvie fantoma fascismului.

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

● Centenarul Enescu programează în continuare în diferite țări ale lumii numeroase manifestări care îl omagiază pe marele muzician român. Astfel în Anglia, la Devon, oraș în care George Enescu a ținut cursuri de interpretare între 1948 și 1952 a putut fi audiată o conferință care a avut ca temă creația enesciană. Un public numeros a participat la această manifestare apreciind atît expunerea cît și lucrările muzicale care au ilustrat conferința. Au putut astfel fi audiate fragmente din „Oedip", „Sonata nr. 2 pentru vioară și pian" precum și alte lucrări ale compozitorului nostru.
● În cadrul Festivalului de vară de la Schwerin (R.D.G.) a fost programată „Rapsodia I" de George Enescu, interpretată sub conducerea dirijorului Horia Andreescu. Prezentarea cunoscutei creații enesciene a constituit un punct de atracție pentru ediția din acest an a Festivalului.

● O seară închinată lui Enescu a avut loc la Academia muzicală Chigiana din Siena (Italia), instituție la care muzicianul român a predat cursuri de interpretare și compoziție aproape cinci ani. Aici Enescu a lăsat o impresionantă amintire, reușind într-o perioadă relativ scurtă să formeze o pleiadă de străluciți interpreți. Vorbind despre activitatea lui George Enescu la această prestigioasă academie, una dintre cele mai cunoscute instituții muzicale italiene, Robert Balzani, viceprimar al Sienei și Guido Turchi, directorul artistic al Academiei, au adus un omagiu marelui compozitor și interpret și totodată neasemuitului pedagog care a impresionat prin deosebitul său umanism, prin complexa și multilaterala sa personalitate.

● „Mări sub pustiuri", cunoscuta nuvelă a lui D.R. Popescu a apărut în traducere chineză în numărul 6 din acest an al revistei „Literatura străină" care apre la Beijng., fiind editată de Institutul de limbi străine din capitala Chinei. Traducerea este semnată de doi dintre studenții din ultimul an ai secției de limbă română a Institutului de limbi străine din Beijng : Din Chao și Yan Jianwu.

● „Cultura românească contemporană" — expoziție de artă plastică contemporană românească a fost deschisă de curînd în capitala Bulgariei, în cadrul manifestărilor prilejuite în țara prietenă de apropiata zi națională a României. Expoziția cuprinde lucrări reprezentative ale plasticienilor din țara noastră, care au ca temă trecutul istoric, lupta pentru eliberare națională și socială, cuceririle revoluționare ale prezentului comunist. Pînzele expuse fac dovada militantismului artei noastre de azi, ele constituindu-se în veritabile mărturii ale aspirațiilor poporului nostru într-un viitor senin de pace și bună înțelegere între toate popoarele lumii.

● În cadrul „Zilelor culturii românești" care s-au desfășurat în orașul peruan Arequpa a fost vernisată expoziția „Vestigii dacice", au fost prezentate cicluri de filme documentare, iar posturile de radio și televiziune au inclus programe speciale dedicate culturii noastre. O manifestare similară a avut loc și la Cuzco, unde, în cadrul unei seri închinate României a fost vizionat filmul documentar „Țara lui Brâncuși".

SPORT

Cine smulge penele gîștii de aur?

Mirodenii în lut și faianță. Asta vrea să însemne că a-nceput campionatul de fotbal și că vom aduna sute și mii de păcate ca să avem după ce să ne pocăim. Aproape două luni am dus un trai de huzur, acum intrăm sub steagul turbulenței — în familie, bineînțeles. Cei leneși, cei ce încurajează numai adversarii, ca să ne săreze inima, să-și ia catrafusele și să se mute în peluza ageamiilor. Eu merg pe mina Craiovei, a Sportului studențesc și a dinamoviștilor bucureșteni. Aceste formații vor vîri multe cadavre sub gheață. Din nefericire și campionatul 64 va trimite în divizia B doar trei echipe. Iar Dunărea poate să ducă la vale turme de cerșetori. Vrem să golim pămîntul de toate oile cu picioarele frînte și carnea de rumeguș, dar o facem mult prea alene ca să nu le dăm timp să se înmulțească. Mi-e poftă să văd bufnița pe clopotnița tuturor proștilor. Mai ales azi, după ce aznoapte a tunat, a plouat și a trăsnit de credeam că se vor despica toți ulmii. Mi-ar fi plăcut să văd genunchiul toamnei ieșind mai devreme din piraiele lemnului. Dar nu mai e mult pînă la colțul cramei. Ne-așteaptă, cu chip brobonat, sîngele de lungă izbîndă.

Campionatul a-nceput pe o zăpușeală de temniță africană. Ademeniți de ideea că o zi cu fotbal e numai esență de arbori și floare și uleiuri eterice, iar în cuprinsul ei nu încape un șarpe ascuns sub o pală de grîu, ne-am repezit pe stadioane ca să smulgem cele mai frumoase pene din gisca de aur. Trebuie s-o spunem, la fel de siciiți ca în trecutul nu prea îndepărtat, că cei mai adesea ne-am ales doar cu gîgîitul ei. Să zicem că sîntem încă la mal și că mai încolo vor sosi mihalții sub rădăcina tufei de izmă. Răbdăm și zicem.

Singura echipă care a pornit la treabă cu mînă de despot e Universitatea Craiova. Ea s-a aruncat cu galera în mijlocul furtunii și a capturat o stea de pe catargul speranței. Se pare că nimeni nu e-n stare, la noi, să reziste jocului ei nemilos, plin de fantezie, forță și inteligență. Craiovenii nu fac hatîruri nimănui. Jucătorii ei nu cunosc încă, ticăloșia vînzării și iubesc prea mult clipele de triumf ca să nu le închine tot ce au mai frumos în lume : talentul lor fără egal de-a lungul istoriei fotbalului românesc de după război. Mișună zvonuri că laudele multe duc la căderea genunchiului, trag la somn slut și subțiază ambiția. Atunci s-o luăm puțin pe creasta gardului de sîrmă ghimpată : Craiova nu s-a realizat aproape de loc pe plan internațional. Pe drumurile puterii, o calcă vîntul în copite. Vrem s-o vedem rupîndu-și zăbala în cîmpiile Europei și de-abia atunci vom spune că e o mare echipă.

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef : Nicolae Dan Fruntelată, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"